

V Bruseli 14. apríla 2025
(OR. en)

6881/25

COARM 61
CFSP/PESC 408

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Delegácie
Predmet:	Používateľská príručka k spoločnej pozícii Rady 2008/944/SZBP, ktorou sa vymedzujú spoločné pravidlá upravujúce kontrolu vývozu vojenskej technológie a materiálu

Delegáciám zasielame aktualizovanú Používateľskú príručku k spoločnej pozícii Rady 2008/944/SZBP, ktorou sa vymedzujú spoločné pravidlá upravujúce kontrolu vývozu vojenskej technológie a materiálu, v znení, ktoré schválila Rada 14. apríla 2025.

POUŽÍVATELSKÁ PRÍRUČKA K SPOLOČNEJ POZÍCII RADY 2008/944/SZBP

(ZMENENEJ ROZHODNUTÍM RADY (SZBP) 2025/779),

**KTOROU SA VYMEDZUJÚ SPOLOČNÉ PRAVIDLÁ UPRAVUJÚCE KONTROLU
VÝVOZU VOJENSKEJ TECHNOLÓGIE A MATERIÁLU**

OBSAH

ÚVODNÁ POZNÁMKA.....	6
KAPITOLA 1 – LICENČNÉ POSTUPY	7
Oddiel 1: Najlepšie postupy v oblasti dokumentácie o koncovom použití a používateľovi.....	7
Oddiel 2: Posudzovanie žiadostí o začlenenie a opätovný vývoz.....	10
Oddiel 3: Kontrola ex post (následná): overovanie dokladov, kontrola na mieste, overovanie po doručení.....	11
Oddiel 4: Vývoz materiálu, ktorý podlieha kontrole, na humanitárne účely	12
Oddiel 5: Vymedzenie pojmov	13
KAPITOLA 2 – VÝKLAD KRITÉRIÍ.....	15
Úvod.....	15
Oddiel 1: Najlepšie postupy pri výklade prvého kritéria	16
PRÍLOHA 1 (ku kapitole 2 oddielu 1).....	33
Oddiel 2: Najlepšie postupy pri výklade druhého kritéria	34
PRÍLOHA I (ku kapitole 2 oddielu 2)	48
PRÍLOHA II (ku kapitole 2 oddiel 2)	49
PRÍLOHA III (ku kapitole 2 oddielu 2).....	51
PRÍLOHA IV (ku kapitole 2 oddiel 2).....	52
PRÍLOHA V (ku kapitole 2 oddielu 2).....	54
PRÍLOHA VI (ku kapitole 2 oddielu 2).....	57
PRÍLOHA VII (ku kapitole 2 oddielu 2)	58

Oddiel 3: Najlepšie postupy pri výklade tretieho kritéria	63
PRÍLOHA I (ku kapitole 2 oddielu 3)	67
Oddiel 4: Najlepšie postupy pri výklade štvrtého kritéria	68
PRÍLOHA I (ku kapitole 2 oddielu 4)	75
Oddiel 5: Najlepšie postupy pri výklade piateho kritéria	76
PRÍLOHA I (ku kapitole 2 oddielu 5)	84
Oddiel 6: Najlepšie postupy pri výklade šiesteho kritéria	85
PRÍLOHA I (ku kapitole 2 oddielu 6)	94
PRÍLOHA II (ku kapitole 2 oddiel 6)	95
PRÍLOHA III (ku kapitole 2 oddielu 6)	96
Oddiel 7: Najlepšie postupy pri výklade siedmeho kritéria	97
PRÍLOHA I (ku kapitole 2 oddielu 7)	108
Oddiel 8: Najlepšie postupy pri výklade ôsmeho kritéria	113
Príloha A (ku kapitole 2 oddielu 8)	119
Príloha B (ku kapitole 2 oddielu 8)	120
KAPITOLA 3 – TRANSPARENTNOSŤ	122
Oddiel 1: Požiadavky na predloženie údajov pre výročnú správu EÚ	122
Oddiel 2: Online databáza s možnosťou vyhľadávania	124
Oddiel 3: Vnútroštátne správy a verejné informácie o vývoze vojenskej technológie a materiálu	125

KAPITOLA 4 – SPOLOČNÝ ZOZNAM VOJENSKÉHO MATERIÁLU EÚ.....	126
KAPITOLA 5 – VÝMENA INFORMÁCIÍ MEDZI ČLENSKÝMI ŠTÁTMI	127
Oddiel 1: Oznámenia o zamietnutí a konzultácie	127
Oddiel 2: Výmena doplňujúcich informácií.....	130
KAPITOLA 6 – ZÁSADY A MECHANIZMY NA UĽAHČENIE VÝVOZU VOJENSKÉHO MATERIÁLU ALEBO TECHNOLOGIE VYROBENEJ V EÚ	132
Úvod.....	132
Oddiel 1: Usmerňujúca zásada.....	133
Oddiel 2: Súbor nástrojov na uľahčenie kontroly vývozu spoločných výrobkov.....	135

ÚVODNÁ POZNÁMKA

Všetky členské štáty sa dohodli na tom, že pri posudzovaní žiadostí o vývoz položiek uvedených vo schválenom Spoločnom zozname vojenského materiálu EÚ sa budú riadiť spoločnou pozíciou Rady 2008/944/SZBP, ktorou sa vymedzujú spoločné pravidlá upravujúce kontrolu vývozu vojenskej technológie a materiálu. Cieľom spoločnej pozície je tiež zlepšiť výmenu informácií medzi členskými štátmi a umožniť im, aby navzájom lepšie pochopili svoje politiky kontroly vývozu.

Používateľská príručka má pomôcť členským štátom pri uplatňovaní spoločnej pozície. V žiadnom prípade spoločnú pozíciu nenahrádza, ale je súhrnom dohodnutých usmernení pre výklad jej kritérií a vykonávanie jej článkov. Je určená najmä úradníkom, ktorí udeľujú vývozné licencie.

Táto používateľská príručka sa bude pravidelne aktualizovať. Najnovšia verzia bude k dispozícii na webovom sídle Európskej služby pre vonkajšiu činnosť.

KAPITOLA 1 – LICENČNÉ POSTUPY

Oddiel 1: Najlepšie postupy v oblasti dokumentácie o koncovom použití a používateľovi

- 1.1. Ak členský štát v súvislosti s vývozom položiek uvedených na Spoločnom zozname vojenského materiálu EÚ vyžaduje dokumentáciu o koncovom použití a používateľovi, táto dokumentácia by mala obsahovať niekoľko spoločných údajov. Niektoré údaje môže členský štát vyžadovať podľa vlastného uváženia.
- 1.2. Dokumentácia o koncovom použití a používateľovi by mala obsahovať aspoň tieto údaje:
- údaje o vývozcovi (aspoň meno, adresu a obchodné meno),
 - údaje o koncovom používateľovi (aspoň meno, adresu a obchodné meno). Pokiaľ ide o vývoz firme, ktorá tovar opätovne predáva na miestnom trhu, za koncového používateľa sa považuje táto firma,
 - krajina konečného určenia,
 - opis vyvázaného tovaru (druh, vlastnosti) alebo odkaz na číslo zmluvy uzatvorenej s orgánmi krajiny konečného určenia alebo na číslo objednávky uvedené v tejto zmluve,
 - množstvo a/alebo hodnota vyvázaného tovaru,
 - podpis, meno a postavenie koncového používateľa a v príslušných prípadoch certifikačného orgánu,
 - dátum osvedčenia koncového používateľa,
 - vo vhodných prípadoch doložka o konečnom využití a/alebo o zákaze opätovného vývozu,
 - údaj o konečnom využití tovaru,
 - vo vhodných prípadoch záväzok, že vyvázaný tovar sa nepoužije na iné než uvedené účely,
 - vo vhodných prípadoch záväzok, že tovar sa nevyužije pri vývoji, výrobe ani nasadení chemických, biologických ani jadrových zbraní alebo rakiet, ktoré môžu tieto zbrane prenášať.

1.3. K údajom, ktoré členský štát *môže* vyžadovať podľa vlastného uváženia, okrem iného patrí:

- záväzok, že:
 - tovar sa použije na civilné účely,
 - tovar sa stane súčasťou iného tovaru,
 - tovar sa opäť vyvezie do určitej krajiny,
- doložka o zákaze opätovného vývozu tovaru, na ktorý sa vzťahuje osvedčenie koncového používateľa. Táto doložka môže okrem iného:
 - obsahovať všeobecný zákaz opätovného vývozu,
 - ustanoviť, že opätovný vývoz je možný len s písomným súhlasom orgánov krajiny, ktorá tovar pôvodne vyviezla,
 - umožniť opätovný vývoz bez predchádzajúceho súhlasu orgánov vyvážajúcej krajiny do niektorých krajín uvedených v osvedčení koncového používateľa,
 - záväzok konečného príjemcu/koncového používateľa, že vyvezený tovar sa opätovne netransferuje neoprávnenému internému koncovému používateľovi,
- vo vhodných prípadoch podrobné údaje o sprostredkovateľovi,
- ak osvedčenie koncového používateľa vystavila vláda krajiny určenia tovaru, orgány vyvážajúcej krajiny toto osvedčenie overia, aby potvrdili pravosť podpisu a právomoc podpísaného zaviazat' sa v mene svojej vlády,
- záväzok, že tovar sa bude používať len v súlade so zásadami stanovenými medzinárodným humanitárnym právom a nástrojmi medzinárodného práva v oblasti ľudských práv,
- záväzok konečného príjemcu, že vyvážajúcemu štátu na požiadanie poskytne osvedčenie o overení dodávky,
- súhlas konečného príjemcu/koncového používateľa s kontrolami na mieste,
- záruky koncového používateľa o jeho schopnosti bezpečne riadiť zbrane a muníciu vrátane jeho schopnosti bezpečne riadiť zásoby, v rámci ktorých sa bude tovar skladovať,
- ak osvedčenie/vyhlásenie vydáva vládny orgán, osobitné číslo tohto osvedčenia/vyhlásenia.

Pri posudzovaní a sledovaní vývozu položiek na Spoločnom zozname vojenského materiálu EÚ má zásadný význam kontrola konečného využitia a koncového používateľa vrátane kontroly splnenia požiadavky týkajúcej sa osvedčenia koncového používateľa. Členské štáty by pri takejto kontrole mali zohľadňovať existujúce osvedčené postupy v tejto oblasti a v oblasti dokumentácie týkajúcej sa koncového používateľa, najmä tieto dokumenty:

Európska únia

- Rozhodnutie Rady (SZBP) 2021/38 z 15. januára 2021, ktorým sa stanovuje spoločný prístup, pokiaľ ide o prvky osvedčenia koncového používateľa v súvislosti s vývozom ručných a ľahkých zbraní a ich munície

Wassenaarske usporiadanie

- Bežne používané záruky o konečnom využívaní – konsolidovaný orientačný zoznam (schválené na plenárnom zasadnutí v roku 1999; zmenené na plenárnom zasadnutí v roku 2005)
- Úvod kontrol koncových používateľov/koncového použitia pri vývoze vojenského materiálu zaradeného na zoznam (schválené na plenárnom zasadnutí, 3. júla 2014)

OBSE

- Príručka najlepších postupov pre ručné a ľahké zbrane,
- Štandardné prvky osvedčenia koncových používateľov a overovacie postupy pre vývoz RLZ
- Vzor osvedčenia koncového používateľa pre ručné a ľahké zbrane

2.1. Podobne ako pri všetkých žiadostiach o licenciu členské štáty v plnom rozsahu uplatňujú spoločnú pozíciu na žiadosti o licenciu pre tovar, o ktorom sa vie, že sa má stať súčasťou výrobkov určených na opätovný vývoz. Pri posudzovaní týchto žiadostí však členské štáty okrem iného zohľadnia:

- i) politiky kontroly vývozu a účinnosť systému kontroly vývozu v krajine, kde dôjde k začleneniu;
- ii) význam svojich vzťahov s touto krajinou v oblasti obrany a bezpečnosti;
- iii) materiálny význam a dôležitosť tovaru vo vzťahu k tovaru, ktorého sa má stať súčasťou, a vo vzťahu ku každému konečnému využitiu hotových výrobkov, ktoré by mohlo vyvolať obavy;
- iv) ako ľahko sa dá tovar alebo jeho dôležité časti odstrániť z tovaru, ktorého sa majú stať súčasťou;
- v) oficiálneho príjemcu vyvázaného tovaru.

Oddiel 3: Kontrola ex post (následná): overovanie dokladov, kontrola na mieste, overovanie po doručení

- 3.1. Hoci kritériá spoločnej pozície sa naďalej zameriavajú najmä na fázu kontroly pred udelením licencie, doplnkovým nástrojom vnútroštátnej politiky kontroly vývozu zbraní môže byť aj overovanie dokladov alebo kontroly po doručení.

Opatrenia po doručení, napr. kontroly na mieste, sú užitočnými nástrojmi, ktoré pomáhajú predchádzať odkláňaniu v rámci prijímajúcej krajiny alebo opätovnému vývozu za nežiaducich podmienok, čo platí aj pre overovanie dokladov a osvedčení.

Všetky tieto nástroje môžu prispieť k dosiahnutiu výsledovateľnosti vyváženého materiálu od výrobcu až po konečného používateľa s cieľom v čo najväčšej možnej miere zabráňovať odkláňaniu, neželanému použitiu, nezákonnému obchodovaniu alebo nedodržiavaniu akýchkoľvek záruk stanovených v kontrolných dokladoch, alebo takéto konanie odhaľovať. Dôležité je komplexné zohľadnenie dvojstranných vzťahov a zvrchovanosti, pričom všetky navrhované opatrenia sa budú vždy vykonávať so súhlasom orgánov dovážajúceho štátu a v spolupráci s nimi.

Na tento účel by osvedčenie koncového používateľa s odkazom na článok 5 spoločnej pozície mohlo obsahovať doložku o overení vývozu: ustanovenie, v ktorom sa orgány dovážajúcej krajiny zaväzujú určiť spolu s vnútroštátnymi orgánmi kontroly vývozu mechanizmus overovania a monitorovania, ktorý umožní následnú kontrolu vyváženého tovaru.

Pri navrhovaní a uplatňovaní opatrení po doručení by členské štáty mali zohľadniť existujúci súbor osvedčených postupov týkajúcich sa takýchto opatrení.

V záujme dobrovoľnej vzájomnej výmeny dostupných informácií sa členské štáty, ktoré uplatňujú opatrenia po doručení, vyzývajú, aby informovali partnerov o svojich skúsenostiach v tejto oblasti a o poznatkoch všeobecného záujmu, ktoré získali v súvislosti s opatreniami po doručení.

- 4.1. Členské štáty niekedy zvažujú povolenie vývozu položiek zo Spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ na humanitárne účely za okolností, ktoré by mohli inak na základe kritérií stanovených v článku 2 spoločnej pozície viesť k jeho zamietnutiu. V oblastiach, kde sa práve ukončil konflikt, môžu niektoré položky významne prispieť k zaručeniu bezpečnosti civilného obyvateľstva a k hospodárskej obnove. Tento vývoz nemusí vždy zodpovedať kritériám. Podobne ako každý iný vývoz sa bude posudzovať individuálne. Členské štáty budú vyžadovať primerané záruky proti zneužitiu vyvážaného materiálu, vo vhodných prípadoch ustanovenia o jeho vrátení.

Oddiel 5: Vymedzenie pojmov

Na účely spoločnej pozície sa uplatňujú tieto vymedzenia pojmov:

- „tranzit“: pohyb, pri ktorom tovar (vojenský materiál) len prechádza územím členského štátu,
- „prekládka“: tranzit, ktorý zahŕňa fyzické vyloženie tovaru z dovážajúceho dopravného prostriedku a jeho následné opätovné naloženie (väčšinou) na iný, vyvážajúci dopravný prostriedok;
- v zmysle vymedzenia v článku 2 spoločnej pozície 2003/468/SZBP sú „činnosti sprostredkovania“ činnosti osôb a subjektov:
 - i. ktoré dojednávajú alebo zabezpečujú transakcie, ktoré môžu vyžadovať prevod (transfer) položiek na Spoločnom zozname vojenského materiálu EÚ z tretej krajiny do inej tretej krajiny alebo
 - ii. ktoré tieto položky nakupujú, predávajú alebo zabezpečujú prevod (transfer) takýchto položiek, ktoré sú v ich vlastníctve, z jednej tretej krajiny do inej tretej krajiny;
- „vývozná licencia“ je formálne povolenie na vývoz alebo transfer vojenského materiálu na obmedzené alebo neobmedzené obdobie vydané vnútroštátnym licenčným orgánom. Medzi vývozné licencie patria:
 - i. licencie na fyzický vývoz vrátane vývozu na účely licencovanej výroby vojenského materiálu,
 - ii. licencie na sprostredkovanie,
 - iii. licencie na tranzit alebo prekládku,
 - iv. licencie na každý nehmotný transfer softvéru a technológií napr. prostredníctvom elektronických médií, faxu alebo telefónu.

Vzhľadom na rozmanitosť postupov spracovávania žiadostí vnútroštátnymi licenčnými orgánmi členských štátov by sa povinná výmena údajov (napr. oznámení o zamietnutí) mala vo vhodných prípadoch uskutočňovať v štádiu pred vydaním licencie, napr. pri predbežných licenciách alebo licenciách na marketingové činnosti alebo rokovania o zmluve. V právnych predpisoch členských štátov sa uvedie, v ktorom prípade sa vývozná licencia vyžaduje;

- „výzva na prehodnotenie“: ak sú k dispozícii nové relevantné informácie, každý členský štát sa vyzýva, aby vývozné licencie na položky zo Spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ po ich udelení prehodnotil. Členské štáty sa môžu rozhodnúť o prehodnotení takýchto licencií, pričom zohľadnia nové relevantné informácie o konkrétnom mieste určenia alebo strane podieľajúcej sa na vývoze položiek uvedených na Spoločnom zozname vojenského materiálu EÚ. Nie sú tým dotknuté ich povinnosti a záväzky presadzovať zbrojné embargá alebo reštriktívne opatrenia prijaté Organizáciou Spojených národov, Európskou úniou a Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, ani dodržiavať iné medzinárodné záväzky či povinnosti vyplývajúce zo zmluvy alebo vnútroštátne právne predpisy, na základe ktorých je takéto prehodnotenie povinné;
- „prijímajúca krajina“, „krajina konečného určenia“, „kupujúca krajina“: tieto pojmy v používateľskej príručke by sa mali chápať v kontexte osobitných kritérií stanovených v článku 2 spoločnej pozície a z hľadiska ich cieľov.

KAPITOLA 2 – VÝKLAD KRITÉRIÍ

Úvod

Účelom týchto najlepších postupov je dosiahnuť medzi členskými štátmi väčší súlad pri uplatňovaní kritérií stanovených v článku 2 spoločnej pozície 2008/944/SZBP, a to určením faktorov, ktoré je potrebné zohľadniť pri posudzovaní žiadostí o vývoznú licenciu. Cieľom pritom nie je vytvoriť súbor pokynov, ale navzájom sa oboznámiť s najlepšími postupmi pri výklade kritérií; základnou súčasťou procesu je naďalej individuálne rozhodovanie a členské štáty majú plné právo uplatňovať vlastný výklad. Najlepšie postupy majú slúžiť úradníkom, ktorí udeľujú vývozné licencie, a úradníkom vo vládných úradoch a agentúrach, ktorých odborné znalosti okrem iného v regionálnych, právnych (napr. v oblasti ľudských práv, medzinárodnom práve verejnom), technických, rozvojových, ako aj bezpečnostných a vojenských otázkach by sa v rozhodovacom procese mali využívať.

Tieto najlepšie postupy sa budú pravidelne preskúmať, a to buď na žiadosť jedného alebo viacerých členských štátov, alebo na základe budúcich zmien v znení kritérií uvedených v článku 2 spoločnej pozície 2008/944/SZBP.

Oddiel 1: Najlepšie postupy pri výklade prvého kritéria

Ako uplatňovať prvé kritérium

- 1.1. Spoločná pozícia 2008/944/SZBP sa v zmysle jej článku 6 vzťahuje na každý vývoz vojenského materiálu a technológie a tovaru s dvojakým použitím zo strany členských štátov. *A priori* sa preto prvé kritérium vzťahuje na vývoz do všetkých prijímajúcich krajín bez rozdielu. Najlepšie postupy sa však riadia zásadou, že ak existuje riziko porušenia medzinárodných záväzkov alebo povinností členských štátov alebo EÚ ako celku, mala by sa uskutočniť dôkladná analýza prvého kritéria.

Cieľom prvého kritéria je predovšetkým zabezpečiť, aby sa dodržiavali sankcie alebo reštriktívne opatrenia, ktoré uložila OSN, EÚ a OBSE, dohody o nešírení zbraní a iné dohody o odzbrojení, ako aj iné medzinárodné povinnosti a záväzky. Všetky vývozné licencie by sa mali posudzovať individuálne a prvé kritérium by sa malo preskúmať, ak existujú obavy z porušenia medzinárodných záväzkov alebo povinností.

- 1.2. **Informačné zdroje:** Informácie o riziku porušenia medzinárodných záväzkov alebo povinností by sa mali žiadať v prvom rade od pracovníkov v oblasti zahraničných vecí, ktorí sa venujú danej krajine a príslušným dohodám o nešírení zbraní, odzbrojení alebo kontrole vývozu. Rovnako sa odporúča požiadať o stanovisko diplomatické misie a iné vládne inštitúcie členských štátov vrátane spravodajských zdrojov.

Do spoločnej informačnej základne EÚ patria správy vedúcich misií EÚ o jednotlivých krajinách, databáza zamietnutí EÚ a závery/vyhlásenia Rady EÚ o príslušných krajinách alebo bezpečnostných otázkach. Zoznamy reštriktívnych opatrení vrátane zbrojných embárg ESVČ pravidelne aktualizuje a prístup k nim sa dá získať prostredníctvom bežných informačných systémov. Všeobecné usmernenia o politike EÚ v oblasti nešírenia zbraní možno nájsť v stratégii EÚ proti šíreniu zbraní hromadného ničenia a v doložkách o nešírení v dvojstranných dohodách.

Pri definovaní požiadaviek konkrétnych medzinárodných režimov alebo dohôd, ako aj pri určovaní politiky prijímajúcej krajiny v tejto súvislosti pomôže dokumentácia OSN a iných príslušných organizácií, ako napr. Medzinárodnej agentúry pre jadrovú energiu a Organizácie pre zákaz chemických zbraní.

Zoznam príslušných internetových webových sídel obsahuje príloha 1 k tomuto oddielu.

Prvky, ktoré sa musia pri rozhodovaní zohľadniť

1.3. V rámci prvého kritéria sa stanovuje, že vývozná licencia sa zamietne, ak by bolo schválenie v rozpore s medzinárodnými povinnosťami a záväzkami členských štátov, medzi ktoré patria:

- a) záväzky členských štátov a ich záväzky dodržiavať zbrojné embargá uvalené Organizáciou Spojených národov, Európskou úniou a Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe

Členské štáty by mali preveriť uvádzané alebo pravdepodobné miesto určenia vývozu a adresu koncového používateľa so zreteľom na embargá uvalené OSN, EÚ a OBSE.

Keďže zoznam krajín, neštátnych subjektov a jednotlivcov (ako napr. teroristických skupín a jednotlivých teroristov), na ktorých bolo uvalené embargo, sa pravidelne mení, treba veľmi pozorne zohľadniť najnovší vývoj.

Krajiny, neštátne subjekty a jednotlivci, na ktorých sa vzťahujú sankcie OSN, EÚ a OBSE, sa do veľkej miery prekrývajú. Zoznam tovaru (vojenského, ako aj s dvojakým použitím) v rôznych embargách uvalených na toho istého koncového používateľa sa však môže odlišovať a uložené obmedzenia môžu byť povinné alebo nepovinné. S cieľom dosiahnuť, aby sa rozsah právne záväzných sankcií OSN vykladal v EÚ jednotne, sa príslušné rezolúcie Bezpečnostnej rady začleňujú do práva EÚ ako rozhodnutia Rady a v prípade potreby ako nariadenia Rady. V prípade neistoty v otázke výkladu povinných sankcií OSN si preto treba pozrieť zoznamy sankcií EÚ. V prípade právne nezáväzných sankcií OSN a OBSE sa výklad ponecháva na členské štáty.

Acquis Konferencie zmluvných strán Zmluvy o obchode so zbraňami poskytuje dobrovoľné usmernenia a podporné prvky pri plnení povinností podľa článku 6 ods. 1 ATT, ktorým sa zakazujú medzinárodné transfery konvenčných zbraní, ich munície, súčastí a komponentov subjektom, na ktoré sa vzťahujú zbrojné embargá OSN.

Pri rozhodovaní o vydaní licencie by sa členské štáty mali riadiť najprísnejšími obmedzeniami, ktorými sú viazané alebo ktoré sa na ne vzťahujú, aby sa vyhli porušeniu svojich medzinárodných záväzkov.

- b) povinnosti členských štátov, ktoré vyplývajú zo Zmluvy o nešírení jadrových zbraní, Dohovoru o biologických a toxínových zbraniach a Dohovoru o chemických zbraniach

ZMLUVA O NEŠÍRENÍ JADROVÝCH ZBRANÍ (NPT)

NPT je právne záväzná zmluva. Uznáva sa v nej, že zmluvné strany majú právo podieľať sa na výmene vybavenia, materiálu a súvisiacich informácií v čo najrozsiahlejšej miere a v záujme mierového využívania jadrovej energie. Článok 1 NPT však ukladá štátom s jadrovými zbraňami povinnosť neodovzdávať žiadnemu príjemcovi jadrové zbrane ani iné jadrové zariadenia. Podľa článku III odseku 2 NPT sa štáty vlastniace jadrové zbrane a štáty nevlastniace jadrové zbrane zaväzujú neposkytovať na mierové účely východiskový alebo špeciálny štiepny materiál ani vybavenie alebo materiál špeciálne určený alebo pripravený na spracovanie, použitie alebo výrobu špeciálneho štiepneho materiálu žiadnemu štátu nevlastniacemu jadrové zbrane, pokiaľ sa na tieto položky nevzťahujú primerané záruky (MAAE).

Položky, materiál a vybavenie, ktoré spadajú do rozsahu pôsobnosti zmluvy (články I a III):

- jadrové zbrane alebo iné jadrové výbušné zariadenia,
- východiskový alebo špeciálny štiepny materiál,
- vybavenie alebo materiál špeciálne určené alebo pripravené na spracovanie, použitie alebo výrobu špeciálneho štiepneho materiálu.

NPT neobsahuje definíciu ani podrobné zoznamy uvedených zariadení a položiek. Jadrové zbrane alebo iné jadrové výbušné zariadenia sú v publikácii UNIDIR¹ vymedzené takto: „Jadrová zbraň je zbraň, ktorú tvorí výbušná jadrová nálož a jej nosič; výbušná jadrová nálož je zariadenie, ktoré uvoľňuje energiu prostredníctvom jadrovej štiepnej reakcie alebo reakcie štiepenia a fúzie (nosičom výbušnej jadrovej nálože môžu byť letecké bomby, balistické rakety a rakety s plochou dráhou letu, delostrelecké granáty, morské míny a torpéda a míny).“ Definíciu východiskového alebo špeciálneho štiepneho materiálu obsahujú stanovy MAAE (článok XX). Príslušné informácie o jadrových položkách a technológiách a jadrových položkách a technológiách s dvojakým použitím obsahujú kontrolné zoznamy Skupiny jadrových dodávateľov a Zanggerovho výboru, ako aj Spoločný zoznam vojenského materiálu EÚ (kategória VM 7a) a príloha I k nariadeniu (EÚ) 2021/821, ktorým sa stanovuje režim Únie na kontrolu vývozov, sprostredkovania, technickej pomoci, tranzitu a transferu položiek s dvojakým použitím (prepracované znenie), ako aj príslušné nariadenia Rady, ktorými sa ukladajú sankcie voči určitým krajinám.

Pri rozhodovaní o vydaní licencie na tovar a technológie, na ktoré sa vzťahuje NPT, by členské štáty mali zvážiť, či je krajina určenia zmluvnou stranou NPT a či platia nevyhnutné záruky MAAE.

¹ Riešenie otázok bezpečnosti – Lexikón kontroly zbrojenia, odzbrojovania a budovania dôvery (2004), publikácia UNIDIR.

DOHOVOR O BIOLOGICKÝCH A TOXÍNOVÝCH ZBRANIACH (BTWC)

BTWC je právne záväzná zmluva, ktorá zakazuje vývoj, výrobu, hromadenie, nadobúdanie a držbu biologických a toxínových zbraní a ich nosičov. Treba však poznamenať, že podľa článku X dohovoru majú zmluvné strany právo podieľať sa na výmene vybavenia, materiálu a súvisiacich informácií v čo najrozsiahlejšej miere, ak sú určené na mierové účely.

Rozsah pôsobnosti BTWC sa vzťahuje na tieto položky (článok I):

- mikrobiologické alebo iné biologické agensy alebo toxíny bez ohľadu na ich pôvod alebo spôsob výroby, a to takých druhov a v takom množstve, ktoré nie sú určené na profylaktické, ochranné alebo iné mierové účely,
- zbrane, materiál alebo nosiče určené na použitie takých agensov alebo toxínov na nepriateľské účely alebo v ozbrojenom konflikte.

BTWC neobsahuje podrobný zoznam uvedených položiek. Príslušné informácie obsahuje Spoločný zoznam vojenského materiálu EÚ (VM 7), kontrolné zoznamy Austrálskej skupiny a príloha I k nariadeniu (EÚ) 2021/821, ktorým sa stanovuje režim Únie na kontrolu vývozov, sprostredkovania, technickej pomoci, tranzitu a transferu položiek s dvojakým použitím (prepracované znenie).

Pri rozhodovaní o vydaní licencie na tovar a technológie, na ktoré sa BTWC vzťahuje, treba zobrať do úvahy, že podľa BTWC:

- sa majú zamietnuť žiadosti o vývoz takých druhov a množstiev biologických agensov, ktoré sa nedajú odôvodniť profylaktickými, ochrannými ani inými mierovými účelmi. (Prípustnými mierovými účelmi môžu byť opatrenia na kontrolu chorôb alebo opatrenia v oblasti verejného zdravia.)
- sa zakazuje transfer akéhokoľvek druhu konvenčnej zbrane, vojenského materiálu alebo nosičov určených na využitie takýchto agensov na nepriateľské účely alebo v ozbrojenom konflikte.

DOHOVOR O ZÁKAZE CHEMICKÝCH ZBRANÍ (CWC)

CWC je právne záväzná zmluva, v ktorej sa zakazuje vývoj, výroba, hromadenie, transfer a využívanie chemických zbraní a vyžaduje ich rýchla likvidácia. Zároveň sa v nej zdôrazňuje právo zmluvných strán podieľať sa medzinárodnej výmene vedeckých informácií, chemikálií a materiálu na účely, ktoré sa nezakazujú.

Chemické zbrane sú v zmysle definície článku II CWC tieto, a to spolu alebo zvlášť:

- toxické chemické látky (chemické látky, ktoré môžu zapríčiniť smrť alebo dočasnú nespôsobilosť) a ich prekurzory s výnimkou tých prípadov, keď sú určené na účely nezakázané týmto dohovorom,
- munícia a zariadenia špecificky určené na usmrtenie alebo iné poškodenie zdravia prostredníctvom toxických vlastností vyššie vymedzených toxických chemických látok, ktoré sa uvoľňujú v dôsledku použitia tejto munície a zariadení,
- akýkoľvek materiál špecificky určený na bezprostredné použitie v spojení s použitím vyššie vymedzenej munície a zariadení.

CWC ma vyčerpávajúcu prílohu o chemikáliách. Príloha je neoddeliteľnou súčasťou dohovoru. Príslušné informácie obsahuje aj Spoločný zoznam vojenského materiálu EÚ (VM 7), kontrolné zoznamy Austrálskej skupiny a príloha I k nariadeniu (EÚ) 2021/821, ktorým sa stanovuje režim Únie na kontrolu vývozov, sprostredkovania, technickej pomoci, tranzitu a transferu položiek s dvojakým použitím (prepracované znenie).

Pri rozhodovaní o vydaní licencie na tovar, na ktorý sa CWC vzťahuje, by členské štáty mali zvážiť tento neúplný zoznam bodov:

- Všeobecnou povinnosťou zmluvných strán je zamietnuť transfer chemických zbraní, ako sa uvádza v článku II CWC.

- Príloha k CWC o chemikáliách obsahuje tri (chemické) zoznamy. Režim transferu pre zoznam 1 je upresnený v časti VI, pre zoznam 2 v časti VII a pre zoznam 3 v časti VIII verifikačnej prílohy CWC. Keďže VM 7 spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ a zoznamy CWC sa prekrývajú, v prvom rade treba zistiť, či sa príslušná chemická látka alebo prekursor z VM 7 nachádza aj na zoznamoch CWC. Následne by sa v prípade žiadosti o vývoz chemickej látky zo zoznamu CWC mali dodržať pravidlá transferu uvedené v príslušnej časti verifikačnej prílohy CWC.
- Na základe CWC sa nezakazuje vývoz na výskumné, lekárske, farmaceutické alebo ochranné účely.

- ba) povinnosti členských štátov, ktoré ratifikovali Dohovoru OSN o zákazoch alebo obmedzeniach použitia niektorých konvenčných zbraní, ktoré môžu byť považované za nadmerne zraňujúce alebo majúce nerozlišujúce účinky, a relevantné pripojené protokoly.

Dohovor o používaní určitých konvenčných zbraní obsahuje zákazy alebo obmedzenia používania určitých konvenčných zbraní. K tomuto dohovoru bolo pripojených päť protokolov:

- protokoly I, II a III (protokol I o nezistiteľných úlomkoch, zmenený protokol II o zákazoch alebo obmedzeniach použitia mín, nástražných systémov a iných zariadení a protokol III o zákazoch alebo obmedzeniach použitia zápalných zbraní),
- protokol IV o oslepujúcich laserových zbraňach,
- protokol V o výbušných pozostatkoch vojny.

- bb) povinnosti členských štátov podľa Zmluvy o obchodovaní so zbraňami

Článok 1 Predmet a účel

Cieľom tejto zmluvy je: – zaviesť čo najprísnejšie spoločné medzinárodné normy regulácie medzinárodného obchodu s konvenčnými zbraňami alebo zlepšovanie tejto regulácie, – zabrániť nedovolenému obchodovaniu s konvenčnými zbraňami a odstraňovať ho a predchádzať odkloneniu takýchto zbraní, na účely: – prispenia k medzinárodnému a regionálnemu mieru, bezpečnosti a stabilite; – zmiernenia ľudského utrpenia; – podpory spolupráce, transparentnosti a zodpovedného konania zmluvných strán v kontexte medzinárodného obchodu s konvenčnými zbraňami, a budovania tak dôvery medzi štátmi, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru.

- c) povinnosti členských štátov podľa Dohovoru o zákaze použitia, skladovania, výroby a transferu protipechotných mín a o ich zničení (Ottawský dohovor)

Najkomplexnejším medzinárodným nástrojom zameraným na protipechotné míny je Dohovor o zákaze použitia, skladovania, výroby a transferu protipechotných mín a o ich zničení z roku 1997 (známy aj ako „Ottawský dohovor“). Zmluvné strany dohovoru sa v ňom okrem iného zaviazali, že nebudú používať, vyvíjať, vyrábať, inak získavať, zhromažďovať, zachovávať alebo prenášať protipechotné míny, okrem prípadov, keď sa tak deje na účely ich zničenia. Dohodli sa tiež, že nebudú pomáhať, povzbudzovať ani kohokoľvek akýmkoľvek spôsobom navádzať, aby sa zaoberal akoukoľvek činnosťou, ktorú dohovor zmluvne zakazuje.

Niektoré krajiny, hoci nie sú zmluvnými stranami Ottawského dohovoru, vyhlásili moratórium na vývoz protipechotných mín.

Pri rozhodovaní o vydaní licencie v súlade so svojimi medzinárodnými záväzkami členské štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Ottawského dohovoru, takýto vývoz zamietnu, pokiaľ nie je na účely zničenia.

- ca) záväzky členských štátov podľa Akčného programu OSN na predchádzanie nedovolenému obchodovaniu s ručnými a ľahkými zbraňami vo všetkých jeho aspektoch, na boj proti nemu a jeho odstránenie

Jedným z cieľov programu je predchádzať nedovolenému obchodovaniu s ručnými a ľahkými zbraňami, bojovať proti nemu a odstrániť ho vo všetkých jeho aspektoch. Dohodlo sa, že tento cieľ sa dosiahne prostredníctvom spolupráce na národnej, regionálnej a globálnej úrovni. Členské štáty sa dohodli, že zlepšia vnútroštátne právne predpisy týkajúce sa ručných zbraní, kontroly dovozu/vývozu a riadenia zásob a zapoja sa do spolupráce a pomoci. Medzi výsledky akčného programu patrí okrem iného: medzinárodný nástroj na sledovanie, odporúčania skupiny vládnych expertov týkajúce sa sprostredkovania kontrol a systém na podporu vykonávania akčného programu OSN (PoA-ISS).

cb) záväzky členských štátov v rámci Globálneho rámca pre riadenie konvenčnej munície počas celého jej životného cyklu

V tomto globálnom rámci sa štáty rozhodli znížiť riziká odkláňania a bezpečnostné riziká spojené s konvenčnou muníciou stanovením cieľov, ktoré sa vzťahujú na všetky aspekty riadenia munície počas celej životnosti. Štáty sa zaviazali splniť pätnásť cieľov v záujme bezpečného, zabezpečeného a udržateľného riadenia konvenčnej munície počas celej životnosti. Patrí medzi ne okrem iného presadzovanie transparentnosti dodávateľského reťazca s cieľom minimalizovať a zmierniť riziká odkláňania, používanie osvedčení koncového používateľa a lepšie označovanie a sledovanie konvenčnej munície. Globálny rámec podporuje aj bezpečnostné opatrenia, ako je uplatňovanie primeraných postupov znižovania rizika pri riadení vnútroštátnych zásob konvenčnej munície, využívanie systematických a udržateľných systémov dohľadu a primerané riadenie zásob a vedenie záznamov. Globálny rámec je politicky záväzný, jeho cieľmi sa však stanovujú jasné a užitočné opatrenia, ktoré možno zvážiť počas posudzovania rizík pred udelením licencie a na podporu bezpečného, zabezpečeného a udržateľného riadenia konvenčnej munície počas celej životnosti na vnútroštátnej, subregionálnej, regionálnej a celosvetovej úrovni, a to aj v rámci medzinárodnej spolupráce a pomoci.

d) záväzky členských štátov v rámci Austrálskej skupiny, Režimu kontroly raketových technológií, Zanggerovho výboru, Skupiny jadrových dodávateľov a Wassenaarskeho usporiadania a Haagskeho kódexu správania proti šíreniu balistických rakiet

Nariadením Rady (EÚ) 2021/821 z 20. mája 2021 sa stanovuje režim EÚ na kontrolu vývozov, sprostredkovania, technickej pomoci, tranzitu a transferu položiek s dvojakým použitím. Príloha k tomuto nariadeniu obsahuje úplný zoznam všetkých výrobkov, na ktoré sa vzťahujú kontroly vývozu, a zoznam najhlavnejších výrobkov s dvojakým použitím, na ktoré sa vzťahujú ešte prísnejšie pravidlá. O tieto zoznamy sa možno oprieť pri väčšine položiek, ktorým sa venuje Austrálska skupina, Režim kontroly raketových technológií, Zanggerov výbor, Skupina jadrových dodávateľov, Wassenaarske usporiadanie a Haagsky kódex proti šíreniu balistických rakiet.

AUSTRÁLSKA SKUPINA (AG)

AG je neformálne fórum. Účastníci neprijímajú žiadne právne záväzné povinnosti: účinnosť ich spolupráce závisí výlučne od ich záväzkov pri plnení cieľov v oblasti nešírenia chemických a biologických zbraní a pri prijímaní vnútroštátnych opatrení zameraných na zabránenie ich šíreniu.

Kľúčovým prvkom úsilia jej členov o spoločný prístup k otázke kontrol vývozu týchto zbraní je jej „politika solidarity“. Ak jeden člen zamietne vývoz položky uvedenej na zozname AG z dôvodu, ktorým je nešírenie chemických a biologických zbraní, všetci ostatní členovia súhlasia s tým, že neschvália v podstate identické žiadosti o vývozné licencie bez toho, aby sa najskôr neporadili s členom, ktorý vydal pôvodné zamietnutie.

Transfer chemikálií alebo biologických látok, na ktoré sa vzťahuje kontrola AG, by sa mal povoliť len vtedy, keď sa vyvážajúca členská krajina presvedčí, že konečné využitie nesúvisí s chemickými alebo biologickými zbraňami.

Pri rozhodovaní o vydaní licencie na transfer by členské štáty mali zvážiť tento neúplný zoznam bodov:

- význam transferu z hľadiska možného vývoja, výroby alebo hromadenia chemických alebo biologických zbraní,
- či vybavenie, materiál alebo súvisiaca technológia určené na transfer zodpovedajú uvedenému konečnému využitiu,
- či sa zdá, že existuje významné riziko odklonenia do programov vývoja chemických alebo biologických zbraní,
- či sa už niekedy transfer koncovému používateľovi zamietol alebo či koncový používateľ zneužil predtým povolený transfer na účely, ktoré nezodpovedajú cieľom v oblasti nešírenia zbraní,
- či existuje odôvodnené podozrenie, že sa príjemcovia podieľajú na tajnom alebo nelegálnom obstarávaní,
- či existuje odôvodnené podozrenie alebo je známe, že prijímajúci štát má alebo pripravuje programy chemickej alebo biologickej vojny,

- či koncový používateľ dokáže s transferovanou položkou bezpečne nakladať a bezpečne ju uskladňovať,
- či vyvážený tovar nie je určený na opätovný vývoz. Opätovný vývoz tovaru by podliehal riadnej kontrole prijímajúcej vlády a dostatočnému ubezpečeniu, že pred akýmkoľvek opätovným transferom do tretej krajiny sa získa súhlas prijímajúcej vlády,
- či má prijímajúci štát, ako aj sprostredkovateľské štáty účinné systémy kontroly vývozu,
- či je prijímajúci štát zmluvnou stranou Dohovoru o zákaze chemických zbraní alebo Dohovoru o zákaze biologických a toxínových zbraní a dodržiava svoje povinnosti, ktoré z nich vyplývajú,
- či vládne opatrenia, vyhlásenia a politika prijímajúceho štátu podporujú nešírenie chemických a biologických zbraní a či prijímajúci štát dodržiava svoje medzinárodné záväzky v oblasti nešírenia zbraní.

REŽIM KONTROLY RAKETOVÝCH TECHNOLOGIÍ (MTCR)

MTCR je neformálne zoskupenie krajín, ktoré majú spoločné ciele zamerané na nešírenie bezpilotných nosičov schopných niesť zbrane hromadného ničenia a ktoré sa snažia koordinovať vnútroštátne postupy udeľovania vývozných licencií zamerané na zabránenie ich šíreniu. MTCR spočíva na dodržiavaní spoločných usmernení politiky vývozu (usmernenia MTCR), ktoré sa vzťahujú na ucelený spoločný zoznam položiek podliehajúcich kontrole (príloha MTCR o materiáli, softvère a technológii). Každá členská krajina vykonáva tieto usmernenia v súlade so svojimi vnútroštátnymi právnymi predpismi a rozhodnutia o žiadostiach o transfer sa prijímajú na vnútroštátnej úrovni.

Pri posudzovaní žiadostí o transfer položiek uvedených v prílohe členské štáty zohľadnia tieto faktory:

- obavy zo šírenia zbraní hromadného ničenia,
- spôsobilosti a ciele raketových a vesmírnych programov prijímajúceho štátu,
- význam transferu z hľadiska možného vývoja nosičov zbraní hromadného ničenia (okrem lietadiel s posádkou),
- posúdenie konečného využitia transferov. Ak by sa transfer mohol využiť pri nosičoch zbraní hromadného ničenia, mal by sa povoliť, len ak vláda prijímajúceho štátu poskytne primerané zabezpečenie, že:
 - položky sa využijú len na uvedený účel, pričom bez predchádzajúceho súhlasu povoľujúcej vlády sa tento účel nezmení, nezmenia sa dané položky ani sa nevyhotovia ich kópie,
 - dané položky ani ich kópie alebo odvodeniny sa opätovne netransferujú bez súhlasu povoľujúcej vlády,
- uplatniteľnosť príslušných viacstranných dohôd,
- riziko, že sa položky podliehajúce kontrole môžu dostať do rúk teroristických skupín a jednotlivcov.

Ak jedna členská krajina zamietne v podstate identický transfer, všetci ostatní členovia súhlasia s tým, že neschvália v podstate identické žiadosti o vývozné licencie bez toho, aby sa najskôr neporadili s členom, ktorý vydal pôvodné zamietnutie.

SKUPINA JADROVÝCH DODÁVATEĽOV (NSG)

NSG je neformálna dohoda, ktorej členovia sa snažia prispieť k nešíreniu jadrových zbraní uplatňovaním usmernení pre vývoz jadrového a súvisiaceho materiálu. Usmernenia NSG uplatňuje každá zúčastnená vláda v súlade so svojimi vnútroštátnymi právnymi predpismi a postupmi.

Rozhodnutia o žiadostiach o vývoz sa prijímajú na vnútroštátnej úrovni v súlade s vnútroštátnymi požiadavkami pre udelenie vývoznej licencie.

Základnou zásadou je, že dodávatelia by nemali povoliť transfery vybavenia, materiálu, softvéru ani súvisiacej technológie uvedených v prílohe:

- do štátu nevlastniaceho jadrové zbrane na činnosť, ktorá súvisí s jadrovým výbuchom, alebo na činnosť, ktorá súvisí s nezabezpečeným jadrovým palivovým cyklom, alebo
- ak vo všeobecnosti existuje neprijateľné riziko odklonenia na takúto činnosť alebo ak transfery odporujú cieľu, ktorým je zabrániť šíreniu jadrových zbraní, alebo
- ak existuje neprijateľné riziko odklonenia na jadrový terorizmus.

Pri zvažovaní povolenia transferov jadrového alebo súvisiaceho materiálu by členské štáty mali v súlade s NSG dôsledne uplatňovať základnú zásadu a zohľadniť príslušné faktory, okrem iného:

- či je prijímajúci štát zmluvnou stranou NPT alebo Zmluvy o zákaze jadrových zbraní v Latinskej Amerike alebo podobnej medzinárodnej právne záväznej dohody o nešírení jadrových zbraní a či má platnú dohodu o zárukách MAAE uplatniteľnú na každú svoju mierovú jadrovú činnosť,
- či prijímajúci štát, ktorý nie je zmluvnou stranou NPT, Zmluvy o zákaze jadrových zbraní v Latinskej Amerike ani podobnej medzinárodnej právne záväznej dohody o nešírení jadrových zbraní, vykonáva činnosť, ktorá súvisí s nezabezpečeným jadrovým palivovým cyklom, nepodliehajúcu žiadnym zárukám MAAE,
- či jadrová technológia určená na transfer zodpovedá uvedenému konečnému využitiu a či uvedené konečné využitie zodpovedá koncovému používateľovi,

- či sa má jadrová technológia určená na transfer použiť na výskum alebo vývoj, návrh, výrobu, výstavbu, prevádzku alebo údržbu akéhokoľvek zariadenia na prepracovanie alebo obohacovanie jadrového paliva,
- či vládne opatrenia, vyhlásenia a postupy prijímajúceho štátu podporujú nešírenie jadrových zbraní a či prijímajúci štát dodržiava svoje medzinárodné záväzky v oblasti nešírenia,
- či sa príjemcovia podieľajú na tajnej alebo nelegálnej činnosti,
- či už sa niekedy transfer koncovému používateľovi zamietol alebo či koncový používateľ zneužil povolený transfer na účely, ktoré boli v rozpore s usmerneniami,
- či sa dá opodstatnene predpokladať, že existuje riziko zneužitia na jadrový terorizmus,
- či existuje riziko opätovného transferu vybavenia, materiálu, softvéru alebo súvisiacej technológie uvedených v prílohe alebo transferu akejkoľvek ich kópie v rozpore so základnou zásadou v dôsledku neschopnosti prijímajúceho štátu vypracovať a vykonávať vhodné, účinné vnútroštátne kontroly vývozu a prekládky v zmysle rezolúcie BR OSN č. 1540.

WASSENAARSKÉ USPORIADANIE

Wassenaarske usporiadanie o kontrolách vývozu konvenčných zbraní a tovaru a technológií s dvojakým použitím je neformálny režim kontroly vývozu. Členstvo vo Wassenaarskom usporiadaní zúčastnené štáty nijako právne nezaväzuje. Za rozhodnutie o transfere alebo o zamietnutí transferu akejkoľvek položky nesú výhradnú zodpovednosť jednotlivé zúčastnené štáty. Všetky opatrenia v súvislosti s usporiadaním sa prijímajú v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a postupmi a vykonávajú sa na základe vnútroštátnej právomoci.

Vnútroštátne postupy vrátane rozhodovania o schválení alebo zamietnutí licencie sa riadia najlepšimi postupmi, usmerneniami alebo pravidlami dohodnutými v rámci usporiadania. Úplné znenia týchto dokumentov sú k dispozícii na webovom sídle Wassenaarskeho usporiadania <http://www.wassenaar.org>.

Pri zvažovaní povolenia transferu tovaru uvedeného na zozname WA by členské štáty mali zobrať do úvahy, že medzi základné záväzky v rámci WA patrí:

- vykonávanie vnútroštátnych kontrol vývozu položiek uvedených na kontrolných zoznamoch,
 - dobrovoľná výmena informácií, ktorá zlepšuje transparentnosť transferov zbraní, ako aj informácií o citlivom tovare a technológiách s dvojakým použitím,
 - v prípade položiek na zozname streliva raz za šesť mesiacov výmena informácií o zásielkach konvenčných zbraní nezúčastneným štátom,
 - v prípade položiek na zozname položiek s dvojakým použitím dvakrát ročne súhrnné oznámenie všetkých licencií zamietnutých nezúčastneným štátom,
 - v prípade položiek na zozname citlivých položiek a na zozname veľmi citlivých položiek individuálne oznamovanie každej licencie zamietnutej nezúčastneným štátom a dvakrát ročne súhrnné oznámenie všetkých licencií vydaných nezúčastneným štátom,
 - oznamovanie zúčastneným štátom schválenia licencie, ktorú v priebehu posledných troch rokov zamietol iný zúčastnený štát pre v podstate identickú transakciu (oznámenie o „nesolidarite“).
- Za rozhodnutie o transfere alebo o zamietnutí transferu akejkoľvek položky nesú výhradnú zodpovednosť jednotlivé zúčastnené štáty.

ZANGGEROV VÝBOR

Zanggerov výbor je neformálna dohoda, ktorá významne prispieva k výkladu článku III odseku 2 Zmluvy o nešírení jadrových zbraní, a preto poskytuje usmernenie všetkým jej zmluvným stranám.

Pri posudzovaní žiadostí o transfer položiek, ktorými sa Zanggerov výbor zaoberá, členské štáty zohľadnia tieto faktory:

- nie je povolené poskytovať zdrojový ani špeciálny štiepny materiál žiadnemu štátu nevlastniacemu jadrové zbrane na mierové účely, pokiaľ tento zdrojový alebo špeciálny štiepny materiál nepodlieha zárukám na základe dohody s Medzinárodnou agentúrou pre atómovú energiu (MAAE),
- ak chce vláda poskytnúť takémuto štátu zdrojový alebo špeciálny štiepny materiál na mierové účely:
 - oboznámi prijímajúci štát s tým, že tento zdrojový alebo špeciálny štiepny materiál alebo špeciálny štiepny materiál vyrobený s využitím takéhoto materiálu sa poskytne len pod podmienkou, že sa nezneužije na výrobu jadrových zbraní ani iných jadrových výbušných zariadení, a
 - presvedčí sa o tom, že na tento účel sa na daný zdrojový alebo špeciálny štiepny materiál budú vzťahovať záruky na základe dohody s agentúrou a v súlade s jej systémom záruk,
- v prípade priameho vývozu východiskového alebo špeciálneho štiepneho materiálu do štátov nevlastniacich jadrové zbrane, ktoré nie sú zmluvnými stranami NPT, sa vláda, skôr ako vývoz daného materiálu povolí, presvedčí, že sa na tento materiál bude vzťahovať dohoda o zárukách s MAAE, len čo prijímajúci štát prevezme za tento materiál zodpovednosť, no najneskôr vtedy, keď sa tento materiál dostane na miesto svojho určenia,
- vláda si pri vývoze východiskového alebo špeciálneho štiepneho materiálu do štátu nevlastniaceho jadrové zbrane, ktorý nie je zmluvnou stranou NPT, vyžiada dostatočné ubezpečenie, že tento materiál sa opätovne nevyvezie do štátu nevlastniaceho jadrové zbrane, ktorý nie je zmluvnou stranou NPT, pokiaľ sa so štátom, kam je tento opätovný vývoz určený, nedohodne akceptovanie záruk MAAE,
- predloží sa výročná správa o vývoze východiskového a štiepneho materiálu do štátov nevlastniacich jadrové zbrane, ktoré nie sú zmluvnými stranami NPT.

HAAGSKY KÓDEX PROTI ŠÍŘENIU BALISTICKÝCH RAKIET (HCoC)

HCoC je politicky záväzný nástroj proti šíreniu zbraní, ktorý sa zaoberá problémom balistických rakiet schopných dopravovať zbrane hromadného ničenia. Hlavným cieľom kódexu je zvýšiť transparentnosť a dôveru medzi zúčastnenými štátmi prostredníctvom osobitných opatrení zameraných na budovanie dôvery, najmä oznámení o plánovanom vypustení balistických rakiet a kozmických nosičov rakiet a výročných vyhlásení o postupoch v otázke balistických rakiet a kozmických nosičov rakiet.

Pri rozhodovaní o vydaní licencie by členské štáty mali zvážiť, či sa daný štát zúčastňuje na HCoC a či dodržiava jeho kľúčové zásady:

- nevyhnutnosť predchádzať šíreniu balistických rakiet schopných dopravovať zbrane hromadného ničenia a obmedziť ho,
- dôležitosť posilnenia multilaterálnych nástrojov odzbrojovania a nešírenia zbraní,
- uznanie, že štátom by sa nemalo brániť využívať výhody kozmického priestoru na mierové účely, pričom však nesmú prispievať k šíreniu balistických rakiet schopných dopravovať zbrane hromadného ničenia,
- potreba vhodných opatrení na zvýšenie transparentnosti programov zameraných na balistické rakety a kozmické nosiče rakiet.

Medzi ďalšie medzinárodné povinnosti a záväzky môžu patriť najmä:

- medzinárodné záväzky členských štátov, ktoré ratifikovali Dohovor o kazetovej munícii
- medzinárodné záväzky štátov, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídia.

1.4. **Rozhodovanie** Na základe uvedeného posúdenia sa členské štáty rozhodnú, či by vývoz predstavoval porušenie medzinárodných záväzkov a povinností členského štátu alebo EÚ a či by sa mal zamietnuť.

RELEVANTNÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ (NEÚPLNÝ ZOZNAM)

- Zoznam sankcií EÚ (ESVČ) (<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>)
- Zoznam platných embarg (SIPRI) (<http://www.sipri.org/databases/embargoes>)
- Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu (MAAE) (www.iaea.org)
- Úrad Organizácie Spojených národov v Ženeve (odzbrojenie, BTWC) (www.unog.ch)
- Úrad Organizácie Spojených národov pre otázky odzbrojenia (UNODA) (<https://disarmament.unoda.org/>)
- Organizácia pre zákaz chemických zbraní (OPCW) (www.opcw.org)
- Zmluva o obchodovaní so zbraňami (<https://thearmstradetreaty.org/>)
- Dohovor o zákaze protipechotných mín (<https://www.apminebanconvention.org/>)
- Dohovor o kazetovej munícii (<http://www.clusterconvention.org/>)
- Dohovor o používaní určitých konvenčných zbraní (<https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/>)
- Medzinárodná kampaň za zákaz nášľapných mín (www.icbl.org)
- Ženevské medzinárodné centrum pre humanitárne odminovanie (www.gichd.ch)
- Austrálska skupina (www.australiagroup.net)
- Režim kontroly raketových technológií (www.mtrc.info)
- Zanggerov výbor (www.zanggercommittee.org)
- Skupina jadrových dodávateľov (www.nuclearsuppliersgroup.org)
- Wassenaarske usporiadanie (www.wassenaar.org)
- Haagsky kódex správania proti šíreniu balistických rakiet (HCoC) (www.hcoc.at)

Oddiel 2: Najlepšie postupy pri výklade druhého kritéria

Ako uplatňovať druhé kritérium

- 2.1. Spoločná pozícia 2008/944/SZBP sa v zmysle jej článku 6 vzťahuje na každý vývoz vojenského materiálu a technológie a tovaru s dvojakým použitím zo strany členských štátov. *A priori* sa preto druhé kritérium vzťahuje na vývoz do všetkých prijímajúcich krajín bez rozdielu. Keďže sa však druhé kritérium odvoláva na dodržiavanie ľudských práv vrátane situácie v oblasti ľudských práv, ako aj na dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva v krajine konečného určenia, osobitná pozornosť by sa mala venovať vývozu vojenského materiálu a technológie do krajín, v ktorých existujú náznaky porušovania ľudských práv alebo medzinárodného humanitárneho práva.
- 2.2. **Informačné zdroje:** spoločnú základňu EÚ s informačnými zdrojmi dostupnými všetkým členským štátom tvoria správy vedúcich misií EÚ, stratégie EÚ v oblasti ľudských práv pre jednotlivé krajiny a v niektorých prípadoch vyhlásenia/závery Rady EÚ o príslušných prijímajúcich krajinách. Tieto dokumenty väčšinou zohľadňujú dostupné informácie pochádzajúce od iných medzinárodných orgánov a z iných informačných zdrojov. Vzhľadom na potrebné individuálne posúdenie a špecifickosť každej žiadosti o licenciu možno prípadné dodatočné informácie získať:
- od diplomatických misií a iných vládnych inštitúcií členských štátov,
 - Od Európskej služby pre vonkajšiu činnosť vrátane delegácií EÚ,
 - z dokumentácie Organizácie Spojených národov, Medzinárodného výboru Červeného kríža a iných medzinárodných alebo regionálnych orgánov,
 - zo správ medzinárodných mimovládnych organizácií,
 - zo správ miestnych mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti ľudských práv a z iných spoľahlivých miestnych zdrojov,
 - z informácií občianskej spoločnosti.

EÚ ďalej vypracovala a prijala konkrétne usmernenia, ktoré majú slúžiť ako rámec ochrany a podpory ľudských práv v tretích krajinách, ako napr. usmernenia týkajúce sa trestu smrti, mučenia, detí v ozbrojenom konflikte a obhajcov ľudských práv a akčný plán pre ľudské práva a demokraciu 2020 – 2024 (predĺžený do roku 2027).

Neúplný zoznam príslušných internetových webových sídel sa uvádza v prílohe I.

Prvky, ktoré sa musia pri rozhodovaní zohľadniť

2.3. **Kľúčové koncepty:** z preskúmania druhého kritéria vyplýva niekoľko kľúčových konceptov, ktoré by sa mali zohľadniť pri každom posudzovaní a ktoré sú uvedené nižšie.

„Po posúdení postoja prijímajúcej krajiny k príslušným zásadám, ktoré sa ustanovili v medzinárodných nástrojoch v oblasti ľudských práv, vrátane situácie v oblasti ľudských práv v uvedenej krajine členskej krajiny:

- a) zamietnu vývoznú licenciu, ak existuje zjavné riziko, že by sa vojenská technológia alebo materiál, ktoré sa majú vyviezť, mohli použiť na uskutočnenie alebo uľahčenie vnútornej represie, závažných činov rodovo motivovaného násillia alebo závažných násilných činov voči ženám, deťom alebo iného závažného porušovania ľudských práv;
- b) pri vydávaní licencií do štátov, kde príslušné orgány Organizácie Spojených národov, Európskej únie alebo Rady Európy zistili vážne porušovanie ľudských práv, postupujú mimoriadne opatrne a pozorne, od prípadu k prípadu a s prihliadnutím na povahu vojenskej technológie alebo materiálu.“

„Po posúdení postoja prijímajúcej krajiny k príslušným zásadám ustanoveným v nástrojoch medzinárodného humanitárneho práva a dodržiavania medzinárodného humanitárneho práva členské štáty:

- c) zamietnu vývoznú licenciu, ak existuje zjavné riziko, že by sa vojenská technológia alebo materiál, ktoré sa majú vyviezť, mohli použiť na uskutočnenie alebo uľahčenie závažného porušovania medzinárodného humanitárneho práva, a to aj voči chránenej skupine podľa medzinárodného humanitárneho práva, ako sú ženy a deti.“

„Na tieto účely budú technológia alebo materiál, ktoré by sa mohli použiť na vnútornú represiu, zahŕňať okrem iného technológiu alebo materiál, pri ktorých existuje dôkaz, že navrhovaný koncový používateľ používa túto alebo podobnú technológiu alebo materiál na vnútornú represiu, alebo pri ktorých sa dá predpokladať, že sa zmení ich uvedené konečné použitie alebo koncový používateľ a že sa použijú na vnútornú represiu. V súlade s článkom 1 tejto spoločnej pozície sa starostlivo zväží povaha materiálu, najmä ak je určený na účely vnútornej bezpečnosti. Vnútorná represia okrem iného zahŕňa mučenie a iné kruté, neľudské a ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie, hromadné alebo svojvoľné popravy, zmiznutia, svojvoľné zadržania a iné vážne porušovanie ľudských práv a základných slobôd, ktoré sú uvedené v príslušných medzinárodných nástrojoch v oblasti ľudských práv vrátane Všeobecnej deklarácie ľudských práv a Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach.“

Pri posudzovaní, či existuje zjavné riziko, že by sa navrhovaný vývoz mohol využiť na spáchanie alebo uľahčenie vnútornej represie, by členské štáty mali zväžiť, či navrhovaný koncový používateľ a prijímajúca krajina vo všeobecnosti dodržiavajú a dodržiavali ľudské práva. V súvislosti s prijímajúcou krajinou by sa mala zväžiť aj politika jej vlády v tejto oblasti, najnovší významný vývoj okrem iného vrátane dosahu „boja proti terorizmu“; účinná ochrana ľudských práv v ústave; odborná príprava kľúčových aktérov (napr. orgánov činných v trestnom konaní) v oblasti ľudských práv; beztrestnosť pri porušení ľudských práv; nezávislé monitorovacie orgány a vnútroštátne inštitúcie na podporu alebo ochranu ľudských práv.

2.4. ***Medzinárodné nástroje v oblasti ľudských práv:*** neúplný zoznam hlavných medzinárodných a regionálnych nástrojov obsahuje príloha II.

Tieto nástroje a ich príslušné dodatkové protokoly predstavujú hlavné medzinárodné normy v oblasti ľudských práv a základných slobôd. Zaručujú občianske a politické práva (okrem iného: právo na život, zákaz otroctva a nútenej práce, slobodu a osobnú bezpečnosť, rovnosť pred zákonom, spravodlivý proces a účinný prostriedok nápravy, slobodu prejavu a právo na informácie, slobodu zhromažďovania, voľný pohyb, slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania, právo na azyl), práva žien, práva detí, práva osôb so zdravotným postihnutím, nediskrimináciu, práva menšín a domorodého obyvateľstva, hospodárske, sociálne a kultúrne práva.

2.5. **Postoj prijímajúcej krajiny vrátane situácie v oblasti ľudských práv v tejto krajine:** pri posudzovaní toho, či krajiny dodržiavajú všetky ľudské práva a základné slobody, by sa mali podľa potreby zohľadniť nasledujúce ukazovatele vrátane rizika, že sa položky, na ktoré sa vzťahuje článok 2.1, článok 3 alebo článok 4 zmluvy ATT, použijú na spáchanie alebo uľahčenie spáchania závažných aktov rodovo motivovaného násillia alebo závažných aktov násillia voči ženám a deťom a osobám so zdravotným postihnutím:

- odhodlanie vlády prijímajúcej krajiny dodržiavať ľudské práva a zlepšovať situáciu v tejto oblasti a postaviť osoby porušujúce ľudské práva pred súd,
- vykonávanie príslušných medzinárodných a regionálnych nástrojov v oblasti ľudských práv prostredníctvom vnútroštátnej politiky a postupov v minulosti a v súčasnosti,
- ratifikácia príslušných medzinárodných a regionálnych nástrojov v oblasti ľudských práv v príslušnej krajine v minulosti a v súčasnosti,
- miera spolupráce s medzinárodnými a regionálnymi mechanizmami v oblasti ľudských práv (napr. s orgánmi a osobitnými postupmi zmluvy o OSN),
- Dodržiavanie demokratických zásad v krajine konečného určenia. Demokracia je neoddeliteľne spätá s úplným dodržiavaním všetkých ľudských práv.
- politická vôľa transparentne rokovať o otázkach ľudských práv napríklad prostredníctvom bilaterálnych alebo multilaterálnych dialógov s EÚ alebo s inými partnermi vrátane občianskej spoločnosti.

2.6. **Závažné porušovanie ľudských práv:** vo Viedenskej deklarácii a akčnom programe prijatých na Svetovej konferencii o ľudských právach v júni 1993 vo Viedni sa potvrdil slávnostný záväzok všetkých štátov plniť si svoje povinnosti v záujme podpory všeobecného rešpektovania, dodržiavania a ochrany všetkých ľudských práv a základných slobôd a demokracie pre všetkých v súlade s Chartou Organizácie Spojených národov, inými nástrojmi pre ľudské práva a medzinárodným právom. Potvrdila sa aj zásada univerzálnosti, nedeliteľnosti, vzájomnej závislosti a vzájomného prepojenia všetkých ľudských práv.

Aby sa porušovanie ľudských práv klasifikovalo ako „závažné“, musí sa každá situácia posudzovať individuálne so zreteľom na všetky relevantné aspekty. Jedným z relevantných faktorov pri posudzovaní je povaha a dôsledky daného porušenia ľudských práv.

Systematické a/alebo rozsiahle porušovanie ľudských práv upozorňuje na vážnosť situácie v oblasti ľudských práv. Porušovanie však nemusí byť systematické ani rozsiahle, aby sa pri analýze druhého kritéria mohlo označiť za „závažné“. Podľa druhého kritéria je hlavným prvkom analýzy, či príslušné orgány OSN, EÚ alebo Rady Európy (uvedené v zozname prílohy III) stanovili, že v prijímajúcej krajine dochádza k závažnému porušovaniu ľudských práv. Tieto príslušné orgány pritom nemusia použiť pojem „závažné“; stačí, keď konštatujú, že došlo k porušovaniu ľudských práv. Konečné posúdenie, či sa toto porušovanie v tejto súvislosti považuje za závažné, ostáva na členských štátoch. Ak tieto orgány k takémuto záveru nedospeli, neznamená to, že členské štáty nemôžu samostatne posúdiť, či k vážnemu porušovaniu nedošlo.

2.7. *Vnútoraná represia, zjavné riziko, „by mohol“, na individuálnom základe:* znenie druhého kritéria poskytuje množstvo príkladov toho, čo sa pokladá za vnútornú represiu, no posudzovanie, či existuje zjavné riziko, že by sa navrhovaný vývoz mohol využiť na spáchanie takýchto skutkov alebo by ich spáchanie mohol umožniť, si vyžaduje podrobnú analýzu. Treba upozorniť na skutočnosť, že v texte sa výraz „zjavné riziko“ uvádza v kombinácii so slovami „by mohol“. Vyžaduje si to menšie dôkazné bremeno než zjavné riziko, že sa vojenský materiál alebo technológia využije pri vnútornej represii.

Analýza zjavného rizika sa musí zakladať na individuálnom posúdení dostupných dôkazov z minulosti a súčasných prevládajúcich okolností v prijímajúcom štáte/týkajúcich sa predpokladaného koncového používateľa, ako aj zistiteľných trendov a/alebo budúcich udalostí, o ktorých by sa dalo logicky predpokladať, že nastolia podmienky, ktoré by mohli viesť k represívnym opatreniam (napr. blížiac sa voľby). Medzi otázky, ktoré si možno na úvod položiť, patria:

- Bolo správanie prijímajúceho štátu/predpokladaného koncového používateľa zvýraznené v negatívnom svetle vo vyhláseniach/záveroch Rady EÚ?
- Vyjadrili sa v nedávnych správach vedúcich misií EÚ v súvislosti s prijímajúcim štátom/ s navrhovaným koncovým používateľom obavy?

- Vyjadrili znepokojenie iné medzinárodné alebo regionálne orgány (napr. OSN, Rada Európy alebo OBSE)?
- Majú správy pochádzajúce od miestnych alebo medzinárodných mimovládnych organizácií a médií sústavný znepokojujúci charakter?

Pred potvrdením akejkoľvek analýzy bude obzvlášť dôležité zohľadniť súčasnú situáciu. Je možné, že k zneužívaniu dochádzalo v minulosti, ale prijímajúci štát podnikol kroky v záujme zmeny postupov v reakcii na domáci alebo medzinárodný tlak alebo došlo k vnútornej zmene vo vláde. Medzi otázky, ktoré si možno položiť, patria:

- Súhlasil prijímajúci štát s vonkajším alebo iným nezávislým monitorovaním a/alebo vyšetrovaním údajných represívnych opatrení? Ak áno, ako reagoval na/zohľadnil zistenia?
- Zmenila sa vláda prijímajúceho štátu tak, že možno veriť v zmenu politiky/postupov?
- Prebiehajú na mieste nejaké multilaterálne alebo bilaterálne programy EÚ alebo iné programy, ktorých cieľom je zmena/reforma?

Polahčujúce okolnosti, ako napr. väčšia otvorenosť a prebiehajúci dialóg v záujme riešenia otázok ľudských práv v prijímajúcom štáte, môžu prispieť k pozitívnejšiemu posúdeniu. Je však dôležité uvedomiť si, že ak od známych prípadov represie v prijímajúcom štáte uplynul dlhší čas, nejde o spoľahlivý dôkaz o absencii zjavného rizika. Pri vhodnom individuálnom posudzovaní nemôže nič nahradiť aktuálne informácie zo spoľahlivých zdrojov.

- 2.8. ***Povaha vojenskej technológie alebo materiálu*** je dôležitým faktorom každej žiadosti. Je dôležité, aby bolo posúdenie materiálu podľa druhého kritéria realistické (t. j. dajú sa príslušné položky skutočne využiť ako nástroj represie?). Je tiež dôležité vedieť, že na represívne opatrenia už bola využitá alebo ich umožnila široká škála materiálu. Položky ako pancierované osobné vozidlá, nepriestrelná ochrana tela a zariadenie na komunikáciu/sledovanie sa môžu významne podieľať na umožnení represie. V rámci prísnejších vnútroštátnych politík by niektoré členské štáty už mohli zamietnuť vývoznú licenciu v prípade pokračujúceho a systematického porušovania ľudských práv v prijímajúcej krajine, a to bez ohľadu na povahu vojenskej technológie alebo materiálu.

2.9. V tejto súvislosti je tiež potrebné prihliadnuť na to, kto je ***koncovým používateľom***. Ak sú položky určené policajným alebo bezpečnostným silám, je dôležité presne určiť, ktorej zložke týchto síl prijímajúceho štátu sa majú doručiť. Treba tiež poznamenať, že neexistuje žiadne prísne pravidlo pre určenie, ktoré zložky bezpečnostného aparátu sa môžu na represii podieľať. Napríklad armáda sa na nej môže podieľať v mnohých štátoch, v iných však k podobným prípadom nikdy nedošlo. Medzi otázky, ktoré si možno na úvod položiť, patria:

- Využil sa v minulosti tento materiál v prijímajúcom štáte alebo inde na represiu? Ak nie, je možné, že sa pri nej využije v budúcnosti?
- Kto je koncovým používateľom?
- Aká je úloha koncového používateľa v prijímajúcom štáte?
- Podieľal sa koncový užívateľ na represii?
- Existujú o tejto účasti nejaké relevantné správy?

2.10. ***Príslušné zásady ustanovené nástrojmi v oblasti medzinárodného humanitárneho práva***

a dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva

Medzinárodné humanitárne právo (známe aj ako „právo týkajúce sa ozbrojeného konfliktu“ alebo „vojnové právo“) zahŕňa pravidlá, ktorých cieľom je počas ozbrojeného konfliktu ochraňovať ľudí, ktorí sa nepodieľajú alebo už nepodieľajú na bojových akciách (napr. civilné obyvateľstvo a zranení, chorí a zajatí bojovníci) a regulovať bojové akcie (t. j. prostriedky a spôsoby boja). Uplatňuje sa na situácie ozbrojených konfliktov a nereguluje, kedy môže štát zákonne použiť silu. Medzinárodné humanitárne právo ukladá povinnosti všetkým stranám ozbrojeného konfliktu aj organizovaným ozbrojeným skupinám.

Základné zásady medzinárodného humanitárneho práva, ktoré sa uplatňujú na používanie zbraní v ozbrojených konfliktoch sú pravidlá rozlišovania, pravidlo proti nerozlišujúcim útokom, pravidlo primeranosti, pravidlo realizovateľných preventívnych opatrení, pravidlo nadbytočného zranenia alebo zbytočného utrpenia a pravidlo ochrany životného prostredia.

Najdôležitejšími nástrojmi medzinárodného humanitárneho práva sú štyri Ženevské dohovory z roku 1949 a ich dodatkové protokoly z roku 1977. Dopĺňajú ich zmluvy týkajúce sa konkrétnych záležitostí vrátane zákazu určitých zbraní a ochrany určitých kategórií ľudí a objektov, napr. detí a kultúrnych statkov (pozri prílohu IV, v ktorej sa uvádza zoznam hlavných zmlúv).

Medzi relevantné otázky v súvislosti s ratifikáciou a vykonávaním zmlúv v oblasti medzinárodného humanitárneho práva na vnútroštátnej úrovni patria:

- ratifikácia štyroch Ženevských dohovorov z roku 1949 a ich dodatkových protokolov z roku 1977;
- ratifikácia ďalších kľúčových zmlúv v oblasti medzinárodného humanitárneho práva;
- ratifikácia zmlúv, ktoré obsahujú výslovný zákaz alebo obmedzenie presunu určitých zbraní;
- Prijala prijímajúca krajina vnútroštátne právne predpisy alebo nariadenia, ktoré sa požadujú v nástrojov medzinárodného humanitárneho práva, v ktorých je zmluvnou stranou?

2.11. Medzi závažné porušovanie medzinárodného humanitárneho práva patria závažné porušenia štyroch Ženevských dohovorov z roku 1949. V každom dohovore sú uvedené definície toho, čo sa považuje za závažné porušenie (články 50, 51, 130 resp. 147). Aj v článkoch 11 a 85 dodatkového protokolu I z roku 1977 sa uvádza širšia škála činov, ktoré sa majú pokladať za závažné porušenie protokolu. Zoznam týchto definícií sa uvádza v prílohe V. Súčasťou Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu sú ďalšie závažné porušenia práva a zvyklostí uplatňovaných v medzinárodných a nemedzinárodných ozbrojených konfliktoch, ktoré definuje ako vojnové zločiny (článok 8, pododdiely b, c a e; úplné znenie Rímskeho štatútu pozri na <http://legal.un.org/icc/statute/romefra.htm>).

- Porušil právo akýkoľvek subjekt, za ktorý zodpovedá štát? (napr. štátne orgány vrátane ozbrojených síl; osoby alebo subjekty oprávnené vykonávať vládnu moc; osoby alebo skupiny, ktoré v skutočnosti konajú na jeho pokyn alebo pod jeho vedením alebo kontrolou; porušenia spáchané súkromnými osobami alebo skupinami, ktoré uznáva a prijíma ako svoje vlastné konanie.)

- Nepodarilo sa prijímajúcej krajine prijať opatrenia na predchádzanie porušeniam a na potláčanie porušení, ktoré spáchali ich štátni príslušníci alebo ku ktorým došlo na ich území?
- Nepodarilo sa krajine vyšetriť porušenia, ktoré údajne spáchali jej štátni príslušníci alebo ku ktorým došlo na ich území?
- Nepodarilo sa prijímajúcej krajine vyšetriť a stíhať (alebo vydat') svojich štátnych príslušníkov alebo osoby na jej území zodpovedné za porušenie medzinárodného práva?
- Nedarí sa prijímajúcej krajine spolupracovať s inými štátmi, tribunálmi ad hoc alebo Medzinárodným trestným súdom, pokiaľ ide o trestné konania týkajúce sa porušovania medzinárodného humanitárneho práva?

2.12. **Chránené skupiny podľa medzinárodného humanitárneho práva:** neúplný prehľad ustanovení zmluvy a obyčajových pravidiel týkajúcich sa ochrany skupín osôb podľa medzinárodného humanitárneho práva je uvedený v prílohe VII.

2.13. **Zmluva o obchodovaní so zbraňami**, článok 7 ods. 1 písm. b) bod i) („závažné porušenie medzinárodného humanitárneho práva“) a bod ii) (závažné porušenie medzinárodného práva v oblasti ľudských práv) a článok 7 ods. 4 („rodovo motivované násilie a násilie voči ženám a deťom“)

Zmluva o obchodovaní so zbraňami obsahuje ustanovenie podobné druhému kritériu spoločnej pozície. V článku 7 sa uvádza:

„Vývoz a posudzovanie vývozu

1. *Ak vývoz nie je zakázaný článkom 6, každá zmluvná strana pred povolením vývozu konvenčných zbraní uvedených v článku 2 ods. 1 alebo predmetov uvedených v článku 3 alebo 4 v rámci svojej jurisdikcie a podľa svojho národného kontrolného systému objektívne a nediskriminačne – zohľadňujúc príslušné faktory vrátane informácií poskytnutých dovážajúcim štátom v súlade s článkom 8 ods. 1 – posúdi či konvenčné zbrane alebo položky:*

[...]

b) *by mohli byť použité:*

- i) *na spáchanie alebo napomáhanie spáchania vážneho porušenia medzinárodného humanitárneho práva;*
- ii) *na spáchanie alebo napomáhanie spáchania vážneho porušenia medzinárodného práva v oblasti ľudských práv;*

[...]“

Uvedené úvahy týkajúce sa druhého kritéria sa v plnej miere uplatňujú na vykonávanie článku 7 ods. 1 písm. b body i) a ii).

Zmluva o obchodovaní so zbraňami obsahuje aj ustanovenie týkajúce sa špecifickej formy porušovania ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva, ktoré nie sú výslovne uvedené v spoločnej pozícii, ale na ktoré sa tiež vzťahuje druhé kritérium, t j. rodové podmienené násilie alebo násilie proti ženám a deťom.

V článku 7 ods. 4 sa uvádza:

„4. *Vyvážajúca zmluvná strana pri tomto hodnotení vezme do úvahy riziko použitia konvenčných zbraní uvedených v článku 2 ods. 1 alebo predmetov uvedených v článku 3 alebo 4 na spáchanie alebo uľahčenie spáchania vážnych činov rodovo podmieneného násillia alebo vážnych násilných činov proti ženám a deťom.*“

V súlade s týmito ustanoveniami Zmluvy o obchodovaní so zbraňami by sa otázka rodovo motivovaného násillia a násillia voči ženám a deťom mala pri preskúmaní druhého kritéria zohľadňovať. Aktmi rodovo motivovaného násillia sa porušujú mnohé zásady ľudských práv zakotvené v medzinárodných nástrojoch a tieto akty tiež môžu predstavovať porušenie medzinárodného humanitárneho práva, ak sa páchajú počas ozbrojeného konfliktu. Medzi časté príklady rodovo motivovaného násillia patrí sexuálne násillie (vrátane znásillnenia), nútená prostitúcia a obchodovanie s ľuďmi. Je tiež potrebné vziať do úvahy, že riziko rodovo motivovaného násillia je vždy vyššie v krízových situáciách/v rámci konfliktov.

Vnímanie rešpektovania ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva zo strany EÚ sa v plnej miere vzťahuje na činy uvedené v článku 7 ods. 4 Zmluvy o obchodovaní so zbraňami. Druhé kritérium preto plne zahŕňa záväzky vyplývajúce z uplatňovania článku 7 ods. 4 Zmluvy o obchodovaní so zbraňami.

2.14. **Zjavné riziko** Dôkladné posúdenie rizika, či sa navrhovaný vývoz vojenskej technológie alebo materiálu použije na páchanie alebo uľahčenie závažných porušení medzinárodného humanitárneho práva, by malo zahŕňať prešetrenie minulých i súčasných záznamov príjemcu v súvislosti s dodržiavaním medzinárodného humanitárneho práva, zámery príjemcu vyjadrené prostredníctvom formálnych záväzkov a spôsobilosť príjemcu zabezpečiť, že sa technológia alebo materiál na transfer použijú v súlade s medzinárodným humanitárnym právom a že sa nepoužijú na iné účely ani sa neuskutoční ich transfer na iné miesta určenia, kde by sa mohli použiť na závažné porušenie tohto práva.

Izolované prípady porušenia medzinárodného humanitárneho práva nemusia vždy naznačovať postoj prijímajúcej krajiny k medzinárodnému humanitárnemu právu a samotné by nemali byť základom na odmietnutie transferu zbraní. Vážne obavy by malo vyvolať, ak je možné pozorovať určité vzorce porušovania alebo ak prijímajúca krajina neprijala príslušné opatrenia na potrestanie porušenia.

Spoločný článok 1 Ženevských dohôrov sa všeobecne vykladá tak, že tretím stranám, ktoré sú štátmi a nie sú zapojené do ozbrojeného konfliktu, sa ukladá povinnosť nepodnecovať niektorú zo strán ozbrojeného konfliktu k porušovaniu medzinárodného humanitárneho práva, ani konať spôsobom, ktorý by pri takýchto porušeniach napomáhal, a prijať vhodné opatrenia na ukončenie takýchto porušení. Majú osobitnú zodpovednosť zasahovať v prípade štátov alebo ozbrojených skupín, na ktoré by mohli mať nejaký vplyv. Štáty, ktoré vyrábajú alebo vyvážajú zbrane, je možné považovať za mimoriadne vplyvné pri „zabezpečovaní dodržiavania“ medzinárodného humanitárneho práva vzhľadom na ich schopnosť poskytnúť alebo neposkytnúť prostriedky, prostredníctvom ktorých by sa mohli spáchať určité vážne porušenia. Mali by preto konať mimoriadne obozretne s cieľom zabezpečiť, aby sa ich vývoz nepoužil na vážne porušenie medzinárodného humanitárneho práva.

Záväzky stanovené v spoločnej pozícii 2008/944/SZBP sú v súlade so záväzkami stanovenými v článku 7 ods. 1, 3 a 4 Zmluvy o obchodovaní so zbraňami. Členské štáty pri tomto hodnotení vezmú do úvahy riziko použitia konvenčných zbraní uvedených v článku 2 ods. 1 alebo predmetov uvedených v článku 3 alebo 4 zmluvy ATT na spáchanie alebo uľahčenie spáchania závažných aktov rodovo motivovaného násillia alebo závažných násilných aktov voči ženám a deťom.

Medzi relevantné otázky, ktoré je potrebné vziať do úvahy, patria:

- Existujú v krajine vnútroštátne právne predpisy, ktorých cieľom je zakazovať a trestať porušovanie medzinárodného humanitárneho práva?
- Zaviedla prijímajúca krajina požiadavky na svojich vojenských veliteľov v záujme predchádzania, potlačania a prijímania opatrení voči osobám pod ich velením, ktoré porušili medzinárodné humanitárne právo?
- Ratifikovala prijímajúca krajina Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu?
- Môže vnútorná situácia v prijímajúcom štáte/krajine konečného určenia zvýšiť pravdepodobnosť, že sa zbrane použijú na spáchanie alebo uľahčenie spáchania aktov rodovo motivovaného násillia, ktoré boli identifikované pri hodnotení krajiny konečného určenia?
- Vyjadrili medzinárodné alebo regionálne orgány (napr. OSN, Rada Európy alebo OBSE) obavy týkajúce sa výskytu/miery výskytu rodovo motivovaného násillia v krajine konečného určenia?
- Spolupracuje príjemca s inými štátmi, tribunálmi ad hoc alebo Medzinárodným trestným súdom, pokiaľ ide o trestné konania týkajúce sa porušovaní?
- Je stanovený minimálny vek pre nábor (povinný a dobrovoľný) osôb do ozbrojených síl?
- Prijali sa právne opatrenia na zákaz a potrestanie náboru detí alebo ich využitia v bojových akciách?
- Vzdeláva a odborne pripravuje prijímajúca krajina svojich dôstojníkov a vojakov, pokiaľ ide o medzinárodné humanitárne právo? (napr. počas vojenských cvičení)
- Začlenilo sa medzinárodné humanitárne právo do vojenskej doktríny, vojenských príručiek, pravidiel nasadenia, pokynov a rozkazov?
- Existujú právni poradcovia vyškolení v oblasti medzinárodného humanitárneho práva, ktorí poskytujú poradenstvo ozbrojeným silám?
- Prijali sa rovnaké opatrenia na zabezpečenie toho, aby iné ozbrojené subjekty pôsobiace v situáciách, na ktoré sa vzťahuje medzinárodné humanitárne právo, toto právo dodržiavali?

- Zaviedli sa mechanizmy na zabezpečenie zodpovednosti za porušenie medzinárodného humanitárneho práva, ktoré spáchali ozbrojené sily a iné ozbrojené subjekty vrátane disciplinárnych a trestných sankcií?
- Je v krajine nezávislé a fungujúce súdnictvo, schopné stíhať vážne porušenia medzinárodného humanitárneho práva?
- Existuje v krajine náhle alebo neočakávané riziko zmeny vlády alebo štruktúry orgánov, ktoré by mohlo nepriaznivo ovplyvniť ochotu alebo schopnosť príjemcu dodržiavať medzinárodné humanitárne právo? (napr. rozloženie štátnych štruktúr)
- Je koncový používateľ spôsobilý používať materiál v súlade s medzinárodným humanitárnym právom? (napr. ak sa vojenské zbrane presúvajú iným ozbrojeným subjektom ako sú ozbrojené sily, ktoré pôsobia v situáciách, na ktoré sa vzťahuje medzinárodné humanitárne právo, absolvovali príslušníci týchto subjektov odbornú prípravu v oblasti medzinárodného humanitárneho práva?)
- Je koncový používateľ spôsobilý udržiavať a nasadzovať túto technológiu alebo materiál? (Ak nie, môžu sa vyskytnúť oprávnené obavy zo spôsobu ich použitia a odklonenia k ďalším subjektom?)
- Používa uvedený koncový používateľ primerané postupy na riadenie zásob a bezpečnosť vrátane nadbytočných zbraní a munície?
- Je známe, že v prijímajúcej krajine predstavujú krádeže a úniky zo zásob alebo korupcia problém? Ak áno, existujú náznaky, že subjekty zapojené do vývozu zbraní sú do takýchto praktík zapojené?
- Predstavuje nezákonné obchodovanie so zbraňami v prijímajúcej krajine problém? Pôsobia v krajine skupiny zapojené do nezákonného obchodovania so zbraňami?
- Sú v prijímajúcej krajine primerané kontroly hraníc alebo je o jej hraniciach známe, že sú priepustné?
- Existuje v prijímajúcej krajine účinný systém na kontrolu transferu zbraní? (Dovoz, vývoz, tranzit a prekládka.)
- Je príjemca skutočným koncovým používateľom vojenskej technológie alebo materiálu, bude akceptovať overenie, či tomu tak je, a zaviazá sa, že ich nedodá tretím stranám bez povolenia zo strany dodávateľského štátu?

2.15. **Odkláňanie** Pozornosť si zaslúži aj otázka vnútorného odklonenia. Indíciami môže byť povaha vojenskej technológie alebo materiálu a koncového používateľa. Medzi otázky, ktoré si možno položiť, patria:

- Skutočne potrebuje uvedený koncový používateľ túto vojenskú technológiu alebo materiál? Alebo sú príslušné položky vhodnejšie pre inú zložku bezpečnostného aparátu?
- Vydali by sme licenciu, keby bol koncový používateľ inou časťou bezpečnostného aparátu prijímajúceho štátu?
- Majú jednotlivé zložky bezpečnostných síl samostatné spôsoby obstarávania? Je možné, že by sa materiál mohol odkloniť inej zložke?

2.16. **Rozhodovanie** Na základe informácií a posúdenia faktorov uvedených v odsekoch 2.3 až 2.15 členské štáty rozhodnú, či by sa mal navrhovaný vývoz zamietnuť na základe druhého kritéria.

RELEVANTNÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ (NEÚPLNÝ ZOZNAM)

- Úrad vysokého komisára pre ľudské práva Organizácie Spojených národov (www.ohchr.org)
- Organizácia Spojených národov (www.un.org) <https://treaties.un.org/>)
- Medzinárodný výbor Červeného kríža (www.icrc.org)
- Rada Európy (www.coe.int)
- Európska únia (https://european-union.europa.eu/index_sk)
- Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (www.osce.org)
- Organizácia amerických štátov (www.oas.org)
- Africká únia (www.au.int)
- Amnesty International (www.amnesty.org)
- Human Rights Watch (www.hrw.org)
- Medzinárodná federácia pre ľudské práva (www.fidh.org)
- Svetová organizácia proti mučeniu (www.omct.org)
- Združenie pre prevenciu mučenia (www.apr.ch)
- Medzinárodná komisia právnikov (<https://www.icj.org/>)
- Ženevská výzva (<https://www.genevacall.org>)
- Monitorovanie súdnych sporov v oblasti obchodu so zbraňami (<https://armstradelitigationmonitor.org/>)
- Prieskum ručných zbraní (<https://www.smallarmssurvey.org/>)
- SIPRI (<https://www.sipri.org/>) a iné výskumné ústavy
- Medzinárodný trestný súd a tribunály ad hoc
- medzinárodné agentúry pôsobiace v prijímajúcom štáte
- Medzinárodná krízová skupina
- Koalícia proti využívaniu detí ako vojakov
- Informácie o postupoch koncových používateľov vyplývajúce zo systému overovania riadenia zbraní a munície
- vojenské príručky (pokyny pre ozbrojené sily)

HLAVNÉ MEDZINÁRODNÉ A REGIONÁLNE NÁSTROJE V OBLASTI ĽUDSKÝCH PRÁV

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV:

- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR)
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR)
- Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach (ICCPR-OP1)
- Druhý opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach, ktorého cieľom je zrušenie trestu smrti (ICCPR-OP1-DP)
- Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (CERD)
- Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW)
- Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW-OP)
- Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CAT) Opčný protokol k Dohovoru proti mučeniu (CAT-OP)
- Dohovor o právach dieťaťa (CRC)
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa, o účasti detí v ozbrojených konfliktoch (CRC-OP-AC)
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa, o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii (CRC-OP-SC)
- Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD)
- Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951
- Protokol o právnom postavení utečencov z roku 1967
- Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu

REGIONÁLNE NÁSTROJE:

TÝKAJÚCE SA ČLENSKÝCH ŠTÁTOV RADY EURÓPY:

- Európsky dohovor o ľudských právach vrátane protokolov 6 a 13 o zrušení trestu smrti
- Európsky dohovor na zabránenie mučenia

TÝKAJÚCE SA ČLENSKÝCH ŠTÁTOV ORGANIZÁCIE AMERICKÝCH ŠTÁTOV:

- Medziamerický dohovor o ľudských právach
- Dodatkový protokol k Americkému dohovoru o ľudských právach v oblasti hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, Sansalvadorský protokol
- Protokol k Americkému dohovoru o ľudských právach týkajúci sa zrušenia trestu smrti
- Medziamerický dohovor o nedobrovoľných zmiznutiach osôb
- Medziamerický dohovor o prevencii a trestaní mučenia

TÝKAJÚCE SA ČLENSKÝCH ŠTÁTOV AFRICKEJ ÚNIE:

- Africká charta o ľudských právach a právach národov
- Protokol o zriadení Afrického súdu pre ľudské práva a práva národov k Africkej charte o ľudských právach a právach národov
- Protokol o právach žien v Afrike k Africkej charte o ľudských právach a právach národov
- Africká charta o právach a blahu dieťaťa

TÝKAJÚCE SA ČLENSKÝCH ŠTÁTOV ARABSKEJ LIGY:

- Arabská charta o ľudských právach

**PRÍSLUŠNÉ ORGÁNY OSN, RADY EURÓPY ALEBO EÚ, KTORÉ MÔŽU STANOVÍŤ, ŽE
DOŠLO K VÁŽNEMU PORUŠENIU ĽUDSKÝCH PRÁV:**

ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV:

- Valné zhromaždenie (vrátane rezolúcií o konkrétnych krajinách)
- Bezpečnostná rada
- Rada pre ľudské práva a Hospodárska a sociálna rada
- Úrad vysokého komisára pre ľudské práva Organizácie Spojených národov
- osobitné postupy a iní držitelia mandátu
- orgány zmluvy

RADA EURÓPY:

- Výbor ministrov Rady Európy
- Parlamentné zhromaždenie
- Európsky súd pre ľudské práva
- Komisar pre ľudské práva Rady Európy
- Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI)
- Európsky výbor na zabránenie mučenia (CPT)

EURÓPSKA ÚNIA:

- Európska rada
- vyhlásenia orgánov SZBP
- spoločné pozície a vyhlásenia EÚ ku konkrétnym krajinám
- výročná správa EÚ o ľudských právach
- správy vedúcich misií EÚ o ľudských právach a stratégie EÚ v oblasti ľudských práv pre jednotlivé krajiny
- uznesenia a vyhlásenia Európskeho parlamentu

HLAVNÉ ZMLUVY V OBLASTI MEDZINÁRODNÉHO HUMANITÁRNEHO PRÁVA

- Ženevský dohovor (I) o zlepšení osudu ranených a nemocných príslušníkov ozbrojených síl v poli, Ženeva 12. augusta 1949.
- Ženevský dohovor (II) o zlepšení osudu ranených, nemocných a stroskotancov ozbrojených síl na mori, Ženeva 12. augusta 1949.
- Ženevský dohovor (III) o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami, Ženeva 12. augusta 1949.
- Dohovor (IV) o ochrane civilných osôb počas vojny, Ženeva 12. augusta 1949.
- Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom z 12. augusta 1949 o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov, Ženeva 8. júna 1977.
- Vyhlásenie podľa článku 90 dodatkového protokolu I: Uznanie spôsobilosti medzinárodnej vyšetrovacej komisie
- Dodatkový protokol k Ženevským dohovorom z 12. augusta 1949 o ochrane obetí ozbrojených konfliktov, ktoré nemajú medzinárodný charakter, Ženeva 8. júna 1977.
- Dohovor o právach dieťaťa, New York 20. novembra 1989.
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, New York 25. mája 2000.
- Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, 17. júla 1998.
- Dohovor o ochrane kultúrnych statkov počas ozbrojeného konfliktu, Haag 14. mája 1954.
- Prvý protokol k Haagskemu dohovoru o ochrane kultúrnych statkov počas ozbrojeného konfliktu z roku 1954, Haag 14. mája 1954.
- Druhý protokol k Haagskemu dohovoru o ochrane kultúrnych statkov počas ozbrojeného konfliktu z roku 1954, Haag, 26. marca 1999.
- Dohovor o zákaze vojenského alebo iného nepriateľského využitia techník modifikujúcich životné prostredie, New York 10. decembra 1976.

- Protokol o zákaze používať vo vojne dusivé, otravné alebo podobné bakteriologické plyny a prostriedky, 17. júna 1925.
- Dohovor o zákaze vývoja, výroby a hromadenia zásob bakteriologických (biologických) a toxínových zbraní a o ich zničení, otvorený na podpis v Londýne, Moskve a Washington, 10. apríla 1972.
- Dohovor OSN o zákazoch alebo obmedzeniach použitia niektorých konvenčných zbraní, ktoré môžu byť považované za nadmerne zraňujúce alebo majúce nerozlišujúce účinky. Ženevský dohovor (I) o zlepšení osudu ranených a nemocných príslušníkov ozbrojených síl v poli, Ženeva 10. októbra 1980.
 - Protokol o nezistiteľných úlomkoch (Protokol I k dohovoru z roku 1980)
 - Protokol o zákazoch alebo obmedzeniach použitia mín, nástražných systémov a iných zariadení, 10. októbra 1980 (Protokol II k dohovoru z roku 1980)
 - Protokol o zákazoch alebo obmedzeniach použitia zápalných zbraní, 10. októbra 1980. (Protokol III k dohovoru z roku 1980)
 - Protokol o oslepujúcich laserových zbraniach, 13. októbra 1995. (Protokol IV k dohovoru z roku 1980)
 - Protokol o zákazoch alebo obmedzeniach použitia mín, nástražných systémov a iných zariadení zmenený a doplnený 3. mája 1996 (Zmenený a doplnený Protokol II k dohovoru z roku 1980)
 - Zmena a doplnenie Dohovoru OSN o zákazoch alebo obmedzeniach použitia niektorých konvenčných zbraní, ktoré môžu byť považované za nadmerne zraňujúce alebo majúce nerozlišujúce účinky, 21. decembra 2001
 - Protokol o výbušných pozostatkoch vojny, 28. november 2003 (Protokol V k Dohovoru z roku 1980)
- Dohovor o zákaze vývoja, výroby, hromadenia a použitia chemických zbraní a o ich zničení, Paríž 13. januára 1993.
- Dohovor o zákaze použitia, skladovania, výroby a transferu protipechotných mín a o ich zničení, Oslo 18. septembra 1997.
- Dohovor o kazetovej munícii, Dublin 30. mája 2008.

ZÁVAŽNÉ PORUŠENIA UVEDENÉ V ŽENEVSKÝCH DOHOVOROCH Z ROKU 1949
A V DODATKOVOM PROTOKOLE I Z ROKU 1977

Závažné porušenia uvedené v štyroch Ženevských dohovoroch z roku 1949 (články 50, 51, 130 a 147)	Závažné porušenia uvedené v treťom Ženevskom dohovore z roku 1949 (článok 130)	Závažné porušenia uvedené v štvrtom Ženevskom dohovore z roku 1949 (článok 147)
– úmyselné zabitie; – mučenie alebo neľudské zaobchádzanie vrátane biologických pokusov; – úmyselné spôsobenie veľkého utrpenia alebo vážneho telesného zranenia či poškodenia zdravia; – zničenie a prisvojenie si majetku neodôvodnené vojenskou potrebnosťou a vykonané vo veľkej miere nezákonným a svojvoľným spôsobom (toto ustanovenie nie je zahrnuté v článku 130 tretieho Ženevského dohovoru z roku 1949).	– prinútenie vojnového zajatca, aby slúžil v ozbrojených silách nepriateľskej mocnosti; – úmyselné odňatie práv na spravodlivý a zákonný proces stanovených v dohovore vojnovým zajatcom.	– prinútenie chránenej osoby, aby slúžila v ozbrojených silách nepriateľskej mocnosti; – úmyselné odňatie práv na spravodlivý a zákonný proces stanovených v dohovore chránenej osobe; – nezákonná deportácia alebo nezákonný presun chránenej osoby alebo protiprávne uväznenie chránenej osoby – branie rukojemníkov.

**Vážne porušenia uvedené v dodatkovom protokole I z roku 1977
(články 11 a 85)**

Článok 11:

Akékoľvek úmyselné konanie alebo opomenutie vážne ohrozujúce zdravie, telesnú alebo duševnú integritu osoby, ktorá sa nachádza v moci inej strany, ako tej, ku ktorej patrí, a ktorá buď poruší zákazy uvedené v odsekoch 1 a 2, alebo nesplní požiadavky odseku 3, je vážnym porušením tohto Protokolu.

Článok 85 ods. 2:

Činy kvalifikované ako vážne porušenia v dohovoroch sú vážnymi porušeniami tohto Protokolu, ak sú spáchané proti osobám v moci druhej strany chráneným článkom 44, 45 a 73 tohto Protokolu alebo proti raneným, chorým a stroskotancom druhej strany chráneným týmto Protokolom, alebo proti zdravotníckemu alebo duchovnému personálu, zdravotníckym jednotkám alebo zdravotníckym prepravným prostriedkom, ktoré sú pod kontrolou druhej strany a sú chránené týmto Protokolom.

Článok 85 ods. 3:

Za dodatok k vážnym porušeniam definovaným v článku 11 sa budú považovať za vážne porušenia tohto Protokolu, ak budú spáchané úmyselne, predstavujúc tak porušenie príslušných ustanovení tohto Protokolu, a ak spôsobia smrť alebo vážne telesné zranenie alebo ujmu na zdraví, tieto činy:

Článok 85 ods. 4:

Okrem vážnych porušení definovaných v predchádzajúcich odsekoch a v dohovoroch sa budú považovať za vážne porušenia tohto Protokolu, ak budú spáchané úmyselne, predstavujúc tak porušenie dohovorov alebo tohto Protokolu, tieto činy:

– napadnutie civilného obyvateľstva alebo jednotlivých civilných osôb; – začatie nerozlišujúceho útoku postihujúceho civilné obyvateľstvo alebo objekty civilného rázu, a to s vedomím, že taký útok spôsobí nadmerné straty na životoch, zranenie civilných osôb alebo poškodenie objektov civilného rázu; začatie útoku proti stavbám a zariadeniam obsahujúcim nebezpečné sily, pokiaľ je známe, že taký útok spôsobí nadmerné straty na životoch, zranenie civilných osôb alebo poškodenie objektov civilného rázu; – napadnutie nechránených miest a demilitarizovaných zón; – napadnutie osoby, o ktorej je známe, že je neschopná boja – vierolomné používanie rozoznávacieho znaku Červeného kríža, Červeného polmesiaca alebo iných ochranných znakov.	– premiestnenie časti vlastného civilného obyvateľstva okupačnej moci na územie, ktoré okupuje, deportácia alebo premiestnenie všetkého alebo časti obyvateľstva okupovaného územia vo vnútri alebo mimo tohto územia; – neodôvodnené zdržovanie repatriácie vojnových zajatcov alebo civilných osôb; – uplatňovanie apartheidu alebo páchanie iných neľudských a ponižujúcich činov, včítane urážok ľudskej dôstojnosti založených na rasovej diskriminácii; – napadnutie jasne rozoznateľných historických pamätníkov, umeleckých diel a miest pre konanie bohoslužby, ktoré sú kultúrnym a duchovným dedičstvom národov a ktorým bola osobitnou dohodou uzavretou napr. v rámci príslušnej medzinárodnej organizácie poskytnutá osobitná ochrana, a v ktorého dôsledku došlo k ich značnému poškodeniu, a ak také historické pamätníky, umelecké diela a miesta pre konanie bohoslužby sa nenachádzajú v bezprostrednej blízkosti vojenských objektov alebo ich nepriateľská strana nepoužíva na podporu svojho vojenského úsilia; – zbavenie osoby chránenej dohovormi alebo Protokolom 1 práva na riadne a nestranné súdne konanie.
---	---

NAJLEPŠIE POSTUPY A USMERNENIA

Zmluva o obchodovaní so zbraňami (ATT): Článok 7 – Zoznam možných referenčných dokumentov, ktoré majú štáty, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, zvažovať pri vykonávaní posúdenia rizika podľa článku 7 (uvítaný na 4. zasadnutí konferencie zmluvných strán – CSP4 a aktualizovaný na 5. zasadnutí konferencie zmluvných strán – CSP5).

CHRÁNENÉ SKUPINY PODĽA MEDZINÁRODNÉHO HUMANITÁRNEHO PRÁVA
(NEÚPLNÝ PREHLAD)

1. Zranení a chorí

- Zmluvné právo:
 - Prvý Ženevský dohovor (GC I): články 12 – 18
 - Druhý Ženevský dohovor (GC II): články 12 – 21
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 8 – 34
 - Dodatkový protokol II (AP II): články 7 – 12
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 109 (Vyhľadávanie zranených a chorých a starostlivosť o nich)
 - pravidlo 110 (Liečba zranených a chorých)
 - pravidlo 111 (Ochrana zranených, chorých a stroskotaných pred plienením a zlým zaobchádzaním)

2. Stroskotanci

- Zmluvné právo:
 - Druhý Ženevský dohovor (GC II): články 12 – 18
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 8 – 35
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 109 (Vyhľadávanie stroskotancov a starostlivosť o nich)
 - pravidlo 110 (Humánne zaobchádzanie so stroskotancami)

3. Vojnoví zajatci

- Zmluvné právo:
 - Tretí Ženevský dohovor (GC III): články 4 – 121
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 43 – 47
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlá 118 – 128 (Ochrana osôb pozbavených osobnej slobody vrátane vojnových zajatcov)

4. Civilisti

- Zmluvné právo:
 - Štvrtý Ženevský dohovor (GC IV): články 4 až 34 (Všeobecná ochrana) a články 27 – 34 (Humánne zaobchádzanie), články 35 – 46 (Cudzí civilisti na území strany konfliktu), články 47 – 78 (Civilisti v okupácii), článok 79 (predpisy na zaobchádzanie s internovanými civilnými osobami)
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 48 – 79
 - Dodatkový protokol II (AP II): články 4 – 6
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 1 (Rozdiel medzi civilnými osobami a bojovníkmi).
 - pravidlo 5 (Definícia civilného obyvateľstva).
 - pravidlo 6 (Ochrana civilného obyvateľstva pred útokmi)
 - pravidlá 118 – 128 (Ochrana osôb pozbavených osobnej slobody vrátane vojnových zajatcov)

5. Vnútorne vysídlené osoby

- Zmluvné právo:
 - Štvrtý Ženevský dohovor (GC IV): články 44, 45, 49 a 70.
 - Dodatkový protokol I (AP I): článok 73 ods. 85:
 - Dodatkový protokol II (AP II): článok 17.
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlá 129 – 133 (ochrana vysídlených osôb)

6. Ženy

- Zmluvné právo:
 - Prvý Ženevský dohovor (GC I): článok 12
 - Druhý Ženevský dohovor (GC II): článok 12
 - Štvrtý Ženevský dohovor (GC IV): články 14, 15, 27, 85 a 132.
 - Dodatkový protokol I (AP I): článok 76
 - Dodatkový protokol II (AP II): článok 4.
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 93 (Zákaz sexuálneho násillia)
 - pravidlo 119 (Ubytovanie žien pozbavených osobnej slobody)
 - pravidlo 134 (Osobitné rešpektovanie žien).

7. Deti

- Zmluvné právo:
 - Štvrtý Ženevský dohovor (GC IV): články 14, 24, 38, 50, 82, 132.
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 77 – 78.
 - Dodatkový protokol II (AP II): článok 4.
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 120 (Ubytovanie detí pozbavených osobnej slobody)
 - pravidlo 135 (Osobitná ochrana detí)
 - pravidlo 136 (Zákaz náboru detí)
 - pravidlo 137 (Účasť detských vojakov v bojových akciách)

8. Osoby so zdravotným postihnutím

- Zmluvné právo:
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 8 – 11 (Definícia a ochrana zranených a chorých osôb, ktoré zahŕňajú osoby so zdravotným postihnutím)
 - Dodatkový protokol II (AP II): články 7 – 8
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 138 (Ochrana a starostlivosť o osoby so zdravotným postihnutím, v ktorom sa vyžaduje, aby im bola poskytnutá osobitná starostlivosť, ktorú potrebujú)

9. Nezvestné osoby

- Zmluvné právo:
 - Štvrtý Ženevský dohovor (GC IV): článok 26 (Sprostredkovanie informácií o osude nezvestných osôb)
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 32 – 34.
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 117 (Evidencia nezvestných osôb)

10. Zosnulí

- Zmluvné právo:
 - Prvý Ženevský dohovor (GC I): články 15 – 17 (Rešpektovanie a identifikácia zosnulých)
 - Druhý Ženevský dohovor (GC II): články 18 – 20 (Rešpektovanie a identifikácia zosnulých)
 - Tretí Ženevský dohovor (GC III): články 120 – 121 (Predpisy týkajúce sa úmrtia vojnových zajatcov)
 - Štvrtý Ženevský dohovor (GC IV): články 129 – 131 (Predpisy týkajúce sa úmrtia internovaných civilistov)
 - Dodatkový protokol I (AP I): článok 34.
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 112 (Vyhľadávanie a vyzdvihovanie zosnulých)
 - pravidlo 113 (Zaobchádzanie so zosnulými)
 - pravidlo 114 (Rešpektovanie a vyzdvihovanie zosnulých)
 - pravidlo 115 (Zaobchádzanie so zosnulými)
 - pravidlo 116 (Evidencia zosnulých)

11. Zdravotnícky personál

- Zmluvné právo:
 - Prvý Ženevský dohovor (GC I): články 24 – 26 (Ochrana zdravotníckeho personálu)
 - Druhý Ženevský dohovor (GC II): články 36 – 37
 - Štvrtý Ženevský dohovor (GC IV): článok 20
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 15 – 16 (Ochrana civilného zdravotníckeho personálu)
 - Dodatkový protokol II (AP II): článok 9.
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 25 (Ochrana zdravotníckeho personálu)

12. Náboženský pracovníci

- Zmluvné právo:
 - Prvý Ženevský dohovor (GC I): článok 24 (Ochrana náboženských pracovníkov)
 - Dodatkový protokol I (AP I): článok 15.
 - Dodatkový protokol II (AP II): článok 9.
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 27 (Ochrana náboženských pracovníkov)

13. Personál humanitárnej pomoci

- Zmluvné právo:
 - Tretí Ženevský dohovor (GC III): článok 125
 - Dodatkový protokol I (AP I): článok 71 (Ochrana personálu zapojeného do humanitárnej pomoci)
 - Dodatkový protokol II (AP II): článok 18 (Humanitárna pomoc)
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 31 (Rešpektovanie a ochrana personálu humanitárnej pomoci)
 - článok 32 (Prístup k humanitárnej pomoci)

14. Novinári

- Zmluvné právo:
 - Dodatkový protokol I (AP I): článok 79 (Ochrana novinárov v konfliktných zónach)
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 34 (Ochrana novinárov)

15. Utečenci

- Zmluvné právo:
 - Štvrtý Ženevský dohovor (GC IV): článok 44 (Ochrana utečencov)
 - Dodatkový protokol I (AP I): články 73 – 74
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 132 (Ochrana utečencov)

16. Zadržované osoby v ozbrojených konfliktoch, ktoré nemajú medzinárodný charakter

- Zmluvné právo:
 - spoločný článok 3 Ženevských dohovorov
 - Dodatkový protokol II (AP II): článok 5 (Zadržované osoby v konfliktoch, ktoré nemajú medzinárodný charakter)
- Obyčajové medzinárodné humanitárne právo:
 - pravidlo 120 (Humánne zaobchádzanie so zadržávanými osobami)

Ako uplatňovať tretie kritérium

3.1. Spoločná pozícia 2008/944/SZBP sa vzťahuje na každý vývoz vojenskej technológie a materiálu zo Spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ a tovaru s dvojakým použitím v zmysle článku 6 spoločnej pozície zo strany členských štátov. Tretie kritérium sa vzťahuje na všetky prijímajúce krajiny bez rozdielu. Tieto najlepšie postupy však dodržiavajú zásadu, že ak v krajine konečného určenia dôjde k ozbrojenému konfliktu alebo vnútornému napätiu, mala by sa vykonať starostlivá analýza rizika predpokladaného vývozu vyvolávajúceho alebo predlžujúceho konflikt alebo zhoršujúceho existujúce napätie, ktoré sa stupňuje do širšieho konfliktu. Ak analýza preukáže riziko tohto konania, mal by sa v súvislosti so zvažovanou vývoznou licenciou prijať reštriktívny prístup. Osobitná pozornosť by sa mala venovať úlohe koncového používateľa v konflikte. Všetky vývozné licencie by sa mali posudzovať individuálne a ak sa objavia obavy z existencie napätia alebo ozbrojeného konfliktu, malo by sa preskúmať tretie kritérium.

3.2. **Informačné zdroje:** Informácie o tom, či existuje riziko, že materiál by vyvolal alebo predĺžil ozbrojené konflikty, prípadne zhoršil existujúce napätie alebo ozbrojené konflikty v rámci krajiny konečného určenia, by sa mali žiadať od misie členského štátu v danej krajine, od príslušného oddelenia ministerstva zahraničných vecí pre danú krajinu, od delegácií EÚ v dotknutej krajine, ako aj od ESVČ.

Spoločnú databázu EÚ s informačnými zdrojmi dostupnými všetkým členským štátom tvoria správy vedúcich misií EÚ, správy EÚ a v niektorých prípadoch vyhlásenia/závery Rady EÚ o príslušných prijímajúcich krajinách. Členské štáty sa vyzývajú, aby sa pri porade s inými členskými štátmi o ich zamietnutí problematickej oblasti, podelili o svoju analýzu a výklad vnútornej situácie v krajine konečného určenia.

Rovnako užitočné pri posudzovaní možného nárastu kapacít sú aj obsiahlejšie internetové a spravodajské správy vnútroštátnych spravodajských služieb.

Dodatočné informácie možno získať:

- od miestnych misií OSN/EÚ/OBSE,
- z dokumentácie OSN (Valné zhromaždenie OSN, BR OSN), Medzinárodného trestného súdu a/alebo iných medzinárodných a regionálnych orgánov,
- od výskumných inštitútov (napr. SIPRI),
- zo správ medzinárodných mimovládnych organizácií,
- z informácií od miestnych a regionálnych mimovládnych organizácií/občianskej spoločnosti.

Neúplný zoznam príslušných internetových webových sídel sa uvádza v prílohe I.

Prvky, ktoré sa musia pri rozhodovaní zohľadniť

- 3.3. **Kľúčové koncepty:** Z preskúmania tretieho kritéria vyplýva niekoľko kľúčových konceptov, ktoré by sa mali zohľadniť pri každom posudzovaní a ktoré sú uvedené nižšie.

Vnútoraná situácia

„Vnútoraná situácia“ sa vzťahuje na hospodársku, sociálnu a politickú situáciu a stabilitu v rámci hraníc krajiny konečného určenia.

Funkcia existencie napätia alebo ozbrojených konfliktov

„Napätie“ sa vzťahuje na nepriateľské alebo nevraživé vzťahy medzi rôznymi skupinami alebo na skupiny jednotlivcov, spoločnosti na základe rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženského vyznania, politického alebo iného presvedčenia, národného alebo sociálneho pôvodu, výkladu historických udalostí, rozdielov v hospodárskom blahobyte alebo na vlastníctvo majetku, sexuálnu orientáciu alebo iné faktory. Napätie by mohlo byť pôvodom vzbur alebo násilného konania alebo spôsobiť vytvorenie súkromnej milície, ktorá nepodlieha kontrole štátu.

„Ozbrojený konflikt“ sa vzťahuje na vystupňovanie napätia medzi uvedenými skupinami do úrovne, na ktorej ktorákoľvek zo skupín použije proti druhej skupine zbrane.

Pri zvažovaní žiadosti o vývoznú licenciu musí príslušný orgán posúdiť vnútornú situáciu krajiny konečného určenia, možnú účasť a úlohu koncového používateľa vo vnútornom konflikte alebo vytváraní napätia a pravdepodobné použitie navrhovaného vývozu v konflikte. Pri posudzovaní možného nebezpečenstva v rámci krajiny konečného určenia si príslušný orgán môže položiť tieto otázky:

- Aké je koncové použitie navrhovaného vývozu (vojenskej technológie alebo materiálu)? Použije sa vývoz na posilnenie vnútornej bezpečnosti alebo na pokračovanie konfliktov?
- Má vojenský materiál alebo technológia podporiť medzinárodne schválené operácie na udržiavanie/presadzovanie mieru alebo humanitárne zásahy?
- Zúčastňuje sa koncový používateľ na ozbrojenom konflikte v danej krajine alebo je úzko napojený na stranu zapojenú do tohto konfliktu? Aká je úloha koncového používateľa v konflikte?
- Ak sú predmetom žiadosti komponenty alebo náhradné diely, vie sa o tom, že prijímajúci štát používa príslušný systém v ozbrojenom konflikte v krajine?
- Existujú aktuálne správy, že existujúce napätie sa môže zhoršiť? Existuje nebezpečenstvo, že existujúce napätie sa môže zmeniť na ozbrojený konflikt, ak jeden alebo viacerí účastníci získajú prístup k vojenskej technológii alebo materiálu, ktorý sa má vyviesť?
- Je na krajinu konečného určenia vzhľadom na vnútornú situáciu v krajine (pozri aj prvé kritérium) uvalené regionálne embargo alebo embargo OSN?

Povaha materiálu

Povaha materiálu ovplyvní rozhodovanie o tom, či sa licencia schváli alebo zamietne. Zvážiť by sa malo aj to, či technológia alebo materiál, ktorý sa má skutočne vyviesť, sa priamo alebo nepriamo vzťahuje na napätie alebo konflikt v krajine konečného určenia. To všetko je ešte dôležitejšie vtedy, ak v danej krajine už ozbrojený konflikt existuje.

Na zváženie by boli aj tieto otázky:

- Umožňuje alebo mohla by povaha vývozu umožniť jeho použitie v ozbrojenom konflikte v krajine konečného určenia?
- Existuje nebezpečenstvo, že existujúce vnútorné napätie sa môže zmeniť na ozbrojený konflikt, ak navrhovaný koncový používateľ získa prístup k tejto vojenskej technológii alebo materiálu?

Koncový používateľ

V analýze zohráva dôležitú úlohu aj koncový používateľ. Ak existujú obavy súvisiace s tretím kritériom, je dôležité presne určiť, pre ktorú zložku ozbrojených síl, políciu alebo bezpečnostné sily je vývoz mienený. V prijímajúcej krajine môže byť napríklad do ozbrojeného konfliktu zapojená armáda a polícia, no námorníctvo v ňom rolu nehrá. V tomto ohľade by sa malo zvážiť aj nebezpečenstvo vnútorného odklonenia.

Komplikovanejšie prípady vznikajú vtedy, ak je materiál určený pre výskumný ústav alebo súkromnú spoločnosť. V takom prípade by sa pri rozhodovaní malo vychádzať z pravdepodobnosti odklonenia a stanoviská k tretiemu kritériu by sa mali zakladať na iných kritériách, konkrétne na otázkach spojených so siedmym kritériom, rizikom odklonenia.

Mohli by sa zvážiť tieto otázky:

- Aká je úloha koncového používateľa v krajine konečného určenia? Je koncový používateľ súčasťou problému alebo sa skôr snaží byť súčasťou riešenia?
- Je koncový používateľ zapojený do vnútorného ozbrojeného konfliktu alebo napätia?
- Existujú o tejto účasti nejaké relevantné správy?

3.4. **Rozhodovanie**

Na základe informácií a celkového posúdenia rizika podľa uvedených odsekov členské štáty rozhodnú, či by sa mal navrhovaný vývoz zamietnuť na základe tretieho kritéria. Týmto rozhodnutím by nemali byť dotknuté legitímne a zákonné bezpečnostné a obranné potreby danej krajiny.

RELEVANTNÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ (NEÚPLNÝ ZOZNAM)

- Organizácia Spojených národov (www.un.org)
- Výbor rezolúcie č. 1540 (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- OBSE/kontrola zbrojenia (www.osce.org/)
- Európska únia (https://european-union.europa.eu/index_sk)

Ako uplatňovať štvrté kritérium

4.1. Spoločná pozícia 2008/944/SZBP sa vzťahuje na každý vývoz vojenského materiálu a technológie zo Spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ a tovaru s dvojakým použitím v zmysle článku 6 spoločnej pozície zo strany členských štátov. Štvrté kritérium sa vzťahuje na všetky prijímajúce krajiny bez rozdielu. Tieto najlepšie postupy sa však riadia zásadou, že tam, kde existuje väčšie nebezpečenstvo regionálneho konfliktu, sa vyžaduje lepšie preskúmanie kritéria 4 ako v prípadoch s menším nebezpečenstvom. Všetky vývozné licencie by sa mali posudzovať individuálne a štvrté kritérium by sa malo zvažovať, ak existujú obavy súvisiace so zachovaním mieru, bezpečnosti a stability v regióne.

Cieľom štvrtého kritéria je zabezpečiť, aby žiadny vývoz nepodporoval, nezhoršoval, nevyvolával ani nepredlžoval konflikty alebo napätie v regióne zamýšľanej prijímajúcej krajiny. V rámci tohto kritéria sa rozlišuje medzi zámerom použiť navrhovaný vývoz na útočné alebo na obranné účely, najmä s cieľom uplatniť prirodzené právo na sebaobranu v súlade s medzinárodným právom, ktoré je zakotvené v článku 51 Charty OSN. Cieľom kritéria nie je brániť vývozom do krajín, ktoré sú (potenciálnymi) obeťami agresie alebo ktorým agresia hrozí. Je potrebné starostlivo posúdiť, či existujú presvedčivé náznaky zámeru zamýšľaného príjemcu použiť navrhovaný vývoz na útok, potenciálny útok alebo hrozbu útoku na inú krajinu.

4.2. *Informačné zdroje*

Informácie o tom, či materiál predstavuje riziko pre zachovanie mieru, bezpečnosti a stability v regióne, by sa mali požadovať od misie členských štátov v dotknutej krajine, ako aj od príslušných oddelení ministerstva zahraničných vecí pre danú krajinu, od oddelenia zodpovedného za prijímajúcu krajinu, ako aj oddelenia zodpovedného za ohrozenú krajinu/krajinu agresora.

Spoločnú základňu EÚ s informačnými zdrojmi dostupnými všetkým členským štátom tvoria správy vedúcich misií EÚ, správy EÚ a v niektorých prípadoch vyhlásenia/závery Rady EÚ o príslušnej prijímajúcej krajine a regióne. Mohli by sa vo veľkej miere využívať analýzy EU INTCEN (posúdenie rizika krajiny) a analýzy EÚ v oblasti predchádzania konfliktom vrátane systému včasného varovania EÚ. Členské štáty sa pri porade s inými členskými štátmi o ich zamietnutí problematickej oblasti vyzývajú, aby spoločne využívali svoju analýzu a výklad situácie v regióne.

Rovnako užitočné pri posudzovaní možného nárastu kapacít sú aj obsiahlejšie internetové a spravodajské správy vnútroštátnych spravodajských služieb.

Dodatočné informácie možno získať:

- od miestnych misií OSN/EÚ/OBSE,
- z dokumentácie OSN (Valné zhromaždenie OSN, BR OSN), Medzinárodného trestného súdu a/alebo iných medzinárodných a regionálnych orgánov,
- od výskumných inštitútov (napr. SIPRI),
- zo správ medzinárodných mimovládnych organizácií,
- z informácií od miestnych mimovládnych organizácií/občianskej spoločnosti.

Neúplný zoznam príslušných internetových webových sídel sa uvádza v prílohe I.

Prvky, ktoré sa musia pri rozhodovaní zohľadniť

4.3. *Kľúčové koncepty*

Zachovanie mieru, bezpečnosti a stability v regióne

Členské štáty zamietnu vývoznú licenciu, ak existuje zjavné riziko, že zamýšľaná prijímajúca krajina by navrhovaný vývoz použila k agresii proti inej krajine alebo na násilné uplatnenie územných požiadaviek.

Všetky národy majú právo brániť sa v súlade s medzinárodným právom zakotveným v článku 51 Charty OSN. Toto kritérium rieši otázku toho, či prijímajúci štát mieni agresívne použiť alebo hroziť použitím navrhovaného vývozu proti inej krajine. Treba však posúdiť zámery prijímateľa, ako aj to, či je dovoz primeraný a či zodpovedá potrebe prijímajúcej krajiny brániť sa, zabezpečovať vnútornú bezpečnosť a pomáhať pri medzinárodných mierových a humanitárnych operáciách.

Žiadosti o licencie do citlivých a potenciálne citlivých krajín určenia sa individuálne starostlivo posúdia, najmä ak ide o krajinu určenia vývozu zapojenú do ozbrojeného konfliktu. Pri analýze toho, či ide o zjavné riziko, by sa mala zohľadniť história ozbrojeného konfliktu a súčasné prevládajúce okolnosti v prijímajúcom štáte a regióne, ako aj všetky zistiteľné trendy a/alebo budúce udalosti, o ktorých by sa dalo logicky predpokladať, že zvýšia napätie alebo povedú k agresívnemu konaniu.

Výraz „zamietne“ v tomto kritériu znamená, že ak sa pri posúdení žiadosti o licenciu zistilo, že existuje zjavné riziko, že navrhovaný vývoz sa agresívne použije proti inej krajine alebo na násilné uplatnenie územných požiadaviek, musí sa vývozná licencia zamietnuť bez ohľadu na výsledok analýzy týkajúcej sa iných kritérií stanovených v článku 2 spoločnej pozície alebo iných posúdení.

Pri posudzovaní týchto rizík členské štáty okrem iného zohľadnia:

- a) *existenciu alebo pravdepodobnosť ozbrojeného konfliktu medzi prijímajúcou a inou krajinou*

Na účely tohto faktora je potrebné rozhodnúť, či existuje zjavné riziko, že sa materiál použije v existujúcom ozbrojenom konflikte medzi prijímajúcou krajinou a jej susedmi alebo inom konflikte v regióne. Ak ozbrojeného konfliktu neexistuje, mala by sa posúdiť regionálna situácia. Rastúce napätie v regióne, zvýšená hrozba konfliktu alebo slabo dodržiavané mierové dojednania sú príkladmi situácií, kedy existuje pravdepodobnosť konfliktu, čo ohrozuje zachovanie mieru, bezpečnosti a stability v regióne.

V takých prípadoch je potrebné rozhodnúť, či existuje zjavné riziko, že dodanie tohto materiálu urýchli napredovanie konfliktu, napríklad zvýhodnením prijímajúcej krajiny oproti jej susedom alebo iným v regióne. Ak materiál, ktorý sa má vyviezť, zvýši vojenskú kapacitu prijímajúcej krajiny, bude potrebné rozhodnúť, či existuje zjavné riziko, že tento materiál predĺži existujúci konflikt alebo spôsobí, že sa potlačované napätie premení na ozbrojený konflikt.

Tieto otázky sú ukazovateľmi, ktoré je prípadne možné zohľadniť:

- Existuje v regióne konflikt?
- Je pravdepodobné, že súčasná situácia v regióne povedie k ozbrojenému konfliktu?
- Je hrozba konfliktu teoretická/nepravdepodobná alebo ide o zjavné a prítomné riziko?

b) územné požiadavky, ktoré sa príjemca v minulosti pokúsil uplatniť silou alebo sa tým vyhrážal

Posúdiť by sa malo, či existuje zjavné riziko, že prijímajúca krajina si ozbrojeným konfliktom alebo hrozbou násilia uplatní územnú požiadavku voči územiu, ktoré sa nachádza mimo medzinárodne uznaných hraníc príjemcu. Takúto územnú požiadavku možno uviesť ako oficiálne stanovisko alebo ju môžu vyjadriť oficiálni zástupcovia alebo príslušné politické sily prijímajúcej krajiny a mohla by sa vzťahovať na zem, more alebo vzdušný priestor. Toto územie nemusí priamym susediť s prijímajúcou krajinou.

Pri rozhodovaní by sa mali zohľadniť všetky nedávne požiadavky prijímajúcej krajiny týkajúce sa tohto územia. Ak sa prijímajúca krajina pokúšala v minulosti uplatňovať územné požiadavky násilím alebo hrozí, že územnú požiadavku uplatní, malo by sa rozhodnúť, či je pravdepodobné, že na to použije daný materiál, a či daný materiál poskytne prijímajúcej krajine dodatočnú kapacitu na to, aby sa pokúsila uplatniť si túto požiadavku násilím, čo by viedlo k destabilizácii regiónu.

Tieto otázky sú ukazovateľmi, ktoré je prípadne možné zohľadniť:

- Uplatňuje si prijímajúca krajina územnú požiadavku?
- Viedla územná požiadavka ku konfliktu v regióne alebo podstatnému napätiu medzi prijímajúcou krajinou a inými krajinami?
- Pokúsila sa prijímajúca krajina vyriešiť otázku mierovou cestou, pokúsila sa v minulosti uplatniť si územnú požiadavku násilím alebo hrozila, že svoje územné požiadavky uplatní násilím?

- c) *pravdepodobnosť, že sa vojenská technológia alebo materiál využijú na iné účely než na legitímnu a zákonnú národnú bezpečnosť a obranu prijímajúcej krajiny alebo na výkon prirodzeného práva príjemcu na sebaobranu v súlade s medzinárodným právom, ktoré je zakotvené v článku 51 Charty Organizácie Spojených národov*

Pri posudzovaní tohto faktora štvrtého kritéria by mal vyvážajúci štát zhodnotiť, či prijímajúci štát vyjadril agresívnu vojenskú doktrínu, a pravdepodobnosť, že sa požadovaný materiál použije v súlade s touto doktrínou. Vyvážajúci štát by mal takisto zhodnotiť, či je požadovaný materiál v súlade s existujúcimi zbrojnými systémami v obranných silách prijímajúceho štátu alebo či predstavuje ich doplnenie alebo náhradu. Rovnako môže byť podstatné, aby sa zohľadnilo množstvo a kvalita materiálu, ktorý sa má vyviezť.

- d) *potrebu podstatným spôsobom negatívne neovplyvňovať stabilitu v regióne*

Bude sa musieť rozhodnúť, či dodávka materiálu do prijímajúcej krajiny podstatne zlepši vojenskú kapacitu, a ak je tomu tak, či jej dôsledkom nebude hrozba konfliktu so susediacou krajinou. Ak v regióne existuje napätie, či dodávka tohto materiálu zvýši kapacitu prijímajúcej krajiny zavedením nového materiálu do regiónu, ktorý by mohol ohrozovať susediacu krajinu.

Tieto otázky sú ukazovateľmi, ktoré možno vo vhodných prípadoch zohľadniť:

- Načo chce prijímateľ vojenský materiál alebo technológiu nadobudnúť?
- Je tento materiál iba náhradou alebo je určený na údržbu existujúceho materiálu, ktorý môže byť starý alebo v havarijnom stave, alebo prijímateľ vytvára nové kapacity, ako je napríklad podstatne zlepšená kapacita leteckého útoku?

Povaha materiálu

Povaha materiálu, ktorý sa má vyviezť, ovplyvní rozhodnutie o tom, či sa licencia schváli alebo zamietne. Malo by sa zvážiť, či existuje zjavné riziko, že materiál možno použiť v konflikte medzi prijímajúcou krajinou a jej susedmi. Použije sa to vo väčšom rozsahu, ak existuje regionálne napätie alebo ozbrojený konflikt. Ak existuje napätie, je veľmi dôležité, o aký typ materiálu ide, keďže materiál by mohol podstatne zvýšiť schopnosť prijímajúcej krajiny prejsť do ozbrojeného konfliktu alebo hroziť ozbrojeným konfliktom. Môže dôjsť k tomu, že susediaca krajina zvýši dovoz zbraní vzhľadom na vývoz tohto materiálu? Ak v určitých regiónoch prevláda napätie, možno vývoz považovať za zvýšenie ohrozenia susediacej krajiny, a teda zváženie tejto otázky sa stáva veľmi dôležitým.

Na zváženie by boli aj tieto otázky:

- Podporí vývoz kapacitu príjemcu a ak áno, podporí sa do tej miery, že dôjde k porušeniu existujúcej rovnováhy? Predstavovala by zvýšená kapacita za daných okolností v prijímajúcej krajine a pri jej zámeroch zjavné riziko urýchlenia vzniku konfliktu?
- Cítila by sa susediaca krajina ohrozená vojenskou technológiou alebo materiálom, ktorý sa má vyviezť?
- Existuje riziko, že existujúce regionálne napätie sa môže zmeniť na ozbrojený konflikt, ak jeden alebo viacerí účastníci získajú prístup k tejto vojenskej technológii alebo materiálu?
- Ide o vývoz takej povahy, ktorý je alebo by bolo možné použiť v ozbrojenom konflikte v regióne? Aká je pravdepodobnosť použitia tohto materiálu v konflikte?

Koncový používateľ

Je potrebné rozhodnúť, či by koncový používateľ umožnil, aby sa tento materiál použil spôsobom, ktorý nie je v súlade so štvrtým kritériom. Ak materiál smeruje priamo vojsku/vláde, musí sa rozhodnúť, či sa použije vo vojenskej akcii voči inej krajine.

Komplikovanejšie prípady vznikajú vtedy, ak je vojenská technológia alebo materiál určený pre výskumný ústav alebo súkromnú spoločnosť. V takom prípade by sa malo pri rozhodovaní vychádzať z pravdepodobnosti odklonenia a stanoviská ku štvrtému kritériu by sa mali zakladať na iných kritériách, konkrétne na otázkach spojených so siedmym kritériom, rizikom odklonenia.

Mohli by sa zvažovať tieto otázky:

- Môže sa stať, že sa vývoz použije v konflikte so susediacim štátom? Alebo je s najväčšou pravdepodobnosťou určený polícii alebo príspevku OSN alebo inej zložky bezpečnostných síl nepriamo spojenej s otázkami súvisiacimi so štvrtým kritériom?

4.4. **Rozhodovanie:** Na základe informácií a posúdenia prvkov uvedených v usmernení vyššie členské štáty rozhodnú, či by sa mal navrhovaný vývoz zamietnuť na základe štvrtého kritéria.

RELEVANTNÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ (NEÚPLNÝ ZOZNAM)

- Organizácia Spojených národov (www.un.org)
- Výbor rezolúcie č. 1540 (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- OBSE/kontrola zbrojenia (www.osce.org/)
- Európska únia (https://european-union.europa.eu/index_sk)

Oddiel 5: Najlepšie postupy pri výklade piateho kritéria

Ako uplatňovať piate kritérium

5.1. Spoločná pozícia 2008/944/SZBP sa vzťahuje na každý vývoz vojenskej technológie a materiálu zo Spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ a tovaru s dvojakým použitím v zmysle článku 6 spoločnej pozície zo strany členských štátov, a to bez akýchkoľvek obmedzení, pokiaľ ide o miesto určenia. Rozsah jeho uplatňovania platí aj pre piate kritérium. Na rozdiel od ostatných siedmich kritérií, ktoré upriamujú pozornosť členských štátov na konkrétny aspekt krajiny určenia, ktorý sa považuje za zdroj rizika, piate kritérium od členských štátov vyžaduje analýzu zameranú na parameter súvisiaci s nimi samými: ich národnú bezpečnosť a bezpečnosť ich spriatelených krajín, spojencov a iných členských štátov. Cieľom piateho kritéria je zabrániť tomu, aby vývoz vojenskej technológie alebo materiálu ohrozil národnú bezpečnosť členských štátov, spojeneckých alebo spriatelených krajín. Vývoz sa musí posúdiť so zreteľom na piate kritérium bez toho, aby bolo dotknuté dodržiavanie ostatných kritérií spoločnej pozície.

Pred vydaním licencie sa musia podrobiť analýze dve otázky:

- a) možný dosah operácie na bezpečnosť a obranné záujmy spriatelených krajín, spojencov a iných členských štátov bez toho, aby bolo dotknuté dodržiavanie ostatných kritérií, najmä druhého a štvrtého kritéria;
- b) dôsledky vývozu na operačnú bezpečnosť ozbrojených síl členských štátov a spriatelených alebo spojeneckých krajín.

5.2. **Informačné zdroje:** Informácie o národnej bezpečnosti členských štátov a území, za ktorých vonkajšie vzťahy zodpovedá členský štát, a o obranných záujmoch pochádzajú najmä z týchto zdrojov:

- Charta Organizácie Spojených národov,
- Severoatlantická zmluva¹;
- OBSE: Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe (Helsinský záverečný akt z roku 1975); Zásady transferu konvenčných zbraní (25. november 1993);

¹ Odkaz sa týka len niektorých členských štátov EÚ. Pozri oddiel 5.6.

- Rada Európy,
- Zmluva o Európskej únii; základné dokumenty SZBP (Bezpečná Európa v lepšom svete. Európska bezpečnostná stratégia, Strategický kompas pre bezpečnosť a obranu);
- národné alebo regionálne dokumenty: dohody v oblasti obrany; dohody o pomoci; dohody o vojenskej spolupráci; spojenectvá atď.

Keďže dohody o bezpečnosti a obrane bývajú väčšinou dôverné, členské štáty sa môžu pri posudzovaní konkrétnej žiadosti, ktorá by mohla patriť do rozsahu pôsobnosti piateho kritéria, poradiť priamo so svojimi priateľmi a spojencami, aby prehĺbili svoju analýzu možného vplyvu vývozu na bezpečnostné a obranné záujmy.

Prvky, ktoré sa musia pri rozhodovaní zohľadniť

5.3 ***Kľúčové koncepty*** Názov piateho kritéria znie takto: „***Národná bezpečnosť členských štátov a území, za ktorých vonkajšie vzťahy zodpovedajú členské štáty, ako aj spriatelенých krajín a spojeneckých krajín***“¹.

5.4. ***Národná bezpečnosť*** Národná bezpečnosť znamená schopnosť členských štátov zabezpečiť územnú celistvosť, ochrániť obyvateľstvo a zachovať záujmy národnej bezpečnosti, ako aj zdroje a zásoby, ktoré sa považujú za potrebné pre ich pretrvanie a nezávislosť v prípade všetkých druhov hrozieb a útokov.

Národná bezpečnosť úzko súvisí s bezpečnosťou Európy. V Európskej bezpečnostnej stratégii, ktorú prijala Európska rada v decembri 2003, sa vymedzuje škála hrozieb pre bezpečnosť Európskej únie. Medzi tieto hrozby patria: terorizmus (náboženský extrémizmus, elektronické siete); šírenie zbraní hromadného ničenia; regionálne konflikty (násilné alebo zmrazené konflikty, ktoré pretrvávajú na našich hraniciach, ohrozené menšiny); zlyhanie fungovania štátu (korupcia, zneužitie právomocí, slabé inštitúcie, nedostatočná zodpovednosť, občiansky konflikt); organizovaná trestná činnosť (cezhraničné pašovanie drog, prevádzanie žien, neregulárnych migrantov, pašovanie zbraní, námorné pirátstvo).

¹ Toto adaptované spojenie je prevzaté z jednej zo zásad, ktorými sa riadia transfery konvenčných zbraní a ktoré prijala OBSE: „Každý zúčastnený štát sa vyhne transferom, ktoré by mohli ohroziť národnú bezpečnosť iných štátov a území, za ktorých vonkajšie vzťahy nesie medzinárodne uznávanú zodpovednosť iný štát.“ [zásada 4 písm. b) bod ii)]

Pri posudzovaní národnej bezpečnosti sa musí zohľadniť aj medzinárodná (alebo kolektívna) bezpečnosť, ktorá je jedným z cieľov Charty Organizácie Spojených národov. Charta ustanovuje, že regionálne systémy kolektívnej bezpečnosti sú zákonné vtedy, ak takéto dohody možno zlúčiť s cieľmi a zásadami univerzálneho systému (článok 52). Uznáva základné právo na individuálnu alebo kolektívnu sebaobranu (článok 51).

5.5. *Územia, za ktorých vonkajšie vzťahy zodpovedá členský štát* Tieto územia sa môžu priradiť k týmto druhom:

- územia, na ktoré sa vzťahuje článok 5 Severoatlantickej zmluvy, v ktorom sa vymedzuje, aký zemepisný rozsah ozbrojeného útoku môže spustiť mechanizmus vojenskej pomoci medzi stranami;
- **najvzdialenejšie regióny**: štyri francúzske zámorské departementy (Guadeloupe, Francúzska Guyana, Martinik, Réunion); portugalské autonómne regióny Azory a Madeira v Atlantickom oceáne; španielska autonómna oblasť Kanárske ostrovy v Atlantickom oceáne;
- **zámorské krajiny a územia**, na ktoré sa vzťahujú články 198 až 204 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) a ktoré sú uvedené v prílohe II k ZFEÚ: Grónsko, Nová Kaledónia a závislé územia, Francúzska Polynézia, Francúzske južné a antarktické územia, ostrovy Wallis a Futuna, Saint Pierre a Miquelon, Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Svätý Eustach, Svätý Martin;
- európske územia, na ktoré sa za určitých podmienok vzťahujú ustanovenia ZFEÚ (článok 349 ZFEÚ).

5.6. *Spojenecké krajiny* Spojenecké krajiny možno definovať ako štáty pridružené zmluvou alebo medzinárodnou dohodou, ktorá obsahuje doložku o solidarite alebo doložku o vzájomnej obrane. Doložka o solidarite ustanovuje mobilizáciu všetkých nástrojov dostupných zmluvným stranám vrátane vojenských prostriedkov, ak by sa jedna z nich stala obeťou teroristického útoku, prírodnej katastrofy alebo katastrofy spôsobenej ľudskou činnosťou. Doložka o kolektívnej obrane ustanovuje, že v prípade ozbrojeného útoku na jednu zo zmluvných strán majú ostatné zmluvné strany povinnosť poskytnúť jej pomoc všetkými prostriedkami, ktorými disponujú, pričom sa bude rešpektovať osobitná povaha ich bezpečnostnej a obrannej politiky.

Príkladmi doložiek o vzájomnej obrane sú článok 5 Severoatlantickej zmluvy, ktorou sa zakladá Atlantická aliancia, a článok 42 ods. 7 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ). Doložka o vzájomnej obrane ustanovená v ZEÚ je doplnená doložkou o solidarite (článok 222 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), v ktorom sa stanovuje, že členské štáty musia konať spoločne, ak sa niektorý členský štát stane obeťou teroristického útoku, prírodnej katastrofy alebo katastrofy spôsobenej ľudskou činnosťou. Tieto doložky môžu obsahovať aj dohody o obrane, tie sa však vo všeobecnosti neuverejňujú.

Väčšina členských štátov EÚ je členom NATO, okrem Írska, Cypru, Malty a Rakúska.

- 5.7. ***Spriatelené krajiny*** Opis „spriatelenej krajiny“ je menej presný ako opis „spojeneckých krajín“. Vo všeobecnosti ide o krajiny, s ktorými členský štát udržiava úzke a/alebo dlhodobé dvojstranné vzťahy najmä v oblasti obrany a bezpečnosti alebo s ktorými má spoločné hodnoty a záujmy a sleduje spoločné ciele.

Pri zisťovaní, či danú krajinu možno označiť za spriatelenú krajinu s konkrétnym členským štátom, môžu členské štáty preveriť, či existuje súbor pozitívnych dôkazov vrátane počtu osôb s dvojítm občianstvom, prítomnosti európskych štátnych príslušníkov, existencie jazykovej komunity, počtu dohôd o obchode a dohôd o spolupráci atď.

Piate kritérium znie takto:

„Členské štáty zohľadnia:

- a) možný vplyv vojenskej technológie alebo materiálu, ktoré sa majú vyviezť, na vlastné obranné a bezpečnostné záujmy, ako aj záujmy ostatných členských štátov, spriatelených a spojeneckých krajín bez toho, aby bolo dotknuté zohľadnenie kritérií dodržiavania ľudských práv, medzinárodného humanitárneho práva, ako aj regionálneho mieru, bezpečnosti a stability;*
- b) riziko využitia dotknutej vojenskej technológie alebo materiálu proti ich ozbrojeným silám alebo ozbrojeným silám členských štátov a spriatelených a spojeneckých krajín.“*

5.8. *Kritérium 5a*

5.8.1. *Význam možného vplyvu vývozu*

a) Pozitívny vplyv

Ak navrhovaný vývoz pomôže posilniť národnú bezpečnosť, najmä obranné a bezpečnostné záujmy, spriatelенých krajín, spojencov a iných členských štátov, posúdenie bude *a priori* kladné bez toho, aby bola dotknutá analýza, ktorá sa musí uskutočniť so zreteľom na druhé a štvrté kritérium.

b) Negatívny vplyv

Na druhej strane, ak by vývoz priamo alebo nepriamo ohrozil obranné a bezpečnostné záujmy spriatelенých krajín, spojencov a iných členských štátov, posúdenie bude *a priori* nepriaznivé.

Pri posudzovaní sa zohľadní najmä:

- udržanie strategickej rovnováhy,
- útočná povaha vyvážaného materiálu,
- citlivosť materiálu,
- zvýšenie operačnej výkonnosti, ktorá by sa dosiahla vďaka vyvážanému materiálu,
- možnosť nasadenia vyvážaného materiálu a/alebo nasadenia, ktoré tento materiál umožňuje,
- konečné využitie materiálu,
- riziko odklonenia materiálu.

5.8.2. *Obranné a bezpečnostné záujmy*

Členské štáty musia pri analýze rizika pre svoje obranné a bezpečnostné záujmy a záujmy spojencov, spriatelенých krajín a iných členských štátov zohľadniť možný vplyv na bezpečnosť svojich síl pri ich nasadení mimo oblasti.

Týmto posúdením okrem toho nebude dotknuté dodržanie ostatných kritérií.

5.9. *Kritérium 5b*

Operačné riziko sa analyzuje takto:

- a) Je bezpečnosť ozbrojených síl členského štátu alebo ozbrojených síl spriatelenej alebo spojeneckej krajiny priamo ohrozená?

Toto ohrozenie môže byť stále alebo dočasné. Členský štát starostlivo zváži žiadosti, v prípade ktorých sa konečný príjemca nachádza v oblasti, ktorá je známa ako nestabilná, najmä ak ide o vývoz pre ozbrojené sily, ktoré nemusia byť vždy pod úplnou alebo stálou kontrolou. Časom môže takáto nestabilita ohroziť naše ozbrojené sily alebo ozbrojené sily spojenca alebo spriatelenej krajiny, najmä ak sú tieto ozbrojené sily v regióne prítomné v rámci vojenskej spolupráce alebo mierových operácií.

Teda, ak by vývoz mohol priamo ohroziť bezpečnosť ozbrojených síl členského štátu alebo spojeneckej alebo spriatelenej krajiny, ktoré sa nachádzajú v krajine konečného určenia alebo v susednej krajine, bude posúdenie *a priori* nepriaznivé. Rovnaký prístup sa použije na zaručenie bezpečnosti medzinárodných mierových síl.

- b) Existuje riziko, že sa vojenská technológia alebo materiál odklonia do rúk ozbrojených síl alebo subjektu, ktoré sú nepriateľské voči záujmom alebo silám členského štátu, spriatelenej krajiny alebo spojenca?

Toto riziko sa analyzuje rovnako, ako riziká uvedené v rámci siedmeho kritéria.

Vyvážajúca krajina zohľadní existenciu teroristických skupín, organizácií zapojených do ozbrojeného boja proti tým, ktorí sú v súčasnosti pri moci, alebo sietí organizovanej trestnej činnosti, ktoré môžu tento materiál využiť na činnosť, ktorá by mohla mať vplyv na bezpečnosť síl členských štátov a spojeneckých alebo spriatelených krajín, ako aj medzinárodných mierových síl, alebo ktoré tento materiál môžu využiť spôsobom, ktorý by nebol v súlade s jedným z ostatných kritérií spoločnej pozície.

- c) Má prijímajúca krajina takú technickú kapacitu, aby mohla využívať príslušný materiál?

Pojem „**technická kapacita**“ odkazuje na schopnosť prijímajúcej krajiny efektívne využívať príslušný materiál, a to z materiálneho, ako aj z personálneho hľadiska. Ide tiež o technickú úroveň prijímajúcej krajiny a jej operačnú kapacitu a vo všeobecnosti o štandardnú operačnú výkonnosť jej materiálu.

V tejto súvislosti by posúdenie zlučiteľnosti vývozu vojenskej technológie alebo materiálu s technickou kapacitou prijímajúcej krajiny malo zahŕňať posúdenie toho, či je vhodné príjemcovi dodať materiál, ktorý je citlivejší alebo sofistikovanejší ako technické prostriedky a operačné potreby prijímajúcej krajiny.

Na posúdenie tejto zlučiteľnosti by členské štáty mali zvážiť tieto otázky:

- Má prijímajúca krajina dostatočnú vojenskú infraštruktúru na to, aby materiál efektívne využila?
- Je technická úroveň žiadaného materiálu primeraná potrebám vyjadreným prijímajúcou krajinou a jej operačnej kapacite?
- Je podobný materiál, ktorý sa už používa, riadne udržiavaný?
- Je k dispozícii dostatok kvalifikovaného personálu na riadne využívanie a údržbu materiálu?¹

- d) V záujme prehĺbenia svojej analýzy operačného rizika najmä v osobitne citlivých prípadoch by členské štáty mohli v každom jednotlivom prípade vypracovať štúdie vplyvu na základe akýchkoľvek relevantných informácií, ktoré si môžu členské štáty, spriatelene krajiny alebo spojenci navzájom vymieňať. Cieľom týchto štúdií bude zistiť, či sú v rôznych oblastiach sveta prítomné národné, európske a medzinárodné ozbrojené sily a ozbrojené sily spriatelенých krajín alebo spojencov, a tiež zhodnotiť, či existuje riziko, že sa vyvážaný materiál alebo technológia využijú proti týmto silám.

¹ Pracuje už napríklad veľká časť inžinierov a technikov danej krajiny vo vojenskom sektore? Trpí civilný sektor nedostatkom inžinierov a technikov, ktorý by sa ešte zhoršil ich náborom do vojenského sektora? Členské štáty môžu zo systému na overovanie riadenia zbraní a munície čerpať informácie o schopnosti koncových používateľov riadiť zbrane a muníciu, čo zahŕňa aj informácie o právnych predpisoch a nariadeniach, bezpečnosti, bezpečnostnej ochrane, organizácii, personáli, odbornej príprave, infraštruktúre, financiách a nadobúdaní materiálu.

Tieto štúdie dosahu by mohli zahŕňať aj tieto otázky:

- Vo svojej analýze možného rizika členské štáty zohľadnia najmä:
 - povahu materiálu: či je materiál svojou povahou priamo útočný, či by vďaka nemu ozbrojené sily získali technickú prevahu, možnosť jeho samostatného použitia, zvýšenie operačnej výkonnosti, ktoré by umožnil;
 - akékoľvek rozdiely v možnostiach využitia tohto materiálu v závislosti od používateľa;
 - povaha operácií: vojna medzi konvenčnými ozbrojenými silami, asymetrická vojna, občianska vojna atď.
- Vo svojej analýze rizika odklonenia členské štáty zohľadnia najmä:
 - či sa dá materiál ľahko presmerovať, či ho môžu následne ľahko využiť dokonca nevojenský činitelia a/alebo či sa dá začleniť do iných systémov;
 - či sa dá materiál prispôbiť na vojenské použitie alebo využiť na úpravu iného materiálu na vojenské použitie (najmä zmeniť na nesmrtonosný materiál na smrtiacu zbraň);
 - osobitnú pozornosť možno v tejto súvislosti venovať určitému materiálu, najmä ručným a ľahkým zbraňam (vrátane MANPADS) a vybaveniu na nočné videnie a zintenzívnenie svetla;
 - na základe toho sa operácie so zvýšenými kontrolnými opatreniami (označovanie a sledovateľnosť, inšpekcia na mieste) alebo v rámci boja proti šíreniu (zničenie starých zásob, mechanizmus dohľadu nad množstvami) podrobia menej prísnemu posúdeniu a *priori*.

5.10. **Rozhodovanie**

Na základe informácií a posúdenia faktorov uvedených v bodoch 5.8 a 5.9 členské štáty rozhodnú, či by sa mal na základe piateho kritéria navrhovaný vývoz zamietnuť.

RELEVANTNÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ (NEÚPLNÝ ZOZNAM)

- Európska únia (https://european-union.europa.eu/index_sk)
- Organizácia Spojených národov (<http://www.un.org/>)
- Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (<http://www.osce.org/>)
- Organizácia Severoatlantickej zmluvy (<http://www.nato.int/>)

Ako uplatňovať šieste kritérium

- 6.1. Spoločná pozícia 2008/944/SZBP sa vzťahuje na každý vývoz vojenského materiálu a technológie zo Spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ a tovaru s dvojakým použitím v zmysle článku 6 spoločnej pozície zo strany členských štátov. Vo všeobecnosti sa preto šieste kritérium vzťahuje na vývoz do všetkých kupujúcich alebo prijímajúcich krajín, ktoré nie sú členmi EÚ.

Keďže však šieste kritérium súvisí aj so správaním kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny vo vzťahu k medzinárodnému spoločenstvu, osobitná pozornosť by sa mala venovať tým krajinám, ktorých postoj k terorizmu, povaha ich spojenectiev a nedodržiavanie medzinárodného práva vyvolávajú odôvodnené znepokojenie.

V súlade so zásadami uvedenými v preambule a v príslušných ustanoveniach Zmluvy o obchodovaní so zbraňami, a ako sa zdôrazňuje v článku 2 spoločnej pozície, by ďalším aspektom, ktorý je potrebné zohľadňovať pri hodnoteniach na základe šiesteho kritéria, mala byť podpora alebo podnecovanie, ktoré kupujúca alebo prijímajúca krajina poskytuje v súvislosti s medzinárodnou alebo nadnárodnou organizovanou trestnou činnosťou¹. So zreteľom na nezákonné obchodovanie so zbraňami a na rozsah a príslušné ustanovenia zmluvy o obchodovaní so zbraňami je dôležité pripomenúť relevantný medzinárodný normatívny rámec „Protokol proti nezákonnej výrobe a obchodovaniu so strelnými zbraňami, ich súčasťami a komponentmi a strelivom“, ktorým sa dopĺňa Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu.

¹ S odkazom na vymedzenia pojmov uvedené v článku 2 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu sa nadnárodná organizovaná trestná činnosť vymedzuje ako nezákonné a trestné činnosti riadené „organizovanými zločineckými skupinami“ alebo „štruktúrovanými skupinami“, ktorých cieľom je vykonávať trestné činy a závažnú trestnú činnosť nadnárodnej povahy s cieľom priamo alebo nepriamo získať finančné alebo iné materiálne výhody, a ako nezákonné a trestné činnosti, za ktoré je možné uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou najmenej štyri roky alebo prísnejší trest.

Na základe článku 3 ods. 2 dohovoru je organizovaná trestná činnosť nadnárodná, ak sa pácha vo viac ako jednom štáte; sa pácha v jednom štáte, ale podstatná časť jej prípravy, plánovania, riadenia alebo kontroly sa uskutočňuje v inom štáte; sa pácha v jednom štáte, ale je do nej zapojená organizovaná zločinecká skupina, ktorá vyvíja trestnú činnosť vo viac ako jednom štáte; alebo sa pácha v jednom štáte, ale má závažné dôsledky v inom štáte.

6.2. **Informačné zdroje** Spoločnú základňu EÚ s informačnými zdrojmi dostupnými všetkým členským štátom tvoria správy vedúcich misií EÚ, vyhlásenia/závery Rady EÚ, ako aj rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN.

Dodatočné informácie je možné získať:

- od diplomatických misií a iných národných vládnych inštitúcií členských štátov;
- od Organizácie Spojených národov a iných medzinárodných a regionálnych orgánov a agentúr, ako napr. Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), Regionálneho centra pre ručné zbrane v Nairobi, Organizácie amerických štátov a Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu;
- od Medzinárodného výboru Červeného kríža (ICRC), Medzinárodnej federácie spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca a iných humanitárnych orgánov;
- od Europolu, Interpolu a spravodajských orgánov;
- od mimovládnych organizácií a z iných dôveryhodných zdrojov.

Neúplný zoznam príslušných informačných zdrojov obsahuje príloha I.

6.3. **Kľúčové koncepty** Šieste kritérium sa vzťahuje na širokú škálu horizontálnych otázok, ktoré by sa mali zohľadniť pri každom posudzovaní a ktoré vyzdvihuje jeho znenie:

„Správanie kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny voči medzinárodnému spoločenstvu, najmä pokiaľ ide o jej postoj k terorizmu, povahu jej spojenectiev a dodržiavanie medzinárodného práva.

Členské štáty okrem iného zohľadňujú doterajšie správanie kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny, pokiaľ ide:

- a) o jej podporu a podnecovanie terorizmu a medzinárodnej organizovanej trestnej činnosti;*
- b) o jej dodržiavanie jej medzinárodných záväzkov, najmä o nepoužívaní sily, a medzinárodného humanitárneho práva;*
- c) o jej angažovanosť v oblasti nešírenia zbraní a v ďalších oblastiach kontroly zbrojenia a odzbrojovania, najmä podpis, ratifikáciu a vykonávanie príslušných dohôd o kontrole zbrojenia a odzbrojení uvedených v písmene b) prvého kritéria.“*

Na základe toho by členské štáty pri posudzovaní, či sa má vývozná licencia udeliť alebo nie, mali zvážiť, aký má a mala kupujúca alebo prijímajúca krajina postoj k terorizmu a medzinárodnej organizovanej trestnej činnosti, aká je a bola povaha jej spojenectiev, či dodržiava a dodržiavala medzinárodné záväzky a právo najmä o nepoužití sily a o nešírení zbraní hromadného ničenia, kontrole zbrojenia a odzbrojovaní, a medzinárodné humanitárne právo.

Šieste kritérium sa musí zvážiť pri kupujúcich alebo prijímajúcich krajinách, ktorých vlády porušujú uvedené ustanovenia, a preto – pri posudzovaní – nie je najdôležitejšou otázkou konkrétna totožnosť a povaha koncového používateľa ani vyvážený materiál. Analýza by sa mala sústrediť skôr na **správanie takejto krajiny** ako na zvažovanie rizika, že daný transfer môže mať konkrétne negatívne dôsledky.

Pokiaľ ide o kľúčové koncepty, ktoré vyzdvihuje šieste kritérium, členské štáty by mohli zvážiť návrhy uvedené v bodoch 6.4 – 6.7.

- 6.4. ***Podpora a podnecovanie terorizmu a medzinárodnej organizovanej trestnej činnosti zo strany kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny*** Je potrebné dôkladnejšie preskúmať individuálne žiadosti o vývozné licencie pre kupujúce alebo prijímajúce krajiny, ktoré sú podozrievané z akejkoľvek podpory terorizmu a medzinárodnej organizovanej trestnej činnosti.

V tomto rámci znamená pojem „terorizmus“ „teroristickú činnosť“ zakázanú medzinárodným právom, ako napr. úmyselné útoky na civilné obyvateľstvo, nevyberavé a bezohľadné útoky, branie rukojemníkov, mučenie alebo úmyselné a svojvoľné zabíjanie, ak je cieľom tejto činnosti vzhľadom na jej povahu alebo kontext zastrašiť obyvateľstvo alebo prinútiť vládu alebo medzinárodnú organizáciu, aby prijala alebo neprijala určité opatrenie.

Pokiaľ ide o „medzinárodnú organizovanú trestnú činnosť“, mala by sa zväžiť činnosť, ako je obchodovanie s drogami a ľuďmi, prevádzkačstvo, nezákonné obchodovanie s jadrovými a rádioaktívnymi látkami, pranie špinavých peňazí a pod., vykonávaná štruktúrovanou skupinou osôb, ktorá existuje určitý čas a postupuje s cieľom páchať závažnú trestnú činnosť, ako ju definuje Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. So zreteľom na Protokol proti nezákonnej výrobe a obchodovaniu so strelnými zbraňami, ich súčasťami a komponentmi a strelivom, ktorým sa dopĺňa Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu a na Zmluvu o obchodovaní so zbraňami by sa nezákonná výroba a obchodovanie so zbraňami mali považovať za nezákonné činnosti organizovaných zločineckých skupín.

Kupujúca alebo prijímajúca krajina môže podnecovať alebo podporovať terorizmus a medzinárodnú trestnú činnosť mnohými spôsobmi a pred udelením licencie si môže príslušný orgán položiť okrem iného tieto otázky:

- Dochádza alebo došlo v kupujúcej alebo prijímajúcej krajine k teroristickej/trestnej činnosti?
- Je známe prepojenie tejto krajiny na teroristické/zločinecké organizácie (alebo aj jednotlivých teroristov/páchatel'ov trestnej činnosti), existuje podozrenie na podobné prepojenie alebo je dôvod domnievať sa, že takéto prepojenie majú subjekty v tejto krajine, ktoré táto krajina toleruje?
- Existuje iný dôvod domnievať sa, že táto krajina toleruje opätovný vývoz vojenskej technológie alebo materiálu alebo ich odklonenie do rúk teroristických/zločineckých organizácií alebo že takýto opätovný vývoz alebo odklonenie sama organizuje?
- Má táto krajina vnútorné právne predpisy, ktoré tolerujú teroristickú/trestnú činnosť, alebo vedie neuplatňovanie jej právnych predpisov k tolerovaniu teroristickej/trestnej činnosti?

Mnohé z týchto otázok si možno položiť aj počas posudzovania v rámci siedmeho kritéria, ale v rámci šiesteho kritéria sa týkajú skôr vlády kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny ako koncového používateľa.

Podrobnejšími otázkami by mali byť:

- Je poskytovanie finančných prostriedkov teroristom v kupujúcej alebo prijímajúcej krajine trestné, zmrazuje táto krajina finančné prostriedky osôb, ktoré páchajú alebo sa pokúšajú páchať teroristickú činnosť, a zakazuje poskytovanie služieb tým, ktorí sa podieľajú na jej páchaní?
- Poskytuje takáto krajina akúkoľvek podporu, aktívnu alebo pasívnu, subjektom alebo osobám, ktoré sa podieľajú na teroristickej činnosti?
- Poskytuje takáto krajina včasné varovanie iným štátom prostredníctvom výmeny informácií?
- Poskytuje takáto krajina útočisko tým, ktorí financujú, plánujú, podporujú alebo páchajú teroristickú činnosť?
- Zabraňuje takáto krajina tým, ktorí financujú, plánujú, umožňujú alebo páchajú teroristickú činnosť, využívať svoje územie?
- Zabraňuje takáto krajina v pohybe tým, ktorí takúto činnosť vykonávajú, prostredníctvom účinných kontrol hraníc?

6.5. ***Povaha spojenectiev kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny*** V úzkom význame slova môže pojem „spojenectvo“ znamenať medzinárodnú zmluvu, ktorá spája štát s jedným alebo viacerými štátmi a ustanovuje podmienky, za akých by si mali navzájom pomáhať. Keďže do tohto úzkeho významu pojmu „spojenectvo“ spadá len málo z mnohých vzťahov medzi štátmi v oblasti hospodárskej, vojenskej alebo obrannej spolupráce, v súvislosti so šiestym kritériom by sa mal pojem „spojenectvo“ chápať v širšom význame a mal by zahŕňať všetky hospodárske, vojenské a obranné dohody, ktoré sú svojou povahou zamerané na vytvorenie dôležitého prepojenia (chápaného tiež v zmysle spoločných politických cieľov) medzi dvoma alebo viacerými štátmi.

Širší výklad pojmu „spojenectvo“ bude zahŕňať aj spoločné chápanie medzinárodných vzťahov (okrem iného vďaka spoločnému politickému presvedčeniu, hospodárskym záujmom alebo výhodnosti), ktorého výsledkom budú významné opatrenia zamerané na dosiahnutie spoločného cieľa. Môže ísť napríklad o akýkoľvek druh spoločnej podpory strany zapojenej do krízy, napätia alebo konfliktu.

Keďže v prípade povahy spolenectiev ide prevažne o politické posudzovanie, pojem „spolenectvo“ by sa mal interpretovať *cum grano solis* so zreteľom na vnútroštátne záujmy členských štátov.

Vzhľadom na uvedené si členské štáty pri zvažovaní udelenia licencie na vývoz môžu položiť okrem iného tieto otázky:

- Patrí kupujúca alebo prijímajúca krajina do spolenectva, ktoré bolo založené alebo ktoré koná v neprospech členského štátu alebo spolenectvej alebo spriatelenej krajiny?
- Patrí takáto krajina do spolenectva, ktoré nedodríava základné zásady Organizácie Spojených národov alebo nepodporuje ich dodríavanie?
- Patrí takáto krajina do spolenectva, ktoré sa usiluje o destabilizáciu medzinárodného spolenectva?

6.6. ***Dodríavanie medzinárodných záväzkov zo strany kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny*** Pri zvažovaní udelenia licencie na vývoz môžu členské štáty zvážiť aj to, či si takáto krajina (t. j. vláda kupujúcej krajiny) plní alebo neplní svoje medzinárodné záväzky.

Pozornosť by sa mala venovať záväzkom, ktoré sú právne záväzné pre každý štát ako normy medzinárodného práva, ako aj normy zmluvy, ktorú každý štát všeobecne akceptuje; patria sem najmä záväzky (ako napr. nepoužívanie sily (článok 41 Charty OSN) alebo dodríavanie medzinárodného práva počas konfliktu), ktoré pre ich povahu možno vo väčšine prípadov porušiť použitím vojenskej technológie alebo materiálu.

Členské štáty by tiež mali zvážiť:

- Plní si kupujúca alebo prijímajúca krajina svoj záväzok dodríavať zbrojné embargá OSN, OBSE a EÚ?
- Používa alebo používala takáto krajina silu alebo vyhrážala sa jej použitím v rozpore s článkom 41 Charty OSN, aby vyriešila medzinárodnú krízu?
- Dochádza zo strany takejto krajiny bežne k porušovaniu záväzkov medzinárodného zvykového práva alebo zmlúv, ktoré dobrovoľne podpísala?
- Vyčleňuje sa takáto krajina svojím správaním z medzinárodného spolenectva štátov?

Pokiaľ ide o medzinárodné humanitárne právo, možnými ukazovateľmi pri posudzovaní rizika sú:

- či sa kupujúca krajina formálne zaviazala uplatňovať pravidlá medzinárodného humanitárneho práva a prijala vhodné opatrenia na ich vykonanie;
- či takáto krajina prijala právne, súdne a administratívne opatrenia potrebné na potlačanie závažného porušovania medzinárodného humanitárneho práva;
- či takáto krajina, ktorá je, resp. bola zapojená do ozbrojeného konfliktu, vážne porušuje, resp. porušovala medzinárodné humanitárne právo;
- či takáto krajina, ktorá je, resp. bola zapojená do ozbrojeného konfliktu, prijíma, resp. prijala všetky možné opatrenia, aby zabránila vážnemu porušovaniu medzinárodného humanitárneho práva.

Ako už bolo uvedené, hlavnou otázkou analýzy sa nezdá druh materiálu, ktorý sa má vyviezť, ani jeho koncový používateľ, keďže cieľom šiesteho kritéria je vyhnúť sa akémukoľvek vývozu vojenskej technológie alebo materiálu do krajín, ktorých vlády nedodržiavajú medzinárodné záväzky.

V tomto rámci má osobitný význam prvé kritérium spoločnej pozície (kritérium „medzinárodné záväzky“). Aj toto kritérium by mali členské štáty zobrať do úvahy.

Neúplný zoznam medzinárodných zmlúv obsahuje príloha II.

6.7. *Angažovanosť kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny v oblasti nešírenia zbraní a iných oblastiach kontroly zbrojenia a odzbrojovania*

Na základe šiesteho kritéria sa tiež vyžaduje, aby sa počas posudzovania zvažilo, či kupujúca alebo prijímajúca krajina dodržiava, resp. dodržiavala svoje záväzky v oblasti odzbrojovania a kontroly zbrojenia. Členské štáty najmä preskúmajú vnútroštátne právne predpisy takejto krajiny, ako aj jej medzinárodné záväzky. Pozornosť treba venovať najmä dohovorom zahrnutým do prvého kritéria.

Medzi otázky, ktoré si možno položiť, patria:

- Podpísala/ratifikovala kupujúca alebo prijímajúca krajina Zmluvu o nešírení jadrových zbraní, Dohovor o zákaze biologických a toxínových zbraní, Dohovor o zákaze chemických zbraní a Zmluvu o obchodovaní so zbraňami alebo k nim pristúpila a dodržiava svoje záväzky, ktoré z týchto zmlúv vyplývajú? Ak nie, prečo?
- Dodržiava takáto krajina záväzok nevyvážať žiadny druh protipechotných mín, ktorý vyplýva z Dohovoru o zákaze použitia, skladovania, výroby a transferu protipechotných mín a o ich zničení?
- Je takáto krajina členom/účastníkom medzinárodných dohôd alebo režimov, najmä Skupiny jadrových dodávateľov, Austrálskej skupiny, Režimu kontroly raketových technológií, Wassenaarskeho usporiadania a Haagskeho kódexu proti šíreniu balistických rakiet, alebo dodržiava ich záväzky?

Aj keď sa v šiestom kritériu uvádza, že uvedené otázky sú počas posudzovania dôležitejšie, členské štáty si tiež môžu položiť niektoré otázky, ktoré by si mali položiť počas posudzovania v rámci siedmeho kritéria, ako aj iné:

- Podáva krajina správy do registra konvenčných zbraní OSN, ak nie, prečo?
- Pripojila sa krajina k zásadám spoločnej pozície 2008/944/SZBP alebo k podobným regionálnym dohodám?
- Zúčastňuje sa krajina na Konferencii o odzbrojovaní?
- Uplatňuje krajina účinné kontroly vývozu a transferu, ktoré zahŕňajú účelné právne predpisy v oblasti kontroly a spôsob udeľovania licencií, ktoré zodpovedajú medzinárodným normám?

Ešte raz treba pripomenúť, že členské štáty by mali zobrať do úvahy, že pri posudzovaní v rámci siedmeho kritéria (riziko odklonenia), je možné rozlišovať medzi vlastnosťami vojenskej technológie alebo materiálu alebo medzi koncovými používateľmi; ak sa rovnaká otázka zvažuje pri posudzovaní v rámci šiesteho kritéria, členské štáty rozhodnú, či do danej krajiny zašlú akýkoľvek materiál, na základe svojho názoru na vládu krajiny.

Neúplný zoznam režimov a organizácií na kontrolu vývozu zbraní obsahuje príloha III.

6.8. **Rozhodovanie** Na základe informácií a celkového posúdenia podľa uvedených odsekov členské štáty rozhodnú, či by sa mal navrhovaný vývoz na základe šiesteho kritéria zamietnuť.

Členské štáty nevydajú licenciu, ak všeobecné posúdenie správania kupujúcej alebo prijímajúcej krajiny so zreteľom na šieste kritérium nie je pozitívne.

V každom prípade, aj keď je takéto posúdenie pozitívne, nikdy sa ním nesmie odôvodniť transfer zbraní, ktorý by bol inak zamietnutý na základe iných kritérií spoločnej pozície.

RELEVANTNÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ (NEÚPLNÝ ZOZNAM)

- Organizácia Spojených národov/konvenčné zbrane (<http://disarmament.un.org>)
- Sankčné výbory Bezpečnostnej rady (<https://main.un.org/securitycouncil/en>)
- Správa Bezpečnostnej rady (<http://www.securitycouncilreport.org>)
- Protiteroristický výbor Bezpečnostnej rady
- Výbor rezolúcie č. 1540 (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- Globálny program proti korupcii, Úrad OSN pre drogy a kriminalitu (<http://www.unodc.org/>)
- Inštitút OSN pre výskum v oblasti odzbrojenia (UNIDIR) (<http://www.unidir.org>)
- OBSE/kontrola zbrojenia (<http://www.osce.org>)
- Európska únia (https://european-union.europa.eu/index_sk)
- Celosvetové štatistické údaje CIA (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>)
- Jane's Defence and Jane's foreign report (<http://www.janes.com/>)
- SIPRI (<http://www.sipri.org>)
- Medzinárodná akčná sieť pre ručné zbrane (<http://www.iansa.org>)
- Prieskum ručných zbraní (<http://www.smallarmssurvey.org/>)
- Medzinárodný výbor Červeného kríža (<http://www.icrc.org>)

RELEVANTNÉ MEDZINÁRODNÁ ZMLUVY (NEÚPLNÝ ZOZNAM)

- Charta Organizácie Spojených národov
- Dohovor o zákaze biologických a toxínových zbraní
- Dohovor o zákaze chemických zbraní
- Zmluva o nešírení jadrových zbraní (NPT)
- Zmluva o všeobecnom zákaze jadrových skúšok (CTBT)
- Dohovor o zákaze použitia, skladovania, výroby a transferu protipechotných mín a o ich zničení
- Raratongská zmluva
- Pelindabská zmluva
- Zmluva z Tlatelolco
- Bangkocká zmluva
- Stredoázijská zmluva o zóne bez jadrových zbraní
- Antarktická zmluva
- Zmluva o morskom dne
- Zmluva o vesmíre
- Dohody o obmedzení strategických zbraní (SALT)
- Ženevské dohovory
- Dohovor ENMOD
- Dohovor o používaní určitých konvenčných zbraní (CWC)
- Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu
- Zmluva o obchodovaní so zbraňami

Znenie týchto a iných medzinárodných zmlúv sa nachádza na stránke <https://treaties.un.org/>

**RELEVANTNÉ MEDZINÁRODNÉ REŽIMY A ORGANIZÁCIE NA KONTROLU VÝVOZU
ZBRANÍ (NEÚPLNÝ ZOZNAM)**

- Wassenaarske usporiadanie – <http://www.wassenaar.org>
- Skupina jadrových dodávateľov – <http://www.nuclearsuppliersgroup.org>
- Austrálska skupina (<http://www.australiagroup.net>)
- Zanggerov výbor (www.zanggercommittee.org)
- Režim kontroly raketových technológií (<http://www.mtrc.info>)
- Haagsky kódex správania proti šíreniu balistických rakiet (<http://www.hcoc.at/>)

Ako uplatňovať siedme kritérium

7.1. Spoločná pozícia 2008/944/SZBP sa vzťahuje na každý vývoz vojenskej technológie alebo materiálu a tovaru s dvojakým použitím uvedených v článku 6 spoločnej pozície členskými štátmi. *A priori* sa preto siedme kritérium vzťahuje na vývoz do všetkých prijímajúcich krajín bez rozdielu. Tieto postupy sa však riadia zásadou, že všetky prípady, v ktorých je možné riziko vysoké, by mali podliehať dôkladnejšiemu preskúmaniu ako prípady s menším rizikom. Jednotlivé žiadosti o vývoznú licenciu by sa mali posudzovať individuálne, pričom by sa malo posúdiť aj celkové riziko, a to na základe stupňa možného rizika v prijímajúcom štáte, spoľahlivosti účastníkov transakcií, povahy transferovaného tovaru a plánovaného konečného využitia.

S cieľom lepšie pochopiť odkláňanie vojenskej technológie a materiálu a predchádzať mu sa členské štáty vyzývajú, aby si vymieňali informácie o krajinách, činnostiach a subjektoch záujmu na individuálnom základe prostredníctvom spolupráce v COARM-e alebo inými prostriedkami.

V súlade s článkom 11 Zmluvy o obchodovaní so zbraňami (ATT) a podľa vnútroštátnych právnych predpisov členských štátov môžu takéto informácie zahŕňať informácie o protiprávnych aktivitách vrátane korupcie, o medzinárodných obchodných trasách, nezákonných sprostredkovateľoch, zdrojoch nezákonných dodávok, o metódach utajovania, spoločných bodoch odosielania alebo miestach určenia, ktoré používajú organizované skupiny zapojené do odklonenia vývozu. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami ATT, sa v prípade zisteného odklonenia zaväzujú prijať náležité opatrenia. Takéto opatrenia môžu zahŕňať varovanie potenciálne dotknutých štátov, ktoré sú zmluvnými stranami ATT, preskúmanie odklonených dodávok a prijatie následných opatrení prostredníctvom vyšetrovania a presadzovania práva. Napríklad: v prípade, že členský štát zistí odklonenie spôsobené určitou činnosťou alebo subjektom, mal by zväziť informovanie ostatných členských štátov (a dotknutých štátov, ktoré sú zmluvnými stranami ATT) s cieľom zmierniť riziko odklonenia každej následnej transakcie týkajúcej sa tej istej činnosti alebo subjektu. To isté by malo platiť, ak členský štát identifikuje prípad korupcie v súvislosti s vývozom vojenského materiálu. Vyvážajúci členský štát by pri posudzovaní vývozu konvenčných zbraní mohol zohľadniť Dohovor OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách. V tomto dohovore sa stanovuje, že za trestný čin sa považuje, keď ktokoľvek úmyselne ponúkne, prisľúbi alebo poskytne akúkoľvek nenáležitú peňažnú alebo inú výhodu, či už priamo alebo prostredníctvom sprostredkovateľov, akémukoľvek zahraničnému štátnemu úradníkovi, a to aj v rámci verejného obstarávania.

Aj v článku 13 ods. 2 ATT sa každej zmluvnej strane odporúča, aby prostredníctvom sekretariátu ostatným zmluvným stranám podávali správy obsahujúce informácie o prijatých opatreniach, ktoré sa preukázali ako účinné pri riešení problému odkláňania prevážaných konvenčných zbraní a v článku 15 ods. 4 sa zmluvným stranám odporúča, aby spolupracovali vrátane výmeny informácií o protiprávnych aktivitách a činiteľoch a s cieľom predchádzať a eliminovať odklonenie konvenčných zbraní. V každom prípade sa všetky zmluvné strany ATT, zaväzujú spolupracovať a vymieňať si informácie, ak je to vhodné a uskutočniteľné, aby sa riziko odklonenia zmiernilo. V súčasnosti sa vykonáva prostredníctvom Fóra na výmenu informácií o odkláňaní (DIEF) ATT. So zreteľom na uvedenú výmenu informácií sa zohľadňujú všetky obmedzenia týkajúce sa používania citlivých informácií.

Okrem toho by sa odkláňanie obmedzilo prostredníctvom lepšej dokumentácie (ako napr. zmlúv alebo dohôd, osvedčení o koncovom používateľovi, rôznych záruk) súvisiacej s posúdením rizika odklonenia v štádiu udeľovania licencie. Účinné systémy kontroly koncových používateľov prispievajú k prevencii nežiaduceho odklonenia alebo opätovného vývozu vojenského materiálu a technológií. Osvedčenia o koncovom užívateľovi a ich overovanie v štádiu udeľovania licencie by mali zohrávať hlavnú úlohu v postupoch boja proti zneužívaniu (pozri kapitolu 1 – Licenčné postupy). Využívanie osvedčení o koncovom používateľovi však nemôže nahradiť vyčerpávajúce posúdenie rizika situácie v konkrétnom prípade. V súlade s článkom 11 Zmluvy o obchodovaní so zbraňami sa členské štáty usilujú predchádzať odkláňaniu aj tým, že zväžia stanovenie zmierňujúcich opatrení, ako sú napr. opatrenia na budovanie dôvery alebo spoločne vypracúvané a schvaľované programy zo strany vyvážajúceho a dovážajúceho štátu¹. Medzi ďalšie preventívne opatrenia môžu vo vhodných prípadoch patriť: preskúmanie strán zapojených do vývozu, požadovanie dodatočnej dokumentácie, osvedčenia, záruky, nepovolenie vývozu alebo iné vhodné opatrenia.

- 7.2. **Informačné zdroje** Informácie o rizikách odklonenia by sa mali získavať zo širokej škály zdrojov: národných, regionálnych a medzinárodných zdrojov, verejných a neverejných zdrojov, úradných a mimovládnych zdrojov atď.

V prvom rade by sa mal na vnútroštátnej úrovni licenčný orgán spojiť s vládnyimi agentúrami, ktoré sa zaoberajú potláčaním nedovoleného obchodovania a odkláňania, ako sú napr. colné orgány, orgány presadzovania práva, spravodlivosti, spravodajské služby, finančné spravodajské jednotky a obranné orgány. Tieto agentúry môžu mať informácie o odkloneniach zo strany subjektov zapojených do transakcie. Licenčný orgán môže zväžiť využívanie Európskeho informačného systému registrov trestov (ECRIS) a budúceho systému ECRIS-TCN (štátni príslušníci tretích krajín) na získanie prístupu k informáciám z registrov trestov o subjektoch a osobách odsúdených za obchodovanie so zbraňami, pričom tieto informácie sa použijú pri posudzovaní rizika spojeného so žiadosťou o licenciu na vojenskú technológiu a materiál. Niektoré krajiny, ako napr. Spojené štáty americké, uverejňujú zoznamy osôb, ktoré boli odsúdené za porušenie vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa vývozu zbraní. Ďalšie informácie sa podľa potreby dajú získať od diplomatických misií členských štátov. Na úrovni EÚ existuje systém oznamovania zamietnutí, ako aj iné výmeny informácií v rámci pracovnej skupiny pre vývoz konvenčných zbraní a nariadenia č. 2025/41.

¹ Systém na overovanie riadenia zbraní a munície je príkladom nástroja, ktorý môže pomôcť uľahčiť tento dialóg o budovaní dôvery medzi dovozcami a vývozcami.

Aj členovia Wassenaarskeho usporiadania sa zaviazali k výmene najlepších postupov a informácií o koncových používateľov, o ktorých sa usúdilo, že v súvislosti s odklonením predstavujú vysoké riziko. Členské štáty OBSE si vymieňajú najlepšie postupy v oblasti kontroly vývozu vrátane dokumentácie týkajúcej sa konečného použitia. Aj regionálne organizácie v iných častiach sveta môžu poskytovať informácie o odkláňaní. Na medzinárodnej úrovni sú užitočným zdrojom správy panelov expertov, ktoré podporujú sankčné výbory OSN. Tieto správy obsahujú podrobné informácie týkajúce sa porušovania zbrojných embárg BR OSN. Užitočná môže byť aj výmena informácií v rámci výboru Bezpečnostnej rady zriadeného na základe rezolúcie č. 1540 (2004) a publikácie a správy na webových sídlach UNODA a UNODC. Systém INTERPOL-u na vedenie záznamov o nezákonných strelných zbraniach a ich sledovanie (iARMS) financovaný z prostriedkov EÚ zahŕňa samostatný modul pre štatistiku a správy týkajúce sa nezákonných strelných zbraní. Prostredníctvom tohto modulu sa dajú vytvárať osobitne zamerané správy a umožňuje sa ním analýza informácií o vnútroštátnych údajoch týkajúcich sa trestnej činnosti súvisiacej so strelnými zbraňami a sledovania. Licenčné orgány členských štátov EÚ by mohli zvážiť žiadosť o prístup k tomuto modulu priamo prostredníctvom svojich národných ústrední (kontaktné miesto medzi vnútroštátnou políciou a Interpolom) alebo nepriamo prostredníctvom vnútroštátnych orgánov presadzovania práva. Členské štáty môžu na zhromažďovanie a výmenu informácií o spôsobilostiach a postupoch koncového používateľa v oblasti riadenia zbraní a munície a na posúdenie potenciálnych rizík odkláňania, ktoré s nimi súvisia, využívať nástroj systému overovania riadenia zbraní a munície financovaný z prostriedkov EÚ. Na mimovládnej strane ponúka niekoľko výskumných organizácií, spoločností a publikácií online informácie, databázy a registre, ako je napr. databáza iTrace financovaná z prostriedkov EÚ, relevantné pre posúdenie rizika odklonenia a uplatňovanie siedmeho kritéria vo všeobecnosti.

Neúplný zoznam príslušných internetových webových sídel sa uvádza v prílohe I.

Prvky, ktoré sa musia pri rozhodovaní zohľadniť

7.3. **Kľúčové koncepty** Siedme kritérium sa vzťahuje na širokú škálu všeobecných otázok, ktoré by sa mali zohľadniť pri každom posudzovaní. Nemalo by sa zabúdať, že odklonenie sa môže iniciovať na rôznych úrovniach, môže k nemu dôjsť počas transferu do krajiny a v rámci krajiny alebo môže zahŕňať odklon alebo opätovný transfer do tretej, „nepovolenej“ krajiny a/alebo subjektu. Môže sa týkať vlastníctva (koncový používateľ) a/alebo funkcie (konečné využitie). Je možné položiť všeobecnú otázku, či existuje riziko, že sa koncový používateľ zapojí do činností, ktoré sú v rozpore s legitímnym účelom vyvázaného tovaru, napr. do trestnej činnosti okrem iného pytlactva.

K písmenu a): Legitímne záujmy obrany a národnej bezpečnosti prijímajúcej krajiny vrátane akejkoľvek účasti v mierových aktivitách OSN alebo iných aktivitách zameraných na udržiavanie mieru

Každý národ má podľa charty OSN právo na sebaobranu. Treba však posúdiť, či je dovoz primeraný a či zodpovedá potrebe prijímajúcej krajiny brániť sa, zabezpečovať vnútornú bezpečnosť alebo pomáhať v mierových aktivitách OSN alebo iných mierových aktivitách. V tejto súvislosti by sa mohlo uvažovať zvyčajných vojenských potrebách prijímajúcej krajiny a technickej spôsobilosti, čo sa odzrkadľuje v rôznych medzinárodných zdrojoch, ako je napríklad register konvenčných zbraní OSN (UNROCA), ročenky SIPRI alebo „Výročné vojenské výkazy“ Medzinárodného inštitútu pre strategické štúdie (IISS).

Možno si položiť tieto otázky:

- Existuje reálna bezpečnostná hrozba, ktorej by plánovaný dovoz vojenskej technológie alebo materiálu mohol zabrániť?
- Sú ozbrojené sily vybavené na to, aby tejto hrozbe čelili?
- Aké bude miesto určenia dovezeného materiálu po ukončení účasti v mierových aktivitách OSN alebo iných mierových aktivitách?
- Existuje riziko, že obstarávanie je motivované inými faktormi, než sú legitímne obranné a domáce bezpečnostné záujmy?

K písmenu b): Technická spôsobilosť prijímajúcej krajiny využiť a chrániť túto vojenskú technológiu alebo materiál.

Pojem „technická kapacita“ odkazuje na schopnosť prijímajúcej krajiny efektívne využívať príslušný materiál, a to z materiálneho, ako aj z personálneho hľadiska. Ide tiež o technickú úroveň prijímajúcej krajiny a jej operačnú kapacitu a vo všeobecnosti o štandardnú operačnú výkonnosť jej materiálu.

V tejto súvislosti by posúdenie zlučiteľnosti vývozu vojenskej technológie alebo materiálu s technickou kapacitou prijímajúcej krajiny malo zahŕňať posúdenie toho, či je vhodné príjemcovi dodať materiál, ktorý je citlivejší alebo sofistikovanejší ako technické prostriedky a operačné potreby prijímajúcej krajiny.

„Technická spôsobilosť prijímajúcej krajiny využiť tento materiál“ môže byť kľúčovým ukazovateľom „existencie rizika“ odklonenia. Navrhovaný vývoz, ktorý sa zdá technicky alebo kvantitatívne nad rámec toho, čo by prijímajúci štát mohol nasadiť za bežných okolností, môže nasvedčovať tomu, že miestom konečného určenia je v skutočnosti koncový používateľ v tretej krajine. Tento koncept platí rovnako pre kompletný tovar a systémy, ako aj pre komponenty a náhradné diely. Vývoz komponentov a náhradných dielov, ak nič nenasvedčuje tomu, že prijímajúca krajina príslušný kompletný systém prevádzkuje, môže byť jasným ukazovateľom jej zámeru.

Medzi otázky, ktoré si možno položiť, patria:

- Je tovar, ktorý sa má vyviezť, svojou povahou technicky vysoko vyspelý? Ak áno, má prijímateľ prístup k primeranému technickému zázemiu, ktoré by predávaný tovar podporilo, alebo investuje do takéhoto zázemia?
- Zodpovedá navrhovaný vývoz obrannému profilu prijímajúceho štátu?
- Zodpovedá navrhovaný vývoz kvantitatívne a kvalitatívne operačnej štruktúre a technickej spôsobilosti ozbrojených síl alebo policajných síl prijímajúceho štátu? Ak sú predmetom žiadosti komponenty alebo náhradné dielce, vie sa o tom, že prijímajúci štát prevádzkuje príslušný systém, ktorý takéto položky obsahuje?

K písmenu c): Spôsobilosť prijímajúcej krajiny uplatňovať účinnú kontrolu vývozu vrátane prípadov, keď je vojenská technológia alebo materiál, ktorý sa má vyviezť, tovarom, ktorý sa má začleniť do výrobkov určených na následný vývoz prijímajúcou krajinou

Dodržiavanie medzinárodných noriem kontroly vývozu prijímajúcimi štátmi môže podporiť predpoklad, že nedôjde k vedomému alebo neúmyselnému odkloneniu. Medzi otázky, ktoré si možno položiť, patria:

- Je prijímajúci štát signatárom alebo členom významných zmlúv, dohôd alebo režimov v oblasti kontroly vývozu (napr. Wassenaarskeho usporiadania, Zmluvy o obchodovaní so zbraňami)?

- Podáva prijímajúca krajina správy do registra konvenčných zbraní OSN, ak nie, prečo?
- Pripojila sa prijímajúca krajina k zásadám spoločnej pozície 2008/944/SZBP alebo k podobným regionálnym dohodám?
- Uplatňuje prijímajúca krajina účinné kontroly vývozu a transferu, ktoré zahŕňajú účelné právne predpisy v oblasti kontroly a spôsob udeľovania licencií, ktoré zodpovedajú medzinárodným normám?
- Je dostatočne zabezpečená kontrola a bezpečnosť zásob (pozri STANAG, Súbor modulov na vykonávanie kontroly ručných zbraní (MOSAIC) a medzinárodné technické usmernenia pre muníciu (IATG))? Sú známe problémy s únikom zásob v krajine koncového používateľa?
- Nakoľko závažná je korupcia v prijímajúcej krajine? Existujú účinné právne nástroje a administratívne opatrenia na prevenciu korupcie a boj proti nej?
- Konkrétnejšie, vyskytla sa v ozbrojených silách, vnútorných bezpečnostných silách alebo podobných subjektoch, alebo u iných jednotlivcov či subjektov zapojených do danej transakcie, v minulosti korupcia? Ak áno, existuje riziko, že korupcia by mohla prispieť k odkláňaniu vojenského materiálu?
- Je krajina zmluvnou stranou Dohovoru OSN proti korupcii a dosahuje dobré výsledky z hľadiska plnenia povinností vyplývajúcich z mechanizmu preskúmania vykonávania?
- Je prijímajúca krajina v blízkosti konfliktných oblastí alebo je v nej neustále napätie alebo iné faktory, ktoré by mohli obmedziť spoľahlivý výkon jej ustanovení o kontrole vývozu?
- Došlo v krajine uvedeného konečného využitia v minulosti k odkloneniu zbraní vrátane nepovoleného opätovného vývozu nadbytočného materiálu do problematických krajín?

Neúplný zoznam príslušných internetových webových sídel sa uvádza v prílohe I.

K písmenu d): Riziko, že sa takáto technológia alebo materiál opätovne vyvezie na nežiaduce miesta určenia, a doterajšie správanie prijímajúcej krajiny, pokiaľ ide o dodržiavanie ustanovení o opätovnom vývoze alebo o predchádzajúcom súhlase s opätovným vývozom, ktoré vyvážajúci členský štát považuje za vhodné ustanoviť

Príslušný orgán by mal posúdiť spoľahlivosť konkrétneho príjemcu, ako aj, ak je to v štádiu udeľovania licencie známe, hodnovernosť a spoľahlivosť trasy a obchodnú štruktúru plánovanú pre transakciu. Medzi prípadné ďalšie subjekty zapojené do transakcie okrem koncových používateľov patria: sprostredkovatelia, subdodávatelia sprostredkovateľov, prepravcovia (vzdušní, námorní, železniční, cestní, lodní), finančníci, poisťovacie spoločnosti. Minulé zapojenie ktoréhokoľvek z uvedených subjektov do nezákonného obchodovania je prvkom, ktorý je potrebné pri posudzovaní rizika zohľadňovať.

Zatiaľ čo osobitné položky nemusia byť predmetom odkláňania, môžu ho uľahčiť tým, že umožnia nepovolený opätovný transfer zbraní, ktoré sa nachádzajú v existujúcich zásobách. Konkrétne, ak záznamy o odkláňaní týkajúce sa prijímajúcej krajiny alebo koncového používateľa ponúkajú dôvody na obavy, dodávatelia by mohli zvážiť opatrenia na zníženie tohto rizika.

Medzi otázky, ktoré si možno položiť, patria:

- Je materiál určený pre vládu alebo konkrétnu spoločnosť?
- Ak je to známe alebo sa to požaduje v štádiu udeľovania licencie, vyvoláva trasa obavy?
- Ak je to známe alebo sa to požaduje v štádiu udeľovania licencie, vzbudzuje obchodná štruktúra obavy (možné zapojenie sprostredkovateľov, distribútorov atď.)?
- Bol akýkoľvek z aktérov zapojených do obchodnej štruktúry alebo trasy transakcie v minulosti odsúdený za nezákonné obchodovanie so zbraňami alebo porušovanie právnych predpisov v oblasti vývozu zbraní?

Ak je dovozcom vláda:

- Je vláda/konkrétna časť vlády z tohto hľadiska spoľahlivá?
- Rešpektovala vláda/konkrétna časť vlády predchádzajúce osvedčenia o koncovom používateľovi alebo iné ustanovenia týkajúce sa povolenia vývozu?
- Existuje dôvod domnievať sa, že vláda/konkrétna časť vlády nie je spoľahlivá?

Ak je dovozcom spoločnosť:

- Je táto spoločnosť známa?
- Má táto spoločnosť povolenie od vlády prijímajúceho štátu?
- Podieľala sa táto spoločnosť v minulosti na nežiaducich transakciách? Bola už spoločnosť odsúdená za nezákonné obchodovanie so zbraňami?

K písmenu e): Riziko odklonenia takejto technológie alebo materiálu teroristickými organizáciami alebo jednotlivými teroristami (osobitnú pozornosť treba v tejto súvislosti venovať najmä materiálu na boj proti terorizmu).

Pri posudzovaní možného rizika v prijímajúcom štáte si príslušné orgány môžu položiť tieto otázky:

- Došlo v prijímajúcom štáte v minulosti k spáchaniu teroristických činov alebo dochádza k nemu v súčasnosti?
- Je známe prepojenie na teroristické organizácie (alebo aj jednotlivých teroristov), existuje podozrenie na podobné prepojenie alebo je dôvod domnievať sa, že subjekty v prijímajúcom štáte sa podieľajú na financovaní terorizmu?
- Existuje dôvod domnievať sa, že materiál by mohol byť opätovne vyvezený alebo odklonený teroristickým organizáciám?

Ak je odpoveď na jednu alebo viac otázok „áno“, je potrebné dôkladnejšie preskúmanie. Príslušný orgán by mal konzultovať otvorené a iné zdroje pri ďalšom posudzovaní rizika.

K písmenu f): Riziko reverzného inžinierstva alebo neplánovaného transferu technológií.

Ak členské štáty rozhodujú o uplatňovaní vývozných licencií, musia zohľadniť spôsobilosť prijímateľa, štátneho alebo súkromného, analyzovať a odkláňať technológiu, ktorú obsahuje nadobúdaný vojenský materiál.

Členské štáty si budú môcť vymieňať relevantné informácie, aby si túto spôsobilosť potenciálneho nadobúdateľa európskeho vojenského materiálu overili.

V tejto súvislosti a najmä v prípade materiálu, ktorý využíva citlivú technológiu, sa musia zväžiť tieto faktory:

- citlivosť a úroveň ochrany technológií, ktoré systém obsahuje, so zreteľom na odhadovanú úroveň odborných znalostí príjemcu a jeho zjavnú túžbu niektoré z týchto technológií nadobudnúť,
- ako ľahko sa dajú tieto technológie analyzovať a odkloniť buď na vývoj podobného materiálu, alebo na zlepšenie iných systémov za pomoci nadobudnutej technológie,
- množstvá, ktoré sa majú vyviezť: nákup určitého počtu podsystémov alebo položiek materiálu, ktorý sa zdá pod- alebo nadhodnotený, svedčí o úsilí nadobudnúť technológie,
- správanie príjemcu v minulosti pri nadobúdaní systémov, ktoré mohol skúmať, aby získal informácie o technológiách, ktoré sa v nich použili. V tejto súvislosti sa môžu členské štáty navzájom informovať o prípadoch krádeže technológií, s ktorými majú skúsenosti.

Na posúdenie tejto zlučiteľnosti by členské štáty mali zväžiť tieto otázky:

- Má prijímajúca krajina dostatočnú vojenskú infraštruktúru na to, aby materiál efektívne využila?
- Je technická úroveň žiadaného materiálu primeraná potrebám vyjadreným prijímajúcou krajinou a jej operačnej kapacite?
- Je podobný materiál, ktorý sa už používa, riadne udržiavaný?
- Je k dispozícii dostatok kvalifikovaného personálu na riadne využívanie a údržbu materiálu?¹

¹ Pracuje už napríklad veľká časť inžinierov a technikov danej krajiny vo vojenskom sektore? Trpí civilný sektor nedostatkom inžinierov a technikov, ktorý by sa ešte zhoršil ich náborom do vojenského sektora? Členské štáty môžu zo systému na overovanie riadenia zbraní a munície čerpať informácie o schopnosti koncových používateľov riadiť zbrane a muníciu, čo zahŕňa aj informácie o právnych predpisoch a nariadeniach, bezpečnosti, bezpečnostnej ochrane, organizácii, personáli, odbornej príprave, infraštruktúre, financiách a nadobúdaní materiálu.

K písm. g) Riziko zhoršenia konfliktu, násilia a protiprávneho konania z dôvodu osobitnej povahy technológie a materiálu, ktoré sa majú vyviezť, ktoré sa prejavi najmä v súvislosti s odkláňaním ručných a ľahkých zbraní

Pri posudzovaní tohto rizika môže orgán položiť tieto otázky:

- Ktoré subjekty sa budú podieľať na manipulácii s ručnými a ľahkými zbraňami a ich používaní? Ak ide o súkromné subjekty (napr. spoločnosti), mohlo by byť užitočné požadovať vládne dovozné povolenia.
- Existujú náznaky, že by ručné a ľahké zbrane mohli byť odklonené?
- Má prijímajúca krajina záznam o nedovolených činnostiach týkajúcich sa ručných a ľahkých zbraní?
- Sú ručné a ľahké zbrane označené v súlade s medzinárodnými právnymi normami?
- Mohlo by sa zvažiť, či licenčný orgán alebo spoločnosť poskytne údaje o sériových číslach ručných a ľahkých zbraní.
- Skladuje príjemca ručné a ľahké zbrane v súlade s medzinárodnými usmerneniami?

Členské štáty by mohli zvažiť dodatočné záruky zo strany príjemcu, napríklad že príjemca súhlasí so zničením ručných a ľahkých zbraní, keď budú vytriedené, alebo že umožní osobitné opatrenia na monitorovanie konečného použitia.

7.4. Rozhodovanie Na základe informácií a celkového posúdenia rizika podľa uvedených odsekov a po stanovení zmierňujúcich opatrení členské štáty rozhodnú, či by sa mal navrhovaný vývoz zamietnuť na základe siedmeho kritéria.

RELEVANTNÉ ZDROJE INFORMÁCIÍ (NEÚPLNÝ ZOZNAM)

Celosvetový obchod so zbraňami

- Register konvenčných zbraní OSN (UNROCA) (<https://www.unroca.org/>)
- Databáza OSN Comtrade – <http://comtrade.un.org/data/>

Mimovládny zdroj

- Databáza transferov zbraní SIPRI – (<http://www.sipri.org/databases/armstransfers>)

Zbrojné embargá

- Európska únia – platné reštriktívne opatrenia (sankcie) (<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>)
- Sankčné výbory Bezpečnostnej rady OSN – správy skupín expertov (<http://www.un.org/sc/committees/>)

Mimovládny zdroj

- databáza zbrojných embárg SIPRI (<http://www.sipri.org/databases/embargoes>)

Terorizmus

- Boj EÚ proti terorizmu (<http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism?lang=en>)
- Protiteroristický výbor Bezpečnostnej rady OSN

Najlepšie postupy a normy

- Medzinárodné technické usmernenia pre muníciu (<http://www.un.org/disarmament/convarms/ammunition/IATG/>)
- Štúdia o vytvorení rámca na zlepšenie konečného použitia a systémov kontroly v súvislosti s konečným použitím (<https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210552837/read>)

- Súbor modulov na vykonávanie kontroly ručných zbraní (MOSAIC) (<https://disarmament.unoda.org/convarms/mosaic/>)
- Príručka najlepších postupov pre ručné a ľahké zbrane (<http://www.osce.org/fsc/13616>)
- Wassenaarske usporiadanie (<http://www.wassenaar.org/>)
- Zmluva o obchodovaní so zbraňami (<https://thearmstradetreaty.org/>)
 - článok 11 – Zoznam možných referenčných dokumentov, ktoré majú štáty, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, zvážiť s cieľom predchádzať odkláňaniu a riešiť ho
 - článok 11 – Možné opatrenia na predchádzanie odkláňaniu a jeho riešenie vrátane operačných krokov na zavedenie a vykonávanie kontroly po odoslaní (júl 2018 a august 2023)
 - článok 11 – Dobrovoľný dokument, v ktorom sa uvádzajú prvky procesu posudzovania rizika odklonu (september 2021)

Odkláňanie a nezákonné obchodovanie

- Generálne riaditeľstvo Komisie EÚ pre vnútorné záležitosti – iniciatíva zameraná proti nezákonnému obchodovaniu so strelnými zbraňami (https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/trafficking-firearms/eu-action-plan-and-international-policy_en)
- Sankčné výbory Bezpečnostnej rady OSN – správy skupín expertov (<http://www.un.org/sc/committees/>)
- Databáza Interpolu iArms – o prístup k modulu pre štatistiky a správy je potrebné požiadať prostredníctvom národnej ústredne (<https://www.interpol.int/Crime-areas/Firearms/INTERPOL-Illlicit-Arms-Records-and-tracing-Management-System-iARMS>)

- USA – zoznam subjektov odsúdených za porušenie vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa vývozu zbraní
(https://www.pmddtc.state.gov/ddtc_public/ddtc_public?id=ddtc_kb_article_page&sys_id=c22d1833dbb8d300d0a370131f9619f0)
- Úrad OSN pre drogy a kriminalitu – štúdia o obchodovaní so strelnými zbraňami
(<http://www.unodc.org/unodc/en/firearms-protocol/global-firearms-trafficking-study.html>)
- Súčasti zbraní agresorov: databáza súčastí zbraní vyrábaných v zahraničí
(<https://war-sanctions.gur.gov.ua/en/components>)

Mimovládne zdroje:

- Výskum zbrojenia v konfliktoch (<http://www.conflictarm.com/>)
- Nástroj systému overovania riadenia zbraní a munície (<https://aamvs-amat.gichd.org/>)
- iTrace – databáza odklonených zbraní a munície (<https://itrace.conflictarm.com/>)
- Inštitút pre mierový výskum v Osle (PRIO) – NISAT – <http://nisat.prio.org/Document-Library/Region/>
- Trestná činnosť (<http://www.insightcrime.org/investigations/gunrunners>)

Korupcia

- Úrad OSN pre drogy a kriminalitu (<https://www.unodc.org/corruption/en/index.html>)
- Dohovor OECD o boji proti úplatkárstvu
(<https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0293>)

Mimovládne zdroje:

- Projekt informovania o organizovanej trestnej činnosti a korupcii
(<https://www.occrp.org/en>)
- Transparency International – index vnímania korupcie
(<https://www.transparency.org/en/cpi/2024>)
- Transparency International – vládny protikorupčný index v oblasti obrany
(<http://government.defenceindex.org/>)
- Transparency International (<http://www.ti-defence.org/>)
- Centrum pre boj proti korupcii U4 (<http://www.u4.no/>)

Všeobecné

- Zmluva o obchodovaní so zbraňami (<http://www.un.org/disarmament/ATT>)
- Austrálska skupina – (<http://www.australiagroup.net/en/index.html>)
- Kontrola EÚ v oblasti vývozu zbraní (https://www.eeas.europa.eu/eeas/disarmament-non-proliferation-and-arms-export-control-0_en)
- Globálny rámec pre riadenie konvenčnej munície počas celého jej životného cyklu – (<https://disarmament.unoda.org/global-framework-for-through-life-conventional-ammunition-management/>)
- Haagsky kódex správania proti šíreniu balistických rakiet (<http://www.hcoc.at/>)
- Režim kontroly raketových technológií (MTCR) (<http://www.mtcr.info>)
- OBSE/kontrola zbraní (<http://www.osce.org/what/arms-control>)
- Skupina jadrových dodávateľov (<http://www.nuclearsuppliersgroup.org>)
- Úrad OSN pre otázky odzbrojenia (<http://www.un.org/disarmament/>)
- Akčný program OSN na boj proti nedovolenému obchodovaniu s ručnými a ľahkými zbraňami (<https://disarmament.unoda.org/convarms/salw/programme-of-action/>)
- Inštitút OSN pre výskum v oblasti odzbrojenia (UNIDIR) (www.unidir.org)
- Wassenaarske usporiadanie (<http://www.wassenaar.org/>)

Mimovládne zdroje:

- Platforma strediska SEESAC na monitorovanie ozbrojeného násillia (<https://www.seesac.org/AVMP/>)
- Nástroj systému overovania riadenia zbraní a munície (<https://aamvs-amat.gichd.org/>)
- Európske združenie leteckého, kozmického a obranného priemyslu (<http://www.asd-europe.org/>)
- Bonnské medzinárodné stredisko pre konverziu (BICC) – databáza posudzovania vývozu zbraní (<http://www.ruestungsexport.info/>)
- Defence Industry Daily (<http://www.defenseindustrydaily.com/>)
- Združenie EÚ pre nešírenie zbraní (<http://www.nonproliferation.eu/>)

- Federácia európskych združení v oblasti obrannej technológie (<http://www.fedta.eu/home>)
- Fondation pour la Recherche Stratégique (<http://www.frstrategie.org/>)
- Groupe de Recherche et d'Information sur la Paix et la Securite (Skupina pre výskum a informácie v oblasti mieru a bezpečnosti) (GRIP) (<http://www.grip.org>)
- Gunviolence.eu (<https://gunviolence.eu/>)
- Medzinárodná akčná sieť pre ručné zbrane (IANSA) (<http://www.iansa.org>)
- Medzinárodný inštitút pre strategické štúdie (IISS) (<http://www.iiss.org/>)
- Medzinárodná mierová informačná služba (IPIS) (<http://www.ipisresearch.be/?&lang=en>)
- Jane's Defence (<http://www.janes.com>)
- Prieskum ručných zbraní (www.smallarmssurvey.org)
- Saferworld (www.saferworld.org.uk)
- Štokholmský medzinárodný ústav pre výskum mieru (SIPRI) (<https://www.sipri.org/>)
- Stredisko na kontrolu ručných a ľahkých zbraní v juhovýchodnej a východnej Európe (SEESAC) (<http://www.seesac.org/>)

Ako uplatňovať ôsme kritérium

- 8.1. Spoločná pozícia 2008/944/SZBP sa vzťahuje na každý vývoz vojenskej technológie a materiálu zo Spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ a tovaru s dvojakým použitím v zmysle článku 6 spoločnej pozície zo strany členských štátov. *A priori* sa preto ôsme kritérium vzťahuje na vývoz do všetkých prijímajúcich krajín bez rozdielu. Keďže sa však ôsme kritérium viaže na udržateľný rozvoj¹ krajiny konečného určenia, treba venovať osobitnú pozornosť vývozu zbraní do rozvojových krajín. Predpokladá sa, že sa toto kritérium uplatní len vtedy, ak je uvedeným koncovým používateľom vláda alebo iný subjekt verejného sektora, pretože len v prípade týchto koncových používateľov by mohlo dôjsť k odkloneniu obmedzených prostriedkov pôvodne určených na výdavky v sociálnej oblasti a iných oblastiach. V **prílohe A** sa uvádza dvojstupňový „filtročný“ systém, ktorý má členským štátom pomôcť určiť, ktoré žiadosti o vývoznú licenciu by mohli vyžadovať posúdenie so zreteľom na ôsme kritérium. Prvý stupeň sa vzťahuje na otázky rozvoja krajiny, kým druhý stupeň sa zameriava na to, či je pre krajinu významná finančná hodnota žiadosti o licenciu.
- 8.2. **Informačné zdroje** Ak je podľa filtračného systému opísaného v bode 8.1 potrebná ďalšia analýza, v **prílohe B** sa uvádza niekoľko sociálnych a hospodárskych ukazovateľov, ktoré by mali členské štáty zohľadniť. Pri každom ukazovateli je uvedený informačný zdroj. Údaje prijímajúcej krajiny v rámci jedného alebo niekoľkých z týchto ukazovateľov by nemali samy osebe predurčiť rozhodnutie členských štátov o udelení licencie². Tieto údaje by skôr mali slúžiť ako podklad, ktorý prispeje k procesu rozhodovania. V bodoch 8.3 až 8.10 sa opisujú ďalšie faktory ôsmeho kritéria, ktoré je potrebné ďalej posúdiť.

Prvky, ktoré sa musia pri rozhodovaní zohľadniť

- 8.3. Ôsme kritérium sa vzťahuje na niekoľko všeobecných, spoločných otázok, ktoré by sa mali zohľadniť pri každom posudzovaní a ktoré sú zvýraznené v nasledujúcom texte.

¹ Ciele udržateľného rozvoja pokrývajú udržateľný rozvoj a zahŕňajú pokrok v plnení cieľov týkajúcich sa okrem iného chudoby, hladu, zdravia, vzdelávania, rodovej rovnosti, vodohospodárstva, energetiky, klímy a životného prostredia.

² COARM prerokuje aspoň raz ročne príslušné rozhodnutia týkajúce sa udeľovania licencií relevantné pre ôsme kritérium s cieľom získať lepšie kolektívne poznatky o uplatňovaní tohto kritéria.

*Zlučiteľnosť vývozu vojenskej technológie alebo materiálu s **technickou a hospodárskou kapacitou** krajiny konečného určenia, pričom sa prihliada na to, že je žiaduce, aby štáty pri plnení svojich **legitímnych potrieb bezpečnosti a obrany** čo najmenej využívali ľudské a hospodárske zdroje na účely zbrojenia.*

*Členské štáty na základe informácií z príslušných zdrojov, napríklad zo správ Rozvojového programu Organizácie Spojených národov, Svetovej banky, Medzinárodného menového fondu a Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, zohľadňujú, či by navrhovaný vývoz mohol vážne narušiť udržateľný rozvoj krajiny konečného určenia. V tejto súvislosti posúdia pomer vojenských a sociálnych výdavkov tejto krajiny so zreteľom na každú **pomoc EÚ alebo bilaterálnu pomoc**.*

Technická a hospodárska kapacita

8.4a Pri **hospodárskej kapacite** ide o to, ako dovoz vojenskej technológie alebo materiálu ovplyvní dostupnosť finančných a hospodárskych zdrojov krajiny konečného určenia na iné účely z krátkodobého, strednodobého a dlhodobého hľadiska. V tejto súvislosti členské štáty môžu zohľadniť:

- kapitálové náklady na nákup vojenskej technológie alebo materiálu a pravdepodobné následné celoživotné náklady na prevádzku (napr. doplnkové systémy a materiál), odbornú prípravu a údržbu,
- či dané zbrane dopĺňajú alebo nahrádzajú existujúce kapacity, prípadne aké sú pravdepodobné úspory v porovnaní z prevádzkovými nákladmi starších systémov,
- ako bude krajina konečného určenia¹ dovoz financovať a ako to môže ovplyvniť jej zahraničný dlh a platobnú bilanciu.

¹ Tento faktor treba zohľadniť vzhľadom na to, že platobné metódy môžu mať nepriaznivý vplyv na makroekonomiku a udržateľný rozvoj. Napríklad pri nákupe za hotovosť môže dôjsť k vážnemu odčerpaniu devízových rezerv krajiny, čo môže narušiť bezpečnostnú sieť pre riadenie výmenných kurzov a z krátkodobého hľadiska mať negatívny vplyv na platobnú bilanciu. Ak sa nákup uskutoční na úver (v akejkoľvek podobe), zvýši sa celkové dlhové zaťaženie prijímajúcej krajiny, ktoré môže dosiahnuť neudržateľnú úroveň.

8.4b Pojem „**technická kapacita**“ odkazuje na schopnosť krajiny konečného určenia efektívne využívať príslušný materiál, a to z materiálneho, ako aj z personálneho hľadiska. V tejto súvislosti by členské štáty mali zvážiť tieto otázky:

- Má krajina dostatočnú vojenskú infraštruktúru na to, aby materiál efektívne využila?
- Je podobný materiál, ktorý sa už používa, riadne udržiavaný?
- Je k dispozícii dostatok kvalifikovaného personálu na riadne využívanie a údržbu materiálu?¹

Legitímne potreby bezpečnosti a obrany

8.5. Každý národ má podľa charty OSN právo na sebaobranu. Treba však posúdiť, či je dovoz primeraný a či zodpovedá potrebe krajiny konečného určenia brániť sa, zabezpečovať vnútornú bezpečnosť a pomáhať pri medzinárodných mierových a humanitárnych operáciách. Mali by sa zvážiť tieto otázky:

- Existuje reálna bezpečnostná hrozba, ktorej by plánovaný dovoz vojenskej technológie alebo materiálu mohol zabrániť?
- Sú ozbrojené sily vybavené na to, aby tejto hrozbe čelili?
- Je plánovaný dovoz reálnou prioritou so zreteľom na celkovú hrozbu?

¹ Pracuje už napríklad veľká časť inžinierov a technikov danej krajiny vo vojenskom sektore? Trpí civilný sektor nedostatkom inžinierov a technikov, ktorý by sa ešte zhoršil ich náborom do vojenského sektora? Členské štáty môžu zo systému na overovanie riadenia zbraní a munície čerpať informácie o schopnosti koncových používateľov riadiť zbrane a muníciu, čo zahŕňa aj informácie o právnych predpisoch a nariadeniach, bezpečnosti, bezpečnostnej ochrane, organizácii, personáli, odbornej príprave, infraštruktúre, financiách a nadobúdaní materiálu.

Využívať čo najmenej ľudských a hospodárskych zdrojov na zbrojenie

8.6. Pri posudzovaní, čo znamená „čo najmenšie využitie“, treba zvážiť všetky relevantné faktory.

Členské štáty by mali zvážiť okrem iného tieto otázky:

- Zodpovedá výdavok stratégie krajiny na obmedzenie chudoby alebo programom podporovaným medzinárodnými finančnými inštitúciami (MFI)?
- Aké vysoké sú vojenské výdavky krajiny? Zvyšovali sa v priebehu posledných piatich rokov?
- Aké transparentné sú štátne výdavky a obstarávanie vo vojenskej oblasti? Aké sú možnosti demokratickej alebo verejnej účasti pri zostavovaní štátneho rozpočtu? Sú relevantné ďalšie otázky v oblasti riadenia a správy?
- Existuje jasný a konzistentný prístup k zostavovaniu vojenského rozpočtu? Existuje presne stanovená obranná politika a sú legitímne bezpečnostné potreby krajiny jasne definované?
- Sú dostupné aj iné hospodárne vojenské systémy?
- Vzťahujú sa na verejné obstarávanie v oblasti obrany vládne protikorupčné postupy a/alebo programy? Existujú náznaky korupcie, pokiaľ ide o navrhovaný vývoz?

Pomer vojenských a sociálnych výdavkov

8.7. Pri posudzovaní, či by nákup výrazne nenarušil pomer vojenských a sociálnych výdavkov, by členské štáty mali zvážiť tieto otázky:

- Aké vysoké sú vojenské výdavky krajiny v pomere k jej výdavkom na zdravotníctvo a vzdelávanie?
- Aké percento hrubého domáceho produktu (HDP) tvoria vojenské výdavky?
- Zvyšovali sa v posledných piatich rokoch vojenské výdavky v pomere k výdavkom na zdravotníctvo a vzdelávanie a k HDP?
- Ak má krajina vysoké vojenské výdavky, „ukrývajú sa“ v niektorých z nich sociálne výdavky? (vo výrazne militarizovaných spoločnostiach môže armáda poskytovať nemocnice, sociálnu starostlivosť atď.)

- Má krajina vysoké „mimorozpočtové“ výdavky (t. j. existujú vysoké vojenské výdavky mimo normálneho procesu rozpočtového riadenia a rozpočtovej kontroly)?

Výška pomoci

8.8. Členské štáty by mali zohľadniť výšku pomoci, ktorú dovážajúci štát dostáva, a jej možnú zastupiteľnosť¹.

- Je krajina do veľkej miery závislá od multilaterálnej a bilaterálnej pomoci, ako aj od pomoci EÚ?
- Aká je závislosť krajiny od pomoci v pomere k hrubému národnému dôchodku?

Kumulatívny vplyv

8.9. Kumulatívny vplyv dovozu zbraní na hospodárstvo krajiny konečného určenia sa dá posúdiť len so zreteľom na vývoz každého pôvodu, presné údaje však väčšinou nebývajú k dispozícii. Každý členský štát by mohol posúdiť kumulatívny vplyv vlastného vývozu zbraní na túto krajinu, a to aj s ohľadom na nedávne a plánované žiadosti o licenciáciu. Môže tiež zohľadniť dostupné informácie o súčasnom a plánovanom vývoze z iných členských štátov EÚ, ako aj z iných dodávateľských štátov. K zdrojom informácií patrí výročná správa EÚ, národné výročné správy členských štátov, Wassenaarske usporiadanie, register zbraní OSN a výročné správy Štokholmského medzinárodného inštitútu pre výskum mieru.

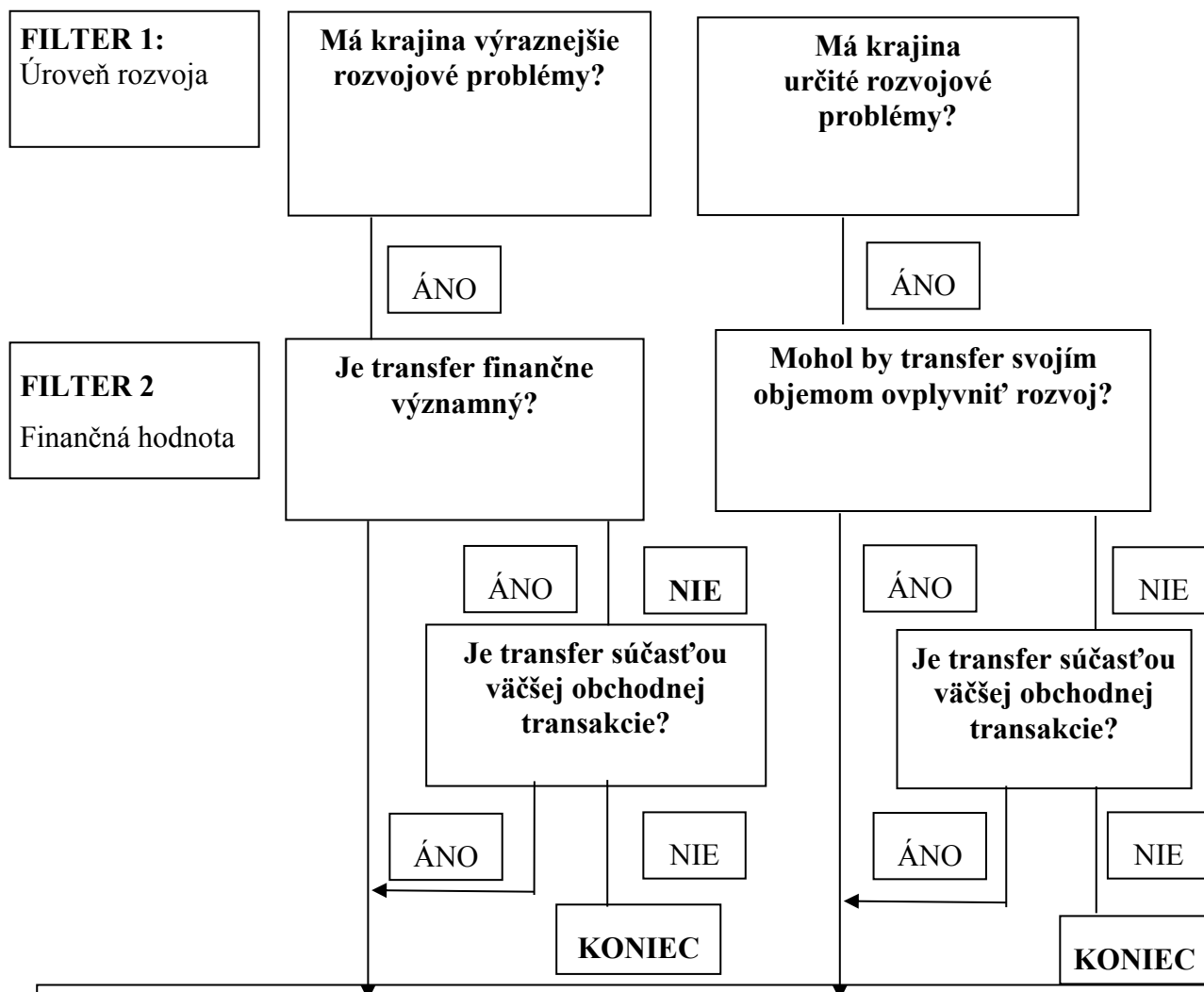
8.10. Údaje o kumulatívnom vývoze zbraní sa môžu využiť pre správne posúdenie:

- minulých, súčasných a plánovaných trendov vo vojenských výdavkoch krajiny a vplyvu, aký by na ne mal navrhovaný vývoz,
- trendov vo vojenských výdavkoch ako percente dôchodku krajiny a ako percente jej sociálnych výdavkov.

¹ Zastupiteľnosť v tomto prípade znamená možné odklonenie pomoci na nevhodné vojenské výdavky.

8.11. **Rozhodovanie:** na základe údajov o rozhodujúcich faktoroch uvedených v odsekoch 8.3 až 8.10 a na základe ich posúdenia členské štáty dospejú k rozhodnutiu, či by navrhovaný vývoz mohol v krajine konečného určenia vážne narušiť udržateľný rozvoj.

Ak majú členské štáty prijať počiatočné rozhodnutie, či by sa žiadosť o vývoznú licenciu mala posúdiť z hľadiska ôsmeho kritéria, musia zvážiť úroveň rozvoja krajiny konečného určenia a finančnú hodnotu navrhovaného vývozu. V procese rozhodovania by mal členským štátom pomôcť tento graf:

JE POTREBNÁ ĎALŠIA ANALÝZA NA ZÁKLADE OTÁZOK A PROBLÉMOV UVEDENÝCH V ODDIELOCH 8.3 AŽ 8.10 A NA ZÁKLADE DOSTUPNOSTI INFORMÁCIÍ

Pri celkovom hodnotení sa bude osobitná pozornosť venovať bezpečnostnej situácii krajiny konečného určenia a relevantnosti špecifických transakcií, ktoré sa preskúmavajú (napr. typ materiálu (útočný/obranný/použitie v rámci územného dohľadu a kontroly hraníc), typ koncového používateľa (polícia, ozbrojené sily), náklady na údržbu a prevádzkové náklady počas životného cyklu).

Členské štáty by mohli v súvislosti s krajinami konečného určenia zvážiť niekoľko sociálnych a hospodárskych ukazovateľov a ich trend v posledných rokoch; tieto ukazovatele sú uvedené ďalej spolu so zdrojom údajov.

Ukazovateľ	Zdroj
Zdroj údajov pomer vojenských výdavkov k verejným výdavkom na zdravotníctvo a vzdelávanie	vojenská bilancia IISS, SIPRI, správy o krajinách SB/MMF, WDI
vojenské výdavky ako percento hrubého domáceho produktu (HDP)	vojenská bilancia IISS, SIPRI, správy o krajinách SB/MMF, WDI
závislosť od pomoci ako podiel HND	WDI
fiškálna udržateľnosť	WDI, WDR, správy MFI o krajinách
udržateľnosť dlhu	SB/MMF vrátane správ o krajinách;
výsledky so zreteľom na miléniové rozvojové ciele (po 2005)	UNDP, správa o ľudskom rozvoji
Otázky riadenia a správy	SB (najmä celosvetové ukazovatele riadenia a správy; hodnotenia politiky krajiny a inštitúcií (CPIA) a údaje o príjmoch)

ZOZNAM SKRATIEK A ZDROJOV

- IISS Medzinárodný inštitút pre strategické štúdie (<http://www.iiss.org>)
- MMF Medzinárodný menový fond (<http://www.imf.org>)
- SIPRI Štokholmský medzinárodný ústav pre výskum mieru (<http://www.sipri.org>)

- UNDP Rozvojový program Organizácie Spojených národov (<https://www.undp.org/>)
- SB Svetová banka (<http://www.worldbank.org>)
- WDI ukazovatele svetového rozvoja (<http://data.worldbank.org/products/wdi>)
- WDR správy o rozvoji vo svete (<https://www.worldbank.org/en/publication/wdr/wdr-archive>)

KAPITOLA 3 – TRANSPARENTNOSŤ

Oddiel 1: Požiadavky na predloženie údajov pre výročnú správu EÚ

1.1. Pri vykonávaní článku 8 prostredníctvom online systému COARM poskytuje každý členský štát ESVČ každoročne informácie o všetkom svojom vývoze v predchádzajúcom roku bez ohľadu na miesto určenia, typ koncového používateľa a druh licencie, na ktorej základe sa vývoz uskutočnil.

V kontexte článku 8 sa pod pojmom „vývoz“ rozumie:

- trvalý fyzický vývoz vrátane vývozu na účely licencovanej výroby vojenského materiálu v tretích krajinách a
- nehmotný transfer softvéru a technológií, napr. prostredníctvom elektronických médií, faxu alebo telefónu.

1.2. Každý členský štát poskytne ESVČ prostredníctvom online systému COARM tieto informácie o svojom vývoze:

- a) počet vývozných licencií udelených každej krajine určenia, rozdelených podľa kategórií zoznamu vojenského materiálu;
- b) hodnota vývozných licencií udelených každej krajine určenia, rozdelených podľa kategórií zoznamu vojenského materiálu; a
- c) hodnota skutočného vývozu do každej krajiny určenia, rozdeleného podľa kategórií zoznamu vojenského materiálu (ak sú známe).

V kontexte článku 8 sa pod pojmom „vývozné licencie“ rozumejú rozhodnutia povoliť skutočný predaj alebo vývoz príslušnej vojenskej technológie alebo materiálu alebo uzavretie príslušnej zmluvy. „Skutočný vývoz“ je taký, ktorý sa skutočne uskutočnil.

1.3. V online systéme COARM sa automaticky generujú tieto dodatočné informácie:

- a) počet zamietnutí vydaných každej krajine určenia, rozdelených podľa kategórií zoznamu vojenského materiálu;
- b) počet, koľkokrát sa pre každú krajinu použilo každé kritérium spoločnej pozície, rozdelený podľa kategórií zoznamu vojenského materiálu;
- c) počet iniciovaných konzultácií;
- d) počet uskutočnených konzultácií.

Informácie uvedené v písmenách a) a b) sa vo výročnej správe EÚ neuverejnia oddelene za každý členský štát, ale súhrnne.

- 1.4. Členský štát, ktorý nie je schopný poskytnúť určité informácie uvedené v bode 1.2, poskytne podrobné vysvetlenie dôvodov. Členské štáty poskytnú aj akékoľvek ďalšie vysvetlenie, ktoré považujú za užitočné v súvislosti s informáciami, ktoré predkladajú. Tieto vysvetlenia sa zahrnú do výročnej správy EÚ.
- 1.5. Okrem uvedených informácií o vývoze každý členský štát poskytne ESVČ samostatné informácie o vývoze do misií s mandátom OSN alebo iných medzinárodných misií a o udelených a zamietnutých licenciách na činnosti sprostredkovania.
- 1.6. Členské štáty poskytnú uvedené informácie každoročne do 30. júna. Členské štáty a ESVČ sa zamerajú na to, aby Rada prijala výročnú správu EÚ a aby sa táto správa uverejnila na webovom sídle ESVČ najneskôr 31. októbra.
- 1.7. Ďalšie usmernenia o podávaní správ, ako aj pokyny o používaní online systému COARM na tieto účely sa sprístupnia v online systéme COARM.

Oddiel 2: Online databáza s možnosťou vyhľadávania

Informácie uvedené v bode 1.2. písm. a) až c) a v bode 1.3. písm. a) až b) sa zverejnia v online databáze s možnosťou vyhľadávania na webovom sídle ESVČ¹.

¹ <https://webgate.ec.europa.eu/easgap/sense/app/75fd8e6e-68ac-42dd-a078-f616633118bb/sheet/74299ecd-7a90-4b89-a509-92c9b96b86ba/state/analysis>

Oddiel 3: Vnútroštátne správy a verejné informácie o vývoze vojenskej technológie a materiálu

- 3.1. Vnútroštátne správy členských štátov, ako aj verejne dostupné informácie o ich licenčných systémoch, politikách a postupoch sa sprístupnia v online databáze s možnosťou vyhľadávania uvedenej v oddiele 2 prostredníctvom odkazu na príslušnú správu na vnútroštátnom webovom sídle. Členské štáty na tento účel poskytnú ESVČ adresy svojich príslušných webových sídiel.
- 3.2. Členské štáty sa usilujú zvýšiť úroveň znalostí o svojich príslušných mechanizmoch, pravidlách, metodikách a postupoch kontroly vývozu medzi príslušnými zainteresovanými stranami (obránnym priemyslom, finančným sektorom, zástupcami občianskej spoločnosti). Členské štáty sa vyzývajú, aby širokej škále zainteresovaných strán poskytovali verejne dostupné informácie o fungovaní svojich príslušných mechanizmov kontroly vývozu.

Takéto opatrenia zamerané na zlepšenie pochopenia pravidiel a postupov, ktoré uplatňujú vnútroštátne orgány kontroly vývozu, majú pozitívny vplyv na mnohé odvetvia vrátane obranného priemyslu a na jeho prístup k súkromnému financovaniu. Zvýšené znalosti finančného sektora o systémoch kontroly vývozu členských štátov môžu posilniť dôveru súkromných subjektov v investovanie do obranného priemyslu, čo povedie k vyšším úrovňam toku kapitálu a v konečnom dôsledku k posilneniu kapacít obranného priemyslu v oblasti domácej výroby aj vývozu.

Súhrn verejne dostupných informácií uvedený v tomto pododdiele je v súčasnosti dostupný vo výročných správach podľa článku 8 ods. 2 spoločnej pozície Rady 2008/944/SZBP, ktorou sa vymedzujú spoločné pravidlá upravujúce kontrolu vývozu vojenskej technológie a materiálu, ako tabuľka: „*Vykonávacie právne predpisy alebo administratívne pravidlá členských štátov k spoločnej pozícii 2003/468/SZBP a spoločnej pozícii 2008/944/SZBP*“. Tieto informácie budú dostupné aj na webovom sídle Komisie.

KAPITOLA 4 – SPOLOČNÝ ZOZNAM VOJENSKÉHO MATERIÁLU EÚ

- 1.1. Spoločný zoznam vojenského materiálu EÚ má v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky štatút politického záväzku. Najnovšia verzia Spoločného zoznamu vojenského materiálu EÚ je dostupná na webovom sídle ESVČ.
(https://www.eeas.europa.eu/eeas/disarmament-non-proliferation-and-arms-export-control-0_en#43551)
- 1.2. Zoznam sa bude aktualizovať, aby zohľadnil zmeny v príslušných medzinárodných zoznamoch a všetky iné zmeny, na ktorých sa dohodnú členské štáty.

Oddiel 1: Oznámenia o zamietnutí a konzultácie

Požiadavky a lehoty

- 1.1. Pri vykonávaní článku 4 spoločnej pozície v prípade zamietnutia licencie na vývoz alebo sprostredkovanie zbraní vloží zamietajúci členský štát do online systému COARM bez zbytočného odkladu po zamietnutí licencie oznámenie o zamietnutí.

Do online systému COARM sa vkladajú aj konzultácie o zamietnutí v podstate rovnakých transakcií, pričom sa na ne reaguje najneskôr do troch týždňov od ich vloženia. Ak je potrebné dlhšie obdobie ako tri týždne, konzultovaný členský štát to oznámi konzultujúcemu členskému štátu. Ak konzultujúci členský štát nedostane do troch týždňov žiadnu odpoveď ani žiadne oznámenie, môže konštatovať, že voči udeleniu licencie neexistuje žiadna námietka. Konzultujúci členský štát informuje ostatné členské štáty o svojom konečnom rozhodnutí najneskôr jeden mesiac po jeho prijatí.

Vymedzenie pojmov „zamietnutie“ a „v podstate rovnaká transakcia“

- 1.2. V článku 4 ods. 2 spoločnej pozície sa uvádza, že *„Pod zamietnutím licencie sa rozumie, že členský štát odmietne povoliť skutočný predaj alebo vývoz dotknutej vojenskej technológie alebo materiálu, ktorý by sa inak uskutočnil, alebo uzavretie príslušnej zmluvy. Na tieto účely môže zamietnutie podliehajúce oznámeniu v súlade s vnútroštátnymi postupmi zahŕňať zamietnutie povolenia na začatie rokovaní alebo zamietavú odpoveď na formálnu úvodnú žiadosť o informácie o konkrétnej objednávke.“*

Pri uplatňovaní tohto ustanovenia členské štáty vydajú oznámenie o zamietnutí, ak vládny orgán zamietne písomnú žiadosť o schválenie vývozu, ktorá je dostatočne presná na to, aby príslušnému orgánu poskytla dostatok informácií na prijatie rozhodnutia. Takýmito písomnými žiadosťami by mohli byť žiadosti o licencie, ale aj žiadosti o povolenie na začatie rokovaní, formálne zisťovanie atď. Písomná žiadosť musí obsahovať aspoň tieto informácie:

- a) krajina určenia;
- b) podrobný opis príslušného tovaru vrátane množstva a vo vhodných prípadoch technických špecifikácií,
- c) údaje o príjemcovi (pričom sa uvedie, či ide o vládnu agentúru, zložku ozbrojených síl, polovojenské sily alebo o fyzickú či právnickú osobu),
- d) údaje o predpokladanom koncovom používateľovi.

Oznámenie o zamietnutí by sa tiež malo vydať, ak:

- a) členský štát odvolá existujúcu vývoznú licenciu,
- b) členský štát odmietne udeliť vývoznú licenciu, ktorá spadá do rozsahu pôsobnosti spoločnej pozície, a už rozoslal oznámenie o tomto zamietnutí v rámci iných medzinárodných režimov na kontrolu vývozu,
- c) členský štát zamietol vývoznú transakciu, ktorá sa považuje za v podstate identickú s transakciou, ktorú už zamietol iný členský štát a ktorej zamietnutie oznámil.

- 1.3. V prípade, že licencia sa odmietne výlučne na základe vnútroštátnej politiky, ktorá je prísnejšia ako pravidlá spoločnej pozície, vydá sa oznámenie o zamietnutí, v ktorom sa uvedú a podčiarknutím zvýraznia aspekty vnútroštátnej politiky.

Toto zamietnutie sa vloží do online systému COARM, ale nepodlieha bežnému konzultačnému postupu v prípade, že iný členský štát má úmysle povoliť v podstate rovnakú transakciu, pričom v prípade „nesolidarity“ by sa nemalo poskytnúť podrobné vysvetlenie.

- 1.4. Pri určovaní, či ide o „v podstate identickú“ transakciu, sa okrem iného dôkladnejšie posúdia technické špecifikácie, množstvá a objemy, ako aj zákazníci a koncoví užívatelia príslušného tovaru.

Oznamované informácie o zamietnutí

- 1.5. Členské štáty poskytnú vo svojich oznámeniach o zamietnutí aspoň tieto vecné informácie:
- a) krajina konečného určenia;
 - b) príjemca a koncový používateľ;
 - c) podrobný opis tovaru (ak je to možné);
 - d) číslo na kontrolnom zozname;
 - e) uvedené konečné využitie;
 - f) dôvod zamietnutia (uplatniteľné kritériá spoločnej pozície);
 - g) informácie o konkrétnych prvkoch, z ktorých vychádza rozhodnutie o zamietnutí.
- 1.6. V online systéme COARM sa poskytnú ďalšie usmernenia o oznámeniach a konzultáciách týkajúcich sa zamietnutí, ako aj pokyny o používaní online systému COARM na tieto účely.

Oddiel 2: Výmena doplňujúcich informácií

Pracovná skupina COARM je ústredným bodom diskusie o všetkých aspektoch kontroly vývozu zbraní v členských štátoch s osobitným zameraním na obsahovú a procesnú stránku týchto kontrol.

- 2.1. Členské štáty sa nabádajú, aby si pri vykonávaní článkov 7 a 9 spoločnej pozície vymieňali doplňujúce informácie o svojich politikách vývozu zbraní. Členské štáty, ktoré majú záujem o výmenu takýchto informácií, využijú zasadnutia COARM, online systém COARM alebo – ak sa uplatňuje klasifikácia „Restricted“ – správy v systéme COREU.
- 2.2. S cieľom podporiť konvergenciu v oblasti vývozu vojenskej technológie a materiálu a s odkazom na článok 9 spoločnej pozície v rámci SZBP sa členské štáty nabádajú, aby navzájom konzultovali (dvojstranne alebo prostredníctvom online systému COARM) o svojej vnútroštátnej orientácii na určité miesta určenia (druh transakcií, ktoré vo vzťahu k nim realizujú).
- 2.3. Online systém COARM uľahčuje dôvernú výmenu aspoň týchto doplňujúcich informácií:
 - a) konkrétne informácie súvisiace s vývozom, ako sú informácie o problematických koncových používateľoch a o sprostredkovateľoch, odsúdených vývozcoch, analýzach rizík, ktoré sa považujú za užitočné pre ostatné členské štáty, o zistených trasách odkláňania atď.;
 - b) všeobecné vnútroštátne informácie a politiky, ktoré sa považujú za užitočné pre ostatné členské štáty, ako sú aktualizácie vývozných politík alebo vnútroštátnych kontrolných systémov, vnútroštátne politické dokumenty, základné informácie o súdnych konaniach atď.;
 - c) informácie a politiky týkajúce sa konkrétnych krajín určenia alebo príjemcov alebo otázok vzbudzujúcich obavy („tour-de-table“). Môže to zahŕňať: i) dobrovoľnú a dočasnú výmenu informácií o udelených licenciách v reálnom čase v súvislosti s krajinami, ktoré členské štáty na tento konkrétny účel spoločne klasifikovali ako krajiny určenia vzbudzujúce obavy; ii) naliehavé žiadosti o informácie o udelených licenciách a o prípadné pozastavenie licencií v prípade krajín, ktoré sa nachádzajú v situácii vyvolávajúcej bezprostredné obavy (s uvedením krátkej lehoty na predloženie pripomienok); iii) dobrovoľnú výmenu informácií o konkrétnych anonymizovaných prípadoch a iv) kontaktné údaje koncových používateľov, ktoré zostavili nástroj AAMVS, a v prípade dohody s koncovými používateľmi anonymizované informácie o postupoch koncových používateľov v oblasti riadenia zbraní a munície, ktoré by sa mohli získať z nástroja AAMVS.

Pokyny o používaní online systému COARM na tieto účely sú k dispozícii v online systéme COARM.

- 2.4. Vo vhodných prípadoch členské štáty oznámia relevantné zmeny svojich vnútroštátnych vývozných politík alebo svojich vnútroštátnych kontrolných systémov ostatným členským štátom počas zasadnutí COARM, prostredníctvom online systému COARM alebo – ak sa uplatňuje klasifikácia „Restricted“ – prostredníctvom správ v systéme COREU.
- 2.5. Databáza licenčných úradníkov tvorí časť online systému COARM, ktorá obsahuje informácie o krajinách určenia: verejné a vo vhodných prípadoch vnútorné zdroje EÚ; informácie od medzinárodných organizácií a občianskej spoločnosti alebo o nich; informácie o vývozných politikách členských štátov; ako aj stav účasti krajín určenia na zmluvách a iných medzinárodných nástrojoch týkajúcich sa uplatňovania spoločnej pozície. Záznamy môžu do databázy vkladať členské štáty na dobrovoľnom základe alebo Európska služba pre vonkajšiu činnosť.

KAPITOLA 6 – ZÁSADY A MECHANIZMY NA UĽAHČENIE VÝVOZU VOJENSKÉHO MATERIÁLU ALEBO TECHNOLOGIE VYROBENEJ V EÚ

Úvod

Podľa článku 7 ods. 2 spoločnej pozície 2008/944/SZBP môžu členské štáty EÚ, ktoré sa zúčastňujú na spoločnom obrannom projekte, využívať uľahčujúce mechanizmy na podporu konvergenzie a uľahčenie rozhodovania o vývoze spoločne financovaného a vyrobeného vojenského materiálu alebo technológie. Bez toho, aby boli dotknuté rôzne vnútroštátne uplatniteľné zákony, pravidlá a predpisy týkajúce sa licenčných praktík a postupov, mechanizmy opísané nižšie predstavujú neúplný zoznam voliteľných opatrení na dosiahnutie cieľov uvedených v článku 7 ods. 2 spoločnej pozície 2008/944/SZBP. Uvedené mechanizmy sú súborom voliteľných opatrení na uľahčenie a mali by sa pravidelne preskúmať a aktualizovať na základe praktických skúseností členských štátov EÚ s vykonávaním týchto mechanizmov.

- 1.1 S cieľom posilniť spoluprácu v oblasti vývozu vojenského materiálu alebo technológie, ktoré sú výsledkom medzivládnej a/alebo priemyselnej spolupráce spolufinancovanej zúčastnenými členskými štátmi EÚ a/alebo dotovanej z finančných prostriedkov Európskej únie, sa tieto členské štáty opierajú o súbor spoločných zásad, ktorými sa riadi transfer tohto vojenského materiálu alebo technológie do iných členských štátov EÚ a ich priemyslu, ktoré sa nezúčastnili na ich vývoji, alebo vývoz do členských krajín NATO, ktorí nie sú členmi EÚ, a ich priemyslu, ako aj do iných tretích krajín.
- 1.2 Všeobecnou usmerňujúcou zásadou by malo byť, že pokiaľ sa prostredníctvom osobitnej vývoznnej doložky v existujúcej dohode o spolupráci nerozhodne inak, členské štáty EÚ spolupracujúce na spoločnom vývoji vojenského materiálu alebo technológie (ďalej len „spoločné výrobky“) uľahčujú na základe posúdenia rizika v súlade s kritériami spoločnej pozície a na základe vzájomnej dôvery vývoz tohto materiálu alebo technológie mimo EÚ za predpokladu, že tento vývoz neohrozí ich priame záujmy alebo záujmy ich národnej bezpečnosti a ich medzinárodné záväzky (pokiaľ ide o obchod s vojenským materiálom alebo technológiou). S cieľom podporiť konvergenciu a uľahčiť rozhodovanie o vývoze spoločne financovaného a vyrobeného vojenského materiálu alebo technológie sa zúčastnené členské štáty nabádajú, aby navzájom konzultovali o svojich posúdeniach rizika potenciálnych miestach určenia vývozu a koncových používateľov s cieľom zabezpečiť úspešnú realizáciu spoločného projektu. Na základe súhlasu s touto spoločnou zásadou zavedú v prípade potreby rámec na uskutočňovanie konzultácií.
- Spoločné výrobky sa chápu ako výrobky obranného priemyslu VM 1 až VM 22, ktoré sa vyvíjajú a/alebo vyrábajú spoločne, pričom i) financovanie poskytujú aspoň dva členské štáty EÚ alebo ii) financovanie poskytuje EÚ s oficiálnou podporou aspoň dvoch členských štátov EÚ, alebo iii) financovanie poskytuje EÚ a aspoň dva členské štáty EÚ.
- 1.3 Jednotlivé fázy procesu, ktoré vedú k vývozu spoločného výrobku do krajín mimo EÚ, sú tieto: Po prvé, členské štáty EÚ alebo spoločnosti z EÚ pochádzajúce z aspoň dvoch členských štátov sa dohodnú na vývoji spoločného výrobku (na základe návrhu konzorcia spoločností z obranného priemyslu EÚ).

Následne členské štáty EÚ alebo spoločnosti zapojené do projektu môžu, ale nemusia diskutovať o tom, ktorým krajinám a používateľom chcú daný výrobok predávať.

Konzorcium si pravdepodobne musí vymedziť komerčnú hodnotu projektu v počiatočnej fáze pred výrobou. Členské štáty EÚ majú preto možnosť rozhodnúť sa, ktorí koncoví používatelia v ktorých krajinách sú potenciálnymi kupujúcimi spoločného výrobku, a teda ktoré krajiny môžu byť kandidátmi na vývoz. Takisto majú možnosť odložiť túto diskusiu na neskoršiu fázu.

Napokon musia členské štáty vydať vývoznú licenciu, ktorá umožní vývoz daného spoločného výrobku koncovému používateľovi v krajine mimo EÚ. Toto rozhodnutie o vydaní vývoznnej licencie sa prijme po výrobe spoločného výrobku a pred samotným vývozom do krajiny mimo EÚ.

Oddiel 2: Súbor nástrojov na uľahčenie kontroly vývozu spoločných výrobkov

Členské štáty EÚ sú zodpovedné za rozhodovanie o transferoch vojenského materiálu alebo technológií v rámci EÚ aj mimo nej. Členské štáty EÚ súhlasili s dodržiavaním ôsmich kritérií spoločnej pozície 2008/944/SZBP. S cieľom uľahčiť individualizovanú kontrolu vývozu spoločných výrobkov môžu zúčastnené členské štáty EÚ, pokiaľ sa v zákonoch alebo iných právnych predpisoch uplatniteľných na vnútroštátnej úrovni nestanovuje inak, použiť tieto uľahčujúce mechanizmy:

Mechanizmus 1 Vojenský materiál alebo technológia, ktoré sa začleňujú do spoločných výrobkov, sa môžu vyvážať do iných členských štátov EÚ, aj keď je konečné miesto určenia konečných výrobkov ešte neznáme. Na účely vývozných licencií, ktorá by mala umožniť transfer týchto komponentov/technológií v rámci EÚ, možno za konečné miesto určenia považovať členský štát, v ktorom sa uskutočňuje ich začlenenie do konečného výrobku. Členské štáty EÚ nepožadujú záruky v súvislosti s opakovaným vývozom transferovaných komponentov alebo technológií.

- 2.1 Spoločné výrobky sa môžu začleňovať ako komponenty do výrobkov vyššej úrovne. Tieto komponenty sa môžu vyrábať v jednom členskom štáte EÚ a ich začlenenie do výrobku vyššej úrovne sa môže uskutočňovať v inom členskom štáte EÚ. Na umožnenie transferu týchto komponentov v rámci EÚ sa vyžaduje licencia na transfer. Na transfer strategického tovaru v rámci EÚ sa čiastočne vzťahuje článok 4 ods. 8 smernice 2009/43/ES, v ktorom sa stanovuje, že okrem prípadu, keď sa členské štáty domnievajú, že transfer komponentov je citlivá záležitosť, sa členské štáty zdržia uloženia obmedzení na vývoz komponentov, ktoré sa majú začleniť do výrobkov obranného priemyslu pre prijímajúci členský štát, ak to umožňujú vnútroštátne právne predpisy zúčastnených členských štátov EÚ.

Členské štáty EÚ môžu začať s vývojom spoločného výrobku bez toho, aby sa dohodli na predaji tohto spoločného výrobku do krajín mimo EÚ. Konečný používateľ preto nie je v čase transferu komponentu v rámci EÚ vždy známy. V tomto prípade sa na účely postupu udeľovania vývozných licencií na daný komponent alebo technológiu môže za miesto určenia považovať členský štát EÚ, v ktorom sa uskutočňuje ich začlenenie do konečného výrobku. Členské štáty EÚ nepožadujú záruky v súvislosti s opakovaným vývozom transferovaných komponentov alebo technológií. Cieľom tejto politiky je zlepšiť investičné prostredie v EÚ, a posilniť tak obrannú technologickú a priemyselnú základňu EÚ.

Táto zásada by sa mohla rozšíriť a uplatňovať na všetky transfery v rámci EÚ (aj na tie, ktoré nie sú financované zo strany EÚ alebo členských štátov), ktoré sa uskutočňujú počas fázy vývoja a výroby kompletného výrobku obranného priemyslu, ktorého konečné miesto určenia je v čase transferu neznáme.

Mechanizmus 2 Vymedziť rozhodovací postup na určenie toho, ktoré krajiny a koncoví používatelia sú oprávnení na vývoz spoločných výrobkov

2.2 Ak sa členské štáty (podniky z nich) rozhodnú spoločne vyvíjať a vyrábať vojenský materiál alebo technológiu, môžu alebo nemusia považovať za vhodné vymedziť trhový potenciál spoločného výrobku. Preto môže, ale nemusí byť potrebné, aby sa dohodli na zozname potenciálnych kupujúcich. Títo kupujúci sa môžu nachádzať v EÚ aj mimo nej. Preto môže, ale nemusí byť potrebné, aby sa členské štáty EÚ, ktoré sa zúčastňujú na projekte, rozhodli, ktoré krajiny a koncoví používatelia sú oprávnení na vývoz.

To si vyžaduje ad hoc rozhodovací proces, na ktorom sa zúčastňujú členské štáty EÚ zapojené do projektu.

Mechanizmus 3 Vymedziť dôvody, na základe ktorých môžu jednotlivé členské štáty riešiť potenciálne nezhody v súvislosti s vývozom do tretích krajín (konečným používateľom, ktorí sa v nich nachádzajú)

2.3 Bez ohľadu na rozhodovaciu právomoc členských štátov EÚ v rámci projektu by tieto členské štáty mali mať vždy možnosť diskutovať o možných nezhodách v súvislosti s vývozom do určitej krajiny alebo určitému koncovému používateľovi. Ak niektorý členský štát EÚ vyjadrí obavy, členské štáty zapojené do projektu musia nájsť riešenie a rozhodnúť na základe metodiky, ktorú zúčastnené strany považujú za vhodnú.

S cieľom zefektívniť rozhodovací proces by sa dôvody, na základe ktorých môžu členské štáty EÚ vyjadriť obavy, mali obmedziť na výnimočnú situáciu, ktorá ohrozuje priame záujmy alebo záujmy národnej bezpečnosti a medzinárodné záväzky členských štátov (pokiaľ ide o obchod s vojenským materiálom alebo technológiou). Členské štáty by mohli vyjadriť obavy v súvislosti s vývozom spoločného výrobku napríklad z týchto dôvodov:

- spoločný výrobok obsahuje citlivú technológiu, ktorá by v prípade vývozu mohla ovplyvniť bezpečnostné záujmy členského štátu;
- existuje pravdepodobné riziko, že vyvážený systém alebo technológia sa môžu použiť proti ozbrojeným silám, občanom alebo územiu členského štátu alebo jeho spojencov;
- vyvážený tovar alebo technológia predstavujú riziko z hľadiska plnenia povinností členského štátu vyplývajúcich z vnútroštátneho alebo medzinárodného práva.

Mechanizmus 4 Ak sa majú spoločné výrobky vyvážať do krajín mimo EÚ, na uľahčenie transferu komponentov požadovaných v rámci projektu je potrebný zjednodušený vnútroštátny schvaľovací proces. Členské štáty EÚ, ktoré pôsobia ako dodávatelia komponentov, môžu zaviesť všeobecné alebo globálne licencie s cieľom poveriť členský štát začlenenia komponentov do konečného výrobku, aby posúdil žiadosť o vývoznú licenciu na základe kritérií spoločnej pozície. Proces vydávania licencie by sa mal v zásade ukončiť rýchlo a v primerane krátkom čase.

2.4 Do výroby spoločného výrobku môže byť zapojených niekoľko priemyselných odvetví členských štátov EÚ. Aby sa predišlo dodatočným administratívnym úlohám a zdĺhavým postupom, pri ktorých musia všetky zúčastnené členské štáty EÚ posúdiť vývoz konečného výrobku do krajiny mimo EÚ na základe kritérií spoločnej pozície, a aby sa uľahčila spoločná výroba vojenského materiálu alebo technológie, je potrebný zjednodušený a účinný proces povoľovania transferu komponentov v rámci EÚ. Proces vydávania licencie s cieľom umožniť v rámci EÚ transfer komponentov, ktoré sa začleňujú do konečných výrobkov a vyvážajú do krajín mimo EÚ, by sa mal v zásade ukončiť rýchlo a v primerane krátkom čase.

S cieľom uľahčiť proces vydávania licencie pre transfer komponentov v rámci EÚ môžu členské štáty EÚ, ktoré pôsobia ako dodávatelia komponentov, zaviesť všeobecné alebo globálne licencie a poveriť členský štát začlenenia komponentov do konečného výrobku, aby v ich mene posúdil žiadosť o vývoznú licenciu na základe kritérií spoločnej pozície.

Členské štáty EÚ by mali mať vždy možnosť zrušiť vývoznú licenciu, napríklad ak sa situácia v krajine oprávnenej na vývoz zhorší a určitý vývoz ohrozuje priame záujmy alebo záujmy národnej bezpečnosti a medzinárodné záväzky členských štátov (pokiaľ ide o obchod s vojenským materiálom alebo technológiou).

Mechanizmus 5 Tieto nové postupy posilnia porozumenie medzi členskými štátmi EÚ, pokiaľ ide o uplatňovanie spoločnej pozície a bezproblémové rozhodovanie o vývoze vojenského materiálu a technológie vyrobených v EÚ.

2.5 Uvedené mechanizmy sú založené na riadnom vykonávaní spoločnej pozície všetkými členskými štátmi EÚ. Ak sa v posudzovaní rizík objavia medzi zúčastnenými štátmi nezrovnalosti, môžu sa medzi dotknutými členskými štátmi uskutočniť konzultácie. Nezrovnalostiam možno zabrániť konzultáciami o posudzovaní rizík na začiatku spoločného projektu a vo všetkých jeho fázach. Posilní sa tým jednotné chápanie uplatňovania kritérií spoločnej pozície. V záujme ďalšieho posilnenia konvergenzie medzi postupmi členských štátov EÚ v oblasti kontroly vývozu sa takéto konzultácie môžu realizovať akýmkoľvek iným účinným spôsobom, ktorý zúčastnené štáty považujú za vhodný.
